

ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

«ΟΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΩΝ ΔΙΚΑΣΤΙΚΩΝ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΝΟΜΟΘΕΤΗΜΑΤΩΝ ΣΤΗΝ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ. ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ: Ο ΝΟΜΟΣ ΚΑΤΣΕΛΗ ΚΑΙ Ο ΝΕΟΤΕΡΟΣ ΝΟΜΟΣ ΠΟΥ ΤΟΝ ΑΝΤΙΚΑΘΙΣΤΑ»

Με την παρούσα εργασία επιχειρείται να μελετηθεί η ανάγκη που ώθησε την Πολιτεία να θεσπίσει τον Νόμο Κατσέλη και τους υπόλοιπους νόμους που τροποποιούν και βελτιώνουν την προστασία των υπερχρεωμένων προσώπων. Η συνεχής και μεγάλη οικονομική κρίση που μαστίζει τη χώρα μας από το έτος 2009, είχε ως συνέπεια τη γενικότερη οικονομική στενότητα των προσώπων και επαγγελματιών. Τα δημοσιονομικά μέτρα της μείωσης των εισοδημάτων και αύξησης της φορολογίας, οδήγησαν στην αδυναμία πληρωμής των δανείων και των χρεών γενικότερα από τους οφειλέτες.

Σε γενικές γραμμές με την παρούσα εργασία μελετούνται τόσο οι συνέπειες των αποφάσεων της Πολιτείας σε θέματα οικονομικής πολιτικής, όσο και οι συνέπειες των ελληνικών δικαστηρίων σχετικά με τις αποφάσεις που εκδίδουν σε διαφορές δανειοληπτών -πιστωτών.

Από την άλλη πλευρά, τίθεται υπό παρατήρηση και η επίδραση των ευρωπαϊκών νομοθετημάτων και κανονισμών στην ελληνική νομοθετική εξουσία και την οικονομία.

Αναλύονται τα ελληνικά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα ως φορείς επιρροής και ενίσχυσης της ανάπτυξης, καθώς και οι διευκολύνσεις που παρέχουν στους οφειλέτες και πιστωτές αντίστοιχα.

Τέλος, παρατίθεται η αξιολόγηση των ενεργειών της Πολιτείας, τόσο από ημεδαπούς φορείς όσο και από ευρωπαϊκά όργανα, σχετικά με το βαθμό αποτελεσματικής επιβολής μέτρων για την εξυγίανση των επιχειρήσεων και την προστασία των προσώπων από τις συνέπειες της υπερχρέωσης και κατ' επέκταση της οικονομικής εξαθλίωσης στη χώρα μας.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	Σελ. 3
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ	Σελ. 4
Η ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ ΜΕ ΤΑ ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ	
1. Η προσέγγιση της Δικαιοσύνης μέσω οπτικής του Αριστοτέλη.	Σελ. 4
2. Η άποψη του Πλάτωνα περί δικαιοσύνης.	Σελ. 5
3. Το Κράτος Δικαίου σύμφωνα με την ελληνική νομοθεσία.	Σελ. 6
4. Μέθοδοι αξιολόγησης της ποιότητας της δικαιοσύνης και των δικαστηρίων.	Σελ. 7
5. Η άποψη του Coase για την οικονομική ανάλυση του δικαίου.	Σελ. 8
6. Η άποψη του Posner για τη σχέση δικαίου και οικονομικής επιστήμης.	Σελ. 9
7. Η οικονομολογική κατάρτιση των Δικαστών της χώρας μας.	Σελ. 9
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ	Σελ. 10
ΟΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΔΙΚΑΣΤΙΚΩΝ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ	
A) Τα Δικαστήρια ειδικής δικαιοδοσίας στην Ελλάδα.	Σελ. 11
1) Το Ελεγκτικό Συνέδριο.	Σελ. 11
2) Το Συμβούλιο της Επικρατείας.	Σελ. 12
3) Ο Άρειος Πάγος.	Σελ. 13
B) Τα Δικαστήρια γενικής δωσιδικίας στην Ελλάδα.	Σελ. 13
Τα Πολιτικά Δικαστήρια.	Σελ. 13
Γ) Η εκτελεστότητα των δικαστικών αποφάσεων.	Σελ. 14
Δ) Η εκτέλεση των δικαστικών αποφάσεων σύμφωνα με τα ευρωπαϊκά δεδομένα.	Σελ. 15
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ	
Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΝΟΜΟΘΕΤΗΜΑΤΩΝ - ΟΔΗΓΙΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ	Σελ. 16
A) Το Συμβούλιο της ΕΕ.	Σελ. 16
B) Το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης.	Σελ. 19
Γ) Η έννομη προστασία εντός της ΕΕ.	Σελ. 20
Δ) Το Ευρωπαϊκό Ελεγκτικό Συνέδριο.	Σελ. 23
E) Τα Ανώτατα Όργανα Ελέγχου.	Σελ. 26
ΣΤ) Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα.	Σελ. 28
Z) Ο Ενιαίος Εποπτικός Μηχανισμός (SSM).	Σελ. 29
H) Ο Ενιαίος Μηχανισμός Εξυγίανσης (SRM) και Ενιαίο Ταμείο Εξυγίανσης (SRF).	Σελ. 30
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ	
ΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΑ ΙΔΡΥΜΑΤΑ	Σελ. 33
I. Η ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ	Σελ. 33
I.1. Οι αρμοδιότητες της Τράπεζας της Ελλάδος.	Σελ. 33
I.2. Οι λειτουργίες της ΤτΕ.	Σελ. 34
I. 3. Συστήματα πληρωμών και διακανονισμού.	Σελ. 35
I. 4. Οι Χρηματοπιστωτικοί Λογαριασμοί.	Σελ. 36
II. ΤΟ ΤΑΜΕΙΟ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΗΣ ΣΤΑΘΕΡΟΤΗΤΑΣ	Σελ. 36
II. 1. Περί ιδρύσεως Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας.	Σελ. 36
III. ΕΘΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ (ΕΤΕΑΝ ΑΕ)	Σελ. 39
III. 1. Η Ελληνική Αναπτυξιακή Τράπεζα Ανώνυμη Εταιρία (ΕΑΤ. Α.Ε.).	Σελ. 39
III.2. Ταμείο Εγγυοδοσίας (ΤΕΠΠΧ)	Σελ. 40
IV. ΤΟ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	Σελ. 41

IV. 1. Οι Ελληνικές Εμπορικές Τράπεζες.	Σελ. 41
V. Ο ΕΞΩΔΙΚΑΣΤΙΚΟΣ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΣ ΡΥΘΜΙΣΗΣ ΟΦΕΙΛΩΝ	Σελ. 43
VII. Η ΕΙΔΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΙΔΙΩΤΙΚΟΥ ΧΡΕΟΥΣ	Σελ. 44
VII.1. Η Ειδική Γραμματεία Διαχείρισης Ιδιωτικού Χρέους (ΕΓΔΙΧ)	Σελ. 44
V11.2. Η Εθνική Στρατηγική Διαχείρισης του Ιδιωτικού Χρέους.	Σελ. 46

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ Σελ. 46

ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ:

Ο ΝΟΜΟΣ ΚΑΤΣΕΛΗ, ΟΙ ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΚΑΙ ΟΙ ΝΕΟΤΕΡΟΙ ΝΟΜΟΙ.

1. Αίτια που επέβαλαν την ψήφιση του Ν. 3869/2010, τον επονομαζόμενο Νόμο Κατσέλη.	Σελ. 46
2. Οι αλλαγές που εισήγαγε ο Ν. 4549/2018.	Σελ. 49
3. Ο νέος Νόμος περί προστασίας της κυρίας κατοικίας (Ν. 4605/2019).	Σελ. 53
4. Οι τροποποιήσεις του Νόμου 4605/2019 για την προστασία της πρώτης κατοικίας με τον Νομο 4638/2019.	Σελ. 56
5. Οι αλλαγές που εισάγει η ΚΥΑ 131164/2019 (ΦΕΚ 4733/19.12.2019).	Σελ. 56
6. Η Πράξη Νομοθετικού Περιεχομένου της 02ας/05/2020.	Σελ. 57
7. Στατιστικά στοιχεία πλατφόρμας για την Προστασία της Κύριας Κατοικίας.	Σελ. 58
8. Τα μη «εξυπηρετούμενα ανοίγματα» (non performing exposures).	Σελ. 59
9. Η Αναθεώρηση του Κώδικα Δεοντολογίας.	Σελ. 60
10. Το Νομοσχέδιο Ηρακλής.	Σελ. 61
11. Κριτική του Νομοσχεδίου.	Σελ. 62
12. Τα εργαλεία ενίσχυσης της ρευστότητας και ενδυνάμωσης της οικονομίας γενικότερα.	Σελ. 62

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΚΤΟ

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

1. Τα Μη Εξυπηρετούμενα Δάνεια.	Σελ. 63
2. Η 6 ^η Έκθεση Του Eurogroup για την ελληνική οικονομία.	Σελ. 64
3. Δικαστικές αποφάσεις που μείωσαν ή και διέγραψαν χρέη οφειλετών.	Σελ. 65
4. Ο Νέος Πτωχευτικός Κώδικας.	Σελ. 66
5. Εξελίξεις σύμφωνα με τον Ν.4605/2019.	Σελ. 67
6. Κριτική Θεώρηση του Νόμου «Ηρακλής».	Σελ. 68
7. Η τακτική των πιστωτικών ιδρυμάτων για μεταφορά των ΜΕΔ.	Σελ. 69
8. Αναμενόμενα αποτελέσματα από την εφαρμογή του Νομοσχεδίου «Ηρακλής».	Σελ. 69
9. Οι Τραπεζικές Χορηγήσεις στην Ελλάδα.	Σελ. 72
10. Η οικονομική ανάκαμψη των τραπεζών μέσω της αποτελεσματικής διαχείρισης των ΜΕΔ.	Σελ. 74
11. Η εκτίμηση του νέου νόμου «Ηρακλής» κατά τον Πρόεδρο της ΕΚΤ.	Σελ. 77
12. Τα επιδιωκόμενα αποτελέσματα από τη θέσπιση του νέου Νόμου «Ηρακλής» σύμφωνα την Ε.Κ.Τ.	Σελ. 78
13. Ο κίνδυνος φτώχειας στην Ελλάδα.	Σελ. 79
14. Προγραμματισμός ανάπτυξης.	Σελ. 80

ΕΠΙΛΟΓΟΣ Σελ. 81

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ - ΠΗΓΕΣ Σελ. 82

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΣΥΝΤΜΗΣΕΩΝ Σελ. 84

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η οικονομική ανάλυση του νόμου, αλλιώς Law & Economics, αποτελεί υποχρεωτικό μάθημα στις νομικές σχολές της χώρας μας και στην Ευρώπη γενικότερα. Τα εργαλεία και η μεθοδολογία της οικονομικής επιστήμης χρησιμεύουν ως γόνιμο έδαφος για την περαιτέρω ανάλυση του δίκαιου και των θεσμών. Ο τρόπος εφαρμογής τους στην ανάλυση επιμέρους κλάδων του ιδιωτικού και του δημοσίου δικαίου, καθώς η αξιοποίηση των θεωριών αυτών στη θεμελίωση ενός αποτελεσματικού θεσμικού πλαισίου κατάλληλου για οικονομική ανάπτυξη και ευημερία. Η μελέτη επικεντρώνεται και στην κριτική που έχει ασκηθεί στο υπόδειγμα της οικονομικής ανάλυσης του δικαίου μέσα από την έρευνα στον κλάδο των λεγόμενων συμπεριφορικών οικονομικών (behavioral economics).

Άλλη οπτική της μελέτης αποτελεί η Θεωρία και πράξη της διορθωτικής δικαιοσύνης. Στο πλαίσιο αυτό επιχειρείται μια κριτική θεώρηση, βάσει της σύγχρονης θεωρίας της διορθωτικής (corrective) (ή μη διανεμητικής) δικαιοσύνης, οι θεσμικοί τρόποι μέσω των οποίων το δίκαιο διαπλάθει τις οικονομικές σχέσεις, την αγορά και τους δημοσιονομικούς θεσμούς. Εξετάζεται, μέσω της νομολογίας, τόσο από το κοινό δίκαιο (common law) όσο και από το ηπειρωτικό (civil law), το θεσμικό υπόβαθρο των αρχών της διορθωτικής δικαιοσύνης στο πεδίο του ιδιωτικού δικαίου, ιδίως του δικαίου των συμβάσεων και των αδικοπραξιών, καθώς και οι μεθοδολογικές προεκτάσεις της εν λόγω θεωρίας. Τέλος, ερευνάται το ζήτημα της εναρμόνισης του ίδιου θεσμικού υποβάθρου με εκείνο της διανεμητικής δικαιοσύνης, δηλαδή με τα δημοσιονομικά θεσμικά μορφώματα (ιδίως της φορολογίας και των δημοσίων δαπανών).¹

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

Η ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ ΜΕ ΤΑ ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ

Τίθεται, λοιπόν, το ζήτημα της δυνατότητας της ανταλλαγής ως ζητήματος αξίας. Το ζήτημα το πραγματεύθηκε πρώτος ο Αριστοτέλης, ο οποίος διέκρινε ανάμεσα στη διορθωτική τη διανεμητική δικαιοσύνη. Την αριστοτελική θεωρία.

1. Η προσέγγιση της Δικαιοσύνης μέσω οπτικής του Αριστοτέλη.

Ο Αριστοτέλης αναλύοντας τη δικαιοσύνη ως ειδική αρετή διακρίνει ανάμεσα στη διορθωτική και διανεμητική δικαιοσύνη ². Η διάκριση αυτή αφορά τόσο την προσωπική αρετή κάθε ανθρώπου αλλά και τη συλλογική οπτική της αρετής αυτής ως χαρακτηριστικό γνώρισμα των ανθρώπων που βιώνουν σε μια πόλη. Η διανεμητική δικαιοσύνη εφαρμόζεται στις διανομές δηλαδή στις περιπτώσεις που μοιράζονται στους πολίτες αγαθά ή οφέλη. Πρόκειται για το διάμεσο μεταξύ δυο αντικρουόμενων κακών που προκαλεί η λήψη από έναν πολίτη περισσότερων αγαθών οπότε διαπράττεται μια αδικία τόσο από τον διανέμοντα όσα και από τον λαμβάνοντα υπερβάλλον ποσοστό του αγαθού. Την αδικία αυτή υφίστανται οι όσοι έλαβαν λιγότερο από το αγαθό αυτό.

Η διορθωτική δικαιοσύνη έχει την έννοια της ισότητας της αξίας δούναι και λαβείν μεταξύ των μερών μιας ανταλλακτικής σχέσης. Η μορφή αυτής της διάκρισης της δικαιοσύνης αφορά στο πρόσωπο που υφίσταται την αδικία. Στην περίπτωση που την αδικία υφίσταται ο λήπτης, όταν λαμβάνει λιγότερο από όσο δίνει, καθώς και στην περίπτωση που το θύμα της αδικίας με αντιστραμμένους τους όρους είναι ο δότης, όταν προσφέρει περισσότερο από όσο παίρνει από τον λήπτη. Πεδίο εφαρμογής της διορθωτικής δικαιοσύνης είναι όλες οι συναλλαγές των ανθρώπων, τόσο οι εκούσιες όσο και οι ακούσιες, χωρίς να γίνεται η σημερινή διάκριση αυτών σε ποινικά και πολιτικά αδικήματα. Βαρύνουσα σημασία έχει κατά τον Αριστοτέλη, ο παράνομος χαρακτήρας της συμπεριφοράς του ατόμου με φυσική κατάληξη την τιμώρηση αυτής, με σκοπό την άρση της πλεονεξίας του δράστη και την επαναφορά των πραγμάτων στην προτέρα κατάσταση. Η αριθμητική αναλογία την οποία δέχεται ο Αριστοτέλης, είναι ο τρόπος υπολογισμού του θιγόμενου αγαθού, ώστε να οριστεί η δικαιότερη ποινή για τον δράστη που θα του επιβληθεί αντί της ανταποδοτικής ποινής, την οποία απορρίπτει ο Αριστοτέλης. Μέσω αυτής της ποινής θα ικανοποιηθεί και το θύμα είτε με την καταβολή χρημάτων ή κάποιου άλλου αγαθού από την πλευρά του αδικήσαντα.

Το σημείο σύγκλισης των δυο μορφών αυτών δικαιοσύνης είναι η ισότητα. Η αποτίμησή της όμως σε καθεμιά από αυτές τις μορφές είναι τελείως διαφορετική, καθώς η ισότητα των διανομών καλείται με τον όρο γεωμετρική αναλογία. Αυτό συμβαίνει διότι στη διανεμητική δικαιοσύνη το αγαθό είναι ακριβώς το ίδιο, σε αντίθεση με τη διορθωτική δικαιοσύνη που επιχειρείται η ισοστάθμιση δυο διαφορετικών αγαθών. Συνεπώς με βάση αυτή την τυπική θεώρηση της διανεμητικής δικαιοσύνης, ο τρόπος μέτρησης των μεριδίων εξαρτάται από το κριτήριο της αξίας του εκάστοτε προσβαλλόμενου αγαθού. Όσο αφορά στην ουσιαστική πλευρά της διανεμητικής δικαιοσύνης, ο Αριστοτέλης αναφέρει τα κριτήρια αξιών που υιοθετούν τα πολιτεύματα.

Ο Αριστοτέλης αναλύοντας την έννοια της δικαιοσύνης πέραν των άλλων, επικεντρώνεται και στους κανόνες άσκησης της εξουσίας μέσω των διαφόρων μορφών πολιτευμάτων. Σύμφωνα με τον ίδιο, το δίκαιο είναι αρετή και αποτελεί ένα

υπέρτατο κοινωνικό αγαθό. Η μια από τις δύο μεγάλες κατηγορίες ταξινόμησης που τα κατατάσσει είναι αυτή των ορθών πολιτευμάτων, όπου η εξουσία ασκείται προς το γενικό συμφέρον της πόλεως ενώ η έτερη είναι των παρεκβατικών πολιτευμάτων, όπου η εξουσία εξυπηρετεί τα συμφέροντα εκείνου που την ασκεί.

Η δικαιοσύνη ως έννοια αφορά τόσο στην εξωτερική συμπεριφορά του ατόμου όσο και στην καθημερινή ζωή του. Σύμφωνα με τον Αριστοτέλη, ο σκοπός του ανθρώπου είναι όχι μονάχα το «ζην» αλλά κάτι ανώτερο: το «ευ ζην». Βάσει αυτής της αντίληψης των πραγμάτων, η έννοια της δικαιοσύνης δεν μπορεί παρά να έχει φύση δισυπόστατη: εσωτερική-ηθική και εξωτερική-υλική. Η ηθική πλευρά της δικαιοσύνης αφορά σε κάθε πρόσωπο ως οντότητα, το οποίο σε μια ιδεατή κοινωνία ενεργεί θέτοντας εκουσίως σε πρώτη γραμμή το ήθος και τους κανόνες της ηθικής, με άμεσο αποτέλεσμα να επιτυγχάνεται η απόλυτη ισότητα μεταξύ των πολιτών, τόσο των προνομιούχων όσο και των εκμεταλλευομένων. Η υλική πλευρά της δικαιοσύνης εφαρμόζεται ιδανικά στις οικονομικές, κοινωνικές και πολιτικές σχέσεις των πολιτών. Βιώνοντας καθημερινά σε μια κοινωνία όπου το σύνολό της εφαρμόζει αυτές τις αρχές, τότε είναι εφικτό να διατηρείται σε ύφεση η κοινωνική ανισότητα και το «ευ ζην» να είναι μια πραγματικότητα για τα μέλη αυτής της κοινωνίας, αποτέλεσμα στο οποίο αποβλέπει κατά κύριο λόγο η δικαιοσύνη.

Τέλος, ο Αριστοτέλης αντιλαμβάνεται βασικές νομικές έννοιες, όπως η μεταμέλεια, η ανάληψη της ευθύνης από τον δράστη, η διάκριση των αδικημάτων σε εκούσια και ακούσια, καθώς και η επιείκεια στην επιβολή της ποινής.

2. Η άποψη του Πλάτωνα περί δικαιοσύνης.

Ο Πλάτωνας³ βασιζόμενος στην αντίληψη του περί της δικαιοσύνης ως ηθικής έννοιας, διατύπωσε την αρχή ότι κάθε άνθρωπος οφείλει «τά αὐτοῦ πράττειν» είτε ως μέλος μιας κοινωνικής ομάδας είτε ως μονάδα. Πυξίδα της συμπεριφοράς του πρέπει να είναι η αρετή. Άλλωστε ένα από τα χαρακτηριστικά της δικαιοσύνης, είναι η εφαρμογή της αναλογίας στις διαφορετικές πράξεις ως ενιαίου συνόλου, ώστε να επιτευχθεί η αρμονία στις ενέργειες όλων των ανθρώπων που ζουν και αναπτύσσουν την προσωπικότητά τους σε μια συγκεκριμένη πόλη - κράτος. Σύμφωνα με τη θεωρία του, η δικαιοσύνη συνδέεται με την αρμονία, η τελειότητα με το ωραίο. Η δικαιοσύνη είναι μια καθολική αρετή.

Στο έργο του «Πολιτεία ή περί του δικαίου», ο Πλάτωνας πραγματεύεται την έρευνα της φύσης της δικαιοσύνης και της αδικίας. Ο πρώτος τίτλος συνάδει προς το γενικό σκοπό του, τη δημιουργία της ιδεώδους Πολιτείας, όπου ο άνθρωπος πολίτης θα κατόρθωνε να επιτύχει την ατομική του τελείωση. Ο έτερος τίτλος πηγάζει από την αρχή της δικαιοσύνης που αποτελεί και θεμελιώδη αρχή της Πολιτείας αυτής. Η οπτική της δικαιοσύνης κατά τον Πλάτωνα επικεντρώνεται στην αντίληψη ότι: «ο καθένας πράττει αυτό για το οποίο είναι πλασμένος και καταλλήλως εκπαιδευμένος». Άλλες σχετικές αναφορές στο εν λόγω σύγγραμμα γίνονται στις αρχές της κοινωνικής οργάνωσης, στη δικαιοσύνη τόσο για την πόλη ως σύνολο όσο και για το άτομο, στην ιδέα του αγαθού ως ύψιστο σκοπό της γνώσης, στη σύγκριση δικαίου και άδικου βίου, στην αθανασία της ψυχής και την ανταμοιβή του δικαίου σε αυτή και την άλλη ζωή.

Σύμφωνα με τον Πλάτωνα οι αρετές που προσδιορίζουν τη λειτουργία της ιδεώδους Πολιτείας είναι τέσσερις. Η σοφία, η ανδρεία, η σωφροσύνη και η δικαιοσύνη. Όταν ο τρόπος λειτουργίας της Πολιτείας είναι σε αρμονία με τις άλλες, τότε η Πολιτεία θεωρείται δίκαιη, καθώς οι άνθρωποι πράττουν το έργο τους και μόνο. Στην Πολιτεία επιχειρείται μια μετάβαση από την αναγκαία κοινωνία στην

άριστη Πολιτεία, την ιδανική, ώστε το ατομικό συμφέρον και το συμφέρον της πολιτείας να συμπλέουν σε πνεύμα δικαιοσύνης και αρμονίας. Για την υλοποίηση αυτής της Πολιτείας, ο Πλάτωνας θεωρεί αναγκαία την ύπαρξη κοινωνικής ιεραρχίας, σταθερό αριθμό πολιτών και κλήρων, «οικειοπραγία», διαχωρισμό της πολιτικής εξουσίας και της οικονομικής δύναμης, κοινοκτημοσύνης, υποχρεωτική εκπαίδευση και απόλυτη ισότητα των δύο φύλων.

3. Το Κράτος Δικαίου σύμφωνα με την ελληνική νομοθεσία.

Σύμφωνα με την αρχή της νομιμότητας, επιτρέπεται ό,τι δεν απαγορεύεται με ρητή διάταξη νόμου ή με κανόνα δικαίου που να προβλέπει την απαγόρευση. Η απαγόρευση πρέπει να προέρχεται από νομίμως θεσμοθετημένα όργανα λήψης αποφάσεων και επιβολής αυτών και να είναι σύμφωνη με το Σύνταγμα και τους νόμους του Κράτους.

Στον τομέα της δικαιοσύνης, προβλέπεται η ανεξαρτησία της λειτουργίας της. Στο άρθρο 26 Σ αναγνωρίζεται η διάκριση των κρατικών λειτουργιών. Σύμφωνα με το άρθρο 87 παρ.1Σ κατοχυρώνεται η λειτουργική ανεξαρτησία της δικαστικής εξουσίας. Πρόκειται για μια διάκριση που βασίζεται στο γεγονός ότι η δικαστική εξουσία υποχρεούται, να μην εφαρμόζει νομοθετικές διατάξεις που είναι αντισυνταγματικές κατά το άρθρο 93 παρ.4 Σ, δεικνύοντας σαφώς την ανεξαρτησία της από τη νομοθετική εξουσία. Στο άρθρο 87Σ, ορίζεται ότι οι δικαστές δεν τελούν σε ιεραρχικό έλεγχο από την εκτελεστική εξουσία κατά την άσκηση των δικαιοδοτικών καθηκόντων τους. Ομοίως, η νομοθετική και εκτελεστική εξουσία δεν δύνανται να διατάσσουν ή κάνουν υποδείξεις στους δικαστές κατά την άσκηση του καθήκοντος απονομής δικαιοσύνης.

Η προσωπική και λειτουργική ανεξαρτησία των δικαστών αναγνωρίζεται με το άρθρο 87Σ, όπου θεσπίζει εγγυήσεις σχετικά με την υπηρεσιακή τους κατάσταση ώστε να δρουν αμερόληπτα. Πιο συγκεκριμένα στο άρθρο 88Σ, ορίζεται η ισοβιότητα στην άσκηση των καθηκόντων τους που σημαίνει ότι παραμένουν στην υπηρεσία τους έως τη συμπλήρωση του προβλεπόμενου ορίου ηλικίας ή υποβολή παραίτησης. Μπορεί να απολυθούν μόνο για λόγο προβλεπόμενο από νόμο. Άλλες εγγυήσεις αποτελούν η ιεραρχική ανέλιξη στις υπηρεσιακές βαθμίδες μετά από κρίση του ανώτατου δικαστικού συμβουλίου και οι ειδικές νομοθετικές διατάξεις σχετικά με τις αποδοχές τους.

Την αποτελεσματικότητα της λειτουργίας της ενσυνείδητα οι πολίτες, την εκλαμβάνουν ως ορθής και ταχείας. Στην νομικό κόσμο συναντάται ένα δίλημμα: είναι προτιμότερο η δικαιοσύνη να είναι ορθή ή ταχεία; Ήτοι, δικαιολογούνται ως ένα βαθμό η καθυστέρηση στην λήψη των αποφάσεων και οι αναβολές των δικών προκειμένου να επιτευχθεί η βέλτιστη λειτουργία της ή προέχει η ταχύτητα στην λήψη των αποφάσεων, ώστε να αποφεύγονται δυσμενείς συνέπειες από την καθυστέρηση; « Ο ιδεατός ρυθμός λειτουργίας της δικαιοσύνης ήτοι η κατάλληλη ταχύτητα στην απονομή της, ορίζεται όταν υπάρχει μια εύλογη χρονική απόσταση ανάμεσα στη γένεση της διαφοράς και στην επίλυση της , και όταν υπάρχει μικρός αριθμός διαφορών (Φορτσάκης 2013^A)⁴. Ταυτόχρονα, η διασφάλιση « ήτοι το εύλογο κόστος της απονομής δικαιοσύνης, καθώς και η δικαστική διαδικασία τείνει να γίνει «ανταποδοτική» για το κράτος. (Κοσμίδης 2015)⁵. Σύμφωνα με το αρ. 6 ΕΣΔΑ καθορίζονται τα όρια της ποιότητας της απονομής δικαιοσύνης. Η χρηματοδότηση του συστήματος της δικαιοσύνης κατευθύνεται από την αξιολόγηση της ανταποδοτικότητας γεγονός που αυξάνει τις πιέσεις στην πλευρά της

παραγωγικότητας και μπορεί να αναπτυχθεί σχέση έντασης ή αντίθεσης με την ποιότητα⁶.

Η «λειτουργική έννοια» της ποιότητας της δικαιοσύνης είναι μια απαίτηση που έχει ακαθόριστο χαρακτήρα και εκ γενετής υποκειμενικό. Συνεπώς, υστερεί σε επίπεδο συστηματοποίησης και ομοφωνίας, καθώς υπερέχουν οι προσωπικές εκτιμήσεις.

Προέχει να ληφθούν υπόψη οι οργανωτικές και λειτουργικές ιδιαιτερότητες της δικαιοσύνης, ως δημόσιας υπηρεσίας. Άρα, η απαίτηση για ποιότητα δεν δημιουργεί προβλήματα συμβατότητας. Από την άλλη πλευρά, η δικαιοσύνη έχει ιδιαίτερα χαρακτηριστικά καθώς παράγει κοινωνικές σχέσεις, προτείνει μια παροχή την δικαστική απόφαση, άνευ πιέσεων με πλήρη ανεξαρτησία. Η ανεξαρτησία ως μόνη κοινώς αποδεκτή μονάδα ποιότητας. Εξαρτάται από τόσο από τη σχέση δικαστών διαδίκων, όσο και από τη σχέση με τον ίδιο το θεσμό ως δημόσιας υπηρεσίας και τους χρήστες της, στην οργάνωση και την προσβασιμότητά της. Ήτοι πιο θεσμική έννοια της ποιότητας ως προς την ικανοποίηση των χρηστών, οι οποίοι βρίσκονται στο επίκεντρο της λειτουργίας της δικαιοσύνης. Άρα η αξιολόγηση στοχεύει στην επαγγελματική κατάρτιση των δικαστών.

4. Μέθοδοι αξιολόγησης της ποιότητας της δικαιοσύνης και των δικαστηρίων.

Από τα αναφερθέντα συνάγεται ότι, προκύπτουν δυο μέθοδοι αξιολόγησης της ποιότητας δικαιοσύνης, η μέθοδος της αξιολόγησης ως οργανωμένου συστήματος διοίκησης και ως ανεξαρτήτου οργανισμού παραγωγής. Στην πρώτη περίπτωση, αντιμετωπίζεται η δικαιοσύνη ως δημόσια υπηρεσία, άρα ενδιαφέρει η δομική ή διαχειριστική της ποιότητα ήτοι η οργάνωση και διοίκηση της δικαιοσύνης. Στη δεύτερη περίπτωση, κρίνεται ως δικαστική εξουσία, συνεπώς ενδιαφέρει η λειτουργική ποιότητα ήτοι η δικαστική της λειτουργία. Υπό το πρίσμα που γίνεται η αξιολόγηση, εκτιμάται και με διαφορετικό τρόπο η ποιότητα της δικαιοσύνης.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εννοεί ότι η ποιότητα της Δικαιοσύνης αναλύεται σε τρεις παράγοντες ήτοι την αποτελεσματικότητα, την νομιμότητα και τη δεοντολογία.

Αναγνωρίζει πέντε τομείς μέτρησης της ποιότητας της δικαιοσύνης. Ο πρώτος αφορά στην στρατηγική και τις πολιτικές και περιλαμβάνει το σύνολο των δραστηριοτήτων σε εθνικό, περιφερειακό επίπεδο, καθώς και τα μεσοπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα προγράμματα των χωρών σχετικά με τη δράση του δικαστικού νομοθετικού έργου. Ο δεύτερος αφορά στη ανθρώπινο δυναμικό και το θεσμικό πλαίσιο των δικαστών. Αναφέρεται στον τρόπο εκπαίδευσης και επιμόρφωσης των δικαστών και του διοικητικού προσωπικού. Ο τρίτος τομέας είναι σχετικός με τα μέσα που διαθέτει η δικαιοσύνη όπως πόροι, τεχνολογίες, ώστε να υπάρχουν οι απαιτούμενες προδιαγραφές για τη δημιουργία κατάλληλου εργασιακού περιβάλλοντος. Ο τέταρτος τομέας περιλαμβάνει τη διαδικασία λειτουργίας των δικαστηρίων, από την εισαγωγική προετοιμασία της υπόθεσης έως την έκδοση και εκτέλεση της απόφασης. Τέλος, ο πέμπτος τομέας αφορά στην χρήση των υπηρεσιών που παρέχει η δικαιοσύνη από τους πολίτες - ενδιαφερομένους. Ζητούμενο είναι η εκτίμηση της επαρκούς κάλυψης των αναγκών τους από το σύστημα της δικαιοσύνης, καθώς και της ευκολίας χρήσης των δικαστικών υπηρεσιών.

Ως τρόπο ελέγχου και διασφάλισης της ποιότητας και ενίσχυσης της αποτελεσματικότητας η Ε.Ε. προτάσσει τα εργαλεία της παρακολούθησης των επιδόσεων με σύστημα αναφοράς και εκθέσεων, αξιολόγησης της απόδοσης, ομάδες

ελέγχου ποιότητας, έρευνες ικανοποίησης χρηστών και άλλες τεχνικές διαβούλευσης και συστήματα διαχείρισης ποιότητας.

5. Η άποψη του Coase για την οικονομική ανάλυση του δικαίου.

Σύμφωνα με το θεώρημα του Coase ⁷, αν τα συναλλακτικά κόστη είναι μικρά, τότε θα βρεθεί μια κοινωνικά αποτελεσματική λύση σε μια εξωτερικότητα, εφόσον θεσπιστούν δικαιώματα ιδιοκτησίας, ανεξάρτητα από το πρόσωπο που αναγνωρίζονται αυτά τα δικαιώματα. Με τον όρο εξωτερικότητα νοείται η πράξη ενός προσώπου που επηρεάζει άμεσα τη κοινωνική ευημερία της άλλης πλευράς, είτε θετικά είτε αρνητικά.

Προκειμένου να επιφέρει τα αποτελέσματά του το θεώρημα αυτό είναι αναγκαίο αφενός να είναι μικρά τα συναλλακτικά κόστη μεταξύ των μερών που εμπλέκονται και αφετέρου να καθορίζεται επαρκώς η πηγή της εξωτερικότητας και οι ιδιοκτήτες ενός πόρου να είναι σε θέση να προστατέψουν την περιουσία τους μέσω της νομικής οδού⁸. Το ζήτημα του κόστους των συναλλαγών δεν αφορά μόνο στην εκτίμηση μιας πράξης ως νόμιμης ή ηθικά αποδεκτής. Μια νέα οπτική του ζητήματος εισάγεται με την θεώρηση της πράξης ως αποτελεσματικής ή όχι. Σύμφωνα με το θεώρημα, είναι αναποτελεσματική η πράξη που μεταβιβάζει σε τρίτους ένα τμήμα του κόστους, οι οποίοι δεν σχετίζονται με τον υπεύθυνο αυτής πράξης⁷.

Στον αντίποδα της θεωρίας αυτής που μελετά την εξωτερικότητα μιας πράξης, βρίσκεται η θεωρία του Arthur Pigou, ο οποίος υποστήριξε ως λύση στο πρόβλημα αυτό τη φορολογία, ώστε η ζημία που προκαλείται να μετατραπεί σε εσωτερική ζημία εις βάρος του προκαλέσαντα αυτήν. Συνεπώς, το ύψος του επιβαλλόμενου φόρου πρέπει να ανάλογο με το κόστος της ζημιάς που προκαλείται.

Οι διαφορές μεταξύ της οικονομικής και νομικής ανάλυσης έγκεινται στο αντικείμενο αναφοράς. Στην οικονομική ανάλυση το πρόβλημα αφορά στον τρόπο αύξησης της αξίας της παραγωγής, ενώ στη νομική ανάλυση το πρόβλημα επικεντρώνεται στον τρόπο καθορισμού της ευθύνης. Η επιχειρηματολογία των δικαστικών αποφάσεων σχετίζεται με τον προσδιορισμό των επίδικων δικαιωμάτων, ενώ η οικονομική επιστήμη αναλύει την οικονομική αποτίμηση των δικαιωμάτων αυτών.

Το θεώρημα του Coase, αν και είναι ευφύες, εντούτοις δεν συλλαμβάνει τη νομική οπτική της κρίσης των υποθέσεων. Ο Coase στις δικαστικές διαφορές αντιλαμβάνεται μόνο την οικονομική ζημία του αδικηθέντος και όχι τη βλάβη των δικαιωμάτων του από τη συμπεριφορά του αδικήσαντα.

Αναπτύσσοντας την θεωρία του για την αρνητική εξωτερικότητα, την εξέλαβε ως σύγκρουση συμφερόντων μεταξύ του ενεργούντος τη ζημιόγONO πράξη και του θιγόμενου από αυτήν. Δεν εστίασε στην προσβολή του δικαιώματος του αδικηθέντος, διότι δέχεται ότι υπάρχει αμφίπλευρη προσβολή δικαιωμάτων. Με την άποψή του αυτή κατόρθωσε να τονίσει τη σημασία της συνεννόησης μεταξύ των μερών προς εξεύρεση μιας κοινά αποδεκτής λύσης, καθώς και την καταλυτική επέμβαση του νόμου στην επίτευξη της συμφωνίας μεταξύ των μερών. Με άλλα λόγια, ο νόμος αναδεικνύεται σε εργαλείο αντιμετώπισης των αποτυχιών της αγοράς⁹.

6. Η άποψη του Posner για τη σχέση δικαίου και οικονομικής επιστήμης.

Η οικονομική επιστήμη πέρα από τη μελέτη των αγορών μελετά και την ορθολογικότητα, ήτοι την επιλογή βάση της ατομικής αντίληψης περί του τρόπου επίτευξης των ατομικών συμφερόντων και εν τέλει της προσωπικής ευμάρειας. Από

την άλλη πλευρά, το δίκαιο στηρίζεται στην επιλογή μιας ανθρώπινης συμπεριφοράς βάσει των ατομικών επιδιώξεων και ηθικών αντιλήψεων περί της έννοιας του δικαίου, ώστε να ασκηθούν τα ατομικά δικαιώματα μέσω της σύννομης συμπεριφοράς σε μια κοινωνία και να αποφευχθούν συγκρούσεις δικαιωμάτων. Ο Γεώργιος Μπαλής, κορυφαίος νομικός του 20ου αιώνα, δίνει τον ορισμό της έννοιας του δικαιώματος: «δικαίωμα είναι η εξουσία που παρέχει η έννομη τάξη στο πρόσωπο, προκειμένου αυτό να πραγματοποιήσει το βιοτικό του συμφέρον.» Συνεπώς, και οι δυο επιστήμες στηρίζονται στην συμπεριφορά των ανθρώπων και απότερος στόχος τους είναι η ικανοποίηση των ατομικών επιδιώξεων.

Άλλωστε σε περιπτώσεις διαφορών όπως η καταπάτηση κανόνων του γειτονικού δικαίου, η νομική επιστήμη επιδιώκει την προάσπιση τόσο των νομικών συμφερόντων όσο και των οικονομικών ωφελημάτων του αδικηθέντος. Παρατηρείται συνεπώς, ότι οι δικαστικές αποφάσεις πέρα από νομικές έχουν και οικονομικές συνέπειες για τα εμπλεκόμενα μέρη. Από το συμπέρασμα αυτό προκύπτει ότι οι δύο επιστήμες τελούν σε συνάρτηση μεταξύ τους και δεν είναι αντίθετες.

Σύμφωνα με την άποψη του Richard Posner¹⁰ Προέδρου Εφετών και Καθηγητή Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου Σικάγο, τα οικονομικά μελετούν τις συνέπειες της ανθρώπινης ορθολογικότητας (Posner 2010). Αντιλαμβάνεται το δίκαιο ως μια επιστήμη που αναλύεται με οικονομικά εργαλεία. Η συμπεριφορά των ανθρώπων είναι προβλέψιμη, διότι δρουν ορθολογικά. Κέντρο δράσης τους είναι η επίτευξη των στόχων τους και για το λόγο αυτό η συμπεριφορά τους δεν μπορεί παρά να είναι προβλέψιμη και άρα ερμηνεύσιμη. Το δίκαιο μέσω των κανόνων επιδιώκει να βρει λύσεις που κατά την οικονομική επιστήμη είναι οικονομικά αποτελεσματικές. Όμως προκειμένου να επιλεγούν ποιοι κανόνες δικαίου όντως είναι αποτελεσματικοί, χρειάστηκε να γίνουν πολλές δοκιμές με διάφορους κανόνες, γεγονός που αποδείχθηκε χρονοβόρο. Η οικονομική επιστήμη μπορεί να προσδώσει μεγαλύτερη ταχύτητα στην επιλογή του κατάλληλου κανόνα δικαίου, αποφεύγοντας τις απρόσφορες δοκιμές. Συνεπώς, τα δικαστήρια καλούνται να επιλύουν τις εκδικαζόμενες διαφορές κατανέμοντας το οικονομικό αγαθό, με απότερο σκοπό την αύξηση του κοινωνικού πλούτου, υποθέτοντας ποια θα ήταν η συμφωνία των μερών¹⁰.

7. Η οικονομολογική κατάρτιση των Δικαστών της χώρας μας.

Πέρα από τις νομικές σχολές της χώρας μας που εντάσσονται στο πρόγραμμα των μαθημάτων τους και στοιχεία οικονομικών επιστημών και η Εθνική Σχολή Δικαστών κινείται προς αυτή την κατεύθυνση. Η ανάγκη έκδοσης εμπειριστατωμένων και ορθών αποφάσεων έχει δημιουργήσει αυτή την τάση. Τα δικαστήρια της χώρας μας ειδικά λόγω της πολυετούς οικονομικής κρίσης που μαστίζει τη χώρα μας, προκειμένου να αποφανθούν για θέματα υπερχρέωσης επιχειρήσεων και πτώχευσης εταιριών, συχνά καλούνται να υπεισέλθουν στην εξέταση εξειδικευμένων οικονομικών στοιχείων, τα οποία απαιτούν και αντίστοιχες οικονομολογικές γνώσεις. Πρόσφατα το Οικονομικό Επιμελητήριο Ελλάδος σε συνεργασία με το Υπουργείο Δικαιοσύνης, προκειμένου να ενισχύσει το έργο των Ειρηνοδικών σε σχέση με την εκδίκαση των υποθέσεων του ν. 3689/2010 διοργανώνει σεμινάριο οικονομικής επιστήμης για Ειρηνοδίκες και λοιπούς Δικαστές, ώστε να καταρτιστούν σε θέματα μακροοικονομίας, μικροοικονομίας και τραπεζικά - χρηματοοικονομικά.

Στο σημείο αυτό αξίζει να σημειωθεί μια φράση που ανήκει στον Δικαστή Oliver Wendell Holmes, την οποία έγραψε πριν από 123 χρόνια αλλά παραμένει επίκαιρη:

«Για την ορθολογική μελέτη του δικαίου ο φορμαλιστής νομικός είναι ίσως ο άνθρωπος του παρόντος, αλλά ο άνθρωπος του μέλλοντος είναι ο άνθρωπος της στατιστικής και αυτός που γνωρίζει καλά οικονομικά. (Holmes 1897)».

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΟΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΔΙΚΑΣΤΙΚΩΝ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ

A) Τα Δικαστήρια ειδικής δικαιοδοσίας στην Ελλάδα.

1) Το Ελεγκτικό Συνέδριο⁷.

Σύμφωνα με τα οριζόμενα στο κεφάλαιο 47 του Κανόνα Δικονομίας του Ελεγκτικού Συνεδρίου και συγκεκριμένα στο άρθρο 301, έχουν καθολική ισχύ οι αποφάσεις που αποφαίνονται για ακύρωση ή τροποποίηση ατομικής διοικητικής πράξης ή ακύρωση παράλειψης οφειλόμενης νόμιμης ενέργειας. Στο άρθρο 98 του Συντάγματος ορίζεται ότι πρόκειται για ένα ανώτατο δικαστήριο διττής φύσης, με δικαστικά και διοικητικά καθήκοντα. Διατηρεί τον δικαστικό χαρακτήρα του όταν ασκεί τις διοικητικές του αρμοδιότητες. Η σύνθεση του Ελεγκτικού Συνεδρίου διαρθρώνεται στην ολομέλεια, στα τρία τμήματα και στα κλιμάκια.

Οι κύριες ελεγκτικές αρμοδιότητές του είναι:

- Ο έλεγχος των δαπανών του κράτους και των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης ή άλλων νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου.
- Ο έλεγχος συμβάσεων μεγάλης οικονομικής αξίας, στις οποίες αντισυμβαλλόμενος είναι το Δημόσιο ή πρόσωπο που εξομοιώνεται με αυτό.
- Ο έλεγχος των λογαριασμών των δημόσιων υπολόγων και των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης ή άλλων νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου.
- Η γνωμοδότηση για τα νομοσχέδια που αφορούν συντάξεις ή αναγνώριση υπηρεσίας για την παροχή δικαιώματος σύνταξης.
- Η σύνταξη και υποβολή έκθεσης στη Βουλή για τον απολογισμό και τον ισολογισμό του κράτους.
- Η εκδίκαση διαφορών σχετικά με την απονομή συντάξεων.
- Η εκδίκαση υποθέσεων που αναφέρονται στην ευθύνη των πολιτικών ή στρατιωτικών δημόσιων υπαλλήλων για κάθε ζημία που από δόλο ή αμέλεια προκλήθηκε στο Κράτος.

Στο σημείο αυτό αξίζει να τονιστεί ότι οι αποφάσεις του Ελεγκτικού Συνεδρίου δεν υπόκεινται στον έλεγχο του Συμβουλίου της Επικρατείας.

Σύμφωνα με το Άρθρο 302, η εκτελεστότητα των αποφάσεων είναι άμεση, ώστε οι έννομες συνέπειες που προβλέπονται στο διατακτικό αυτών επέρχονται χωρίς μεσολάβηση τρίτων. Όσο αφορά στα ποσά του επιβάλλονται με τις αποφάσεις του ΕλΣυν εισπράττονται σύμφωνα με τις διατάξεις του Κώδικα Είσπραξης Δημοσίων Εσόδων (ΚΕΔΕ). Συνεπώς, και οι οικονομικές υποχρεώσεις των αποφάσεων αυτών επέρχονται ¹¹προγενέστερα από τον χρόνο δημοσίευσής τους. Με άλλα λόγια, η

έκδοση και μόνο της απόφασης αποτελεί την αφετηρία της επιβολής των έννομων συνεπειών.

Κατά τα οριζόμενα στο Άρθρο 303, όσες αποφάσεις των Τμημάτων καθίστανται τελεσίδικες αποτελούν δεδικασμένο που καλύπτει το υπό κρίση ζήτημα τόσο το ουσιαστικό όσο και το δικονομικό. Η εξέταση του υπάγεται στη δικαιοδοσία του Ελεγκτικού Συνεδρίου. Αναγκαία προϋπόθεση είναι να τελεί σε άμεση και αναγκαία συνάρτηση προς το συμπέρασμα που έγινε δεκτό. Δεδικασμένο δημιουργείται, επίσης, και όταν το κατά την προηγούμενη περίοδο ζήτημα κρίθηκε παρεμπιπτόντως, αν το δικαστήριο είχε δικαιοδοσία να το κρίνει, και εφόσον η απόφασή του γι' αυτό ήταν αναγκαία προκειμένου τούτο να αποφανθεί για το κύριο ζήτημα. Σύμφωνα με την παρ.3 το δεδικασμένο εκτείνεται και στις ενστάσεις. Τέλος, κατά την παρ.4 υφίσταται μεταξύ των αυτών διαδικών με την αυτή ιδιότητα μόνο για το δικαίωμα που κρίθηκε και εφόσον πρόκειται για το ίδιο αντικείμενο και την ίδια ιστορική και νομική αιτία. Το δεδικασμένο που ισχύει για τον πρωτοφειλέτη καλύπτει και τον εγγυητή, και το αντίστροφο. Το δεδικασμένο που ισχύει για το νομικό πρόσωπο εκτείνεται και στα μέλη του.

Όπως ορίζεται στο Άρθρο 304, οι διοικητικές αρχές οφείλουν, είτε με θετικές ενέργειες είτε με αποχή από κάθε αντίθετη ενέργεια, να συμμορφώνονται προς τις αποφάσεις του Ελεγκτικού Συνεδρίου, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 1 του ν. 3068/2002.

Η αρμοδιότητα για τη λήψη των μέτρων για τη συμμόρφωση της διοίκησης προς τις δικαστικές αποφάσεις, που προβλέπονται στο άρθρο 3 του ν. 3068/2002 και στις διατάξεις των κατ' εξουσιοδότηση αυτού εκδιδόμενων νομοθετημάτων, ανατίθεται στο τριμελές συμβούλιο, που συγκροτείται σύμφωνα με τις σχετικές διατάξεις του άρθρου 2 του ίδιου νόμου και των κατ' εξουσιοδότηση αυτού εκδιδόμενων νομοθετημάτων.

Από την άλλη πλευρά, η παράλειψη διοικητικής αρχής προς συμμόρφωση σύμφωνα με τα οριζόμενα στην παράγραφο 1, έχει ως συνέπεια, για τον παραβάτη, εκτός από την κατ' άρθρο 259 του Ποινικού Κώδικα ποινική του δίωξη, και την προσωπική του ευθύνη προς αποζημίωση, συνιστά δε ιδιαίτερο πειθαρχικό παράπτωμα για κάθε αρμόδιο υπάλληλο σύμφωνα με το άρθρο 5 του ν. 3068/2002.

Το Άρθρο 305, προβλέπει την Αναγκαστική εκτέλεση των τελεσίδικων καταψηφιστικών αποφάσεων, που εκδίδονται για διαφορές που άγονται προς επίλυση με την άσκηση αγωγής, καθώς αυτές αποτελούν τίτλο εκτελεστό. Στην παρ.2 ορίζεται ότι το επιτρεπτό της αναγκαστικής εκτέλεσης των κατά την προηγούμενη παράγραφο καταψηφιστικών αποφάσεων και τη διαδικασία της εκτέλεσής τους, εφαρμόζονται αναλόγως οι εκάστοτε ισχύουσες διατάξεις για την αναγκαστική εκτέλεση των καταψηφιστικών αποφάσεων των πολιτικών δικαστηρίων. Αρμόδιο για την εκδίκαση των αντιρρήσεων κατά της διαδικασίας της εκτέλεσης στην περίπτωση αυτή είναι το Τμήμα που εξέδωσε την απόφαση βάσει της οποίας επισπεύδεται η εκτέλεση. Η παρ. 3 αναφέρει ότι για τις καταψηφιστικές αποφάσεις υπέρ του Δημοσίου, οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης ή άλλων νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου, εφαρμογή έχουν οι εκάστοτε ισχύουσες σχετικές διατάξεις του κώδικα είσπραξης δημοσίων εσόδων σε συνδυασμό προς την ειδική νομοθεσία που διέπει κάθε νομικό πρόσωπο. Κατά την παρ. 4. οι τελεσίδικες αναγνωριστικές αποφάσεις καθίστανται καταψηφιστικές με πράξη του προέδρου του δικαστηρίου που τις εξέδωσε, υπό τον όρο καταβολής του προβλεπόμενου τέλους δικαστικού ενσήμου.

2) Το Συμβούλιο της Επικρατείας.⁷

Το Συμβούλιο της Επικρατείας (ΣτΕ), σύμφωνα με το άρθρο 95 του Συντάγματος είναι το ανώτατο διοικητικό δικαστήριο και ασκεί τα καθήκοντά του σε Ολομέλεια ή σε Τμήματα. Η Ολομέλεια απαρτίζεται από τον πρόεδρο, τουλάχιστον δέκα συμβούλους, δύο παρέδρους και έναν γραμματέα. Τα Τμήματα είναι έξι ήτοι Α', Β', Γ', Δ', Ε' και ΣΤ'.

Πιο συγκεκριμένα τα Τμήματα Α', Β', Γ' και Δ' εκτελούν τα δικαστικά καθήκοντα του Συμβουλίου σε δημόσια συνεδρίαση. Τα κάθε τμήμα έχει πενταμελή σύνθεση απαρτίζεται από τον πρόεδρο του τμήματος (αντιπρόεδρος του Συμβουλίου της Επικρατείας), δύο συμβούλους, δύο παρέδρους και έναν γραμματέα.

Τα τμήματα αυτά μπορούν να συνεδριάσουν και σε επταμελή σύνθεση, εφόσον συμμετέχουν δύο ακόμη σύμβουλοι. Αυτό συμβαίνει στις περιπτώσεις υποθέσεων που είτε υποβλήθηκαν ενώπιον επταμελούς τμήματος από τον πρόεδρο του δικαστηρίου είτε παραπέμφθηκαν από ένα πενταμελές τμήμα.

Το Ε' Τμήμα έχει αρμοδιότητα την επεξεργασία διαταγμάτων και την άσκηση πειθαρχικής εξουσίας. Τα μέλη του είναι ο πρόεδρος, ένας σύμβουλος, ένας πάρεδρος (με αποφασιστική ψήφο κατά την άσκηση των καθηκόντων του) και ένας γραμματέας. Τέλος, το ΣΤ' Τμήμα είναι υπεύθυνο για τις αναιρέσεις αποφάσεων που σχετίζονται με τον Κώδικα Είσπραξης Δημόσιων Εσόδων, καθώς και για αποζημιώσεις που προκύπτουν από διοικητικές διαφορές. Τα μέλη που το απαρτίζουν είναι όμοια με εκείνα των πρώτων τεσσάρων τμημάτων.

Τα κύρια καθήκοντα του Συμβουλίου της Επικρατείας προβλέπονται στο άρθρο 95 παράγραφο 1 του Συντάγματος και ασκούνται κατά τα οριζόμενα στον νόμο.

Η δικαστική αρμοδιότητα του Συμβουλίου της Επικρατείας είναι:

- Η ακύρωση των εκτελεστών πράξεων των διοικητικών αρχών για υπέρβαση εξουσίας ή για παράβαση νόμου.
- Η αναίρεση τελεσίδικων αποφάσεων των τακτικών διοικητικών δικαστηρίων, όπως νόμος ορίζει.
- Η επεξεργασία όλων των διαταγμάτων με κανονιστικό χαρακτήρα και
- Η εκδίκαση των διοικητικών διαφορών ουσίας που υποβάλλονται ενώπιόν του.

Η διοίκηση έχει υποχρέωση να συμμορφώνεται με τις ακυρωτικές αποφάσεις του Συμβουλίου της Επικρατείας. Η παράβαση της υποχρέωσης αυτής δημιουργεί ευθύνη για κάθε αρμόδιο όργανο, όπως νόμος ορίζει.

Οι υποθέσεις εισέρχονται ενώπιόν του είτε απευθείας, είτε με την άσκηση αίτησης ακύρωσης κατά μιας εκτελεστής διοικητικής πράξης από κάποιον που έχει έννομο συμφέρον, είτε μετά από προσφυγή κατά πειθαρχικών ποινών. Άλλος τρόπος είναι κατόπιν άσκησης έφεσης ή αίτησης αναίρεσης κατά απόφασης τακτικού διοικητικού δικαστηρίου.

Οι διοικητικές αρμοδιότητες του ΣτΕ αναλύονται στην γνωμοδοτική αρμοδιότητα επί των Προεδρικών Διαταγμάτων. Το ΣτΕ έχει αρμοδιότητα να αποφασίζει για τη νομιμότητα των Προεδρικών Πράξεων.

Τα κανονιστικά διατάγματα αποστέλλονται στον Πρόεδρο της Δημοκρατίας για υπογραφή και δημοσίευση στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, προκειμένου να αποκτήσουν ισχύ. Πριν το τελικό αυτό βήμα, υποχρεωτικά τίθενται υπό την έγκριση του ΣτΕ.

Παρά το γεγονός ότι η γνώμη του ΣτΕ επί των Προεδρικών Διαταγμάτων δεν έχει τυπική δεσμευτικότητα, στη συντριπτική πλειοψηφία των περιπτώσεων η Διοίκηση ενεργεί βάσει των υποδείξεών του.

Το Συμβούλιο της Επικρατείας απαρτίζεται από δικαστές που ανήκουν και στις τρεις βαθμίδες δικαιοδοσίας των Ελληνικών δικαστηρίων. Πιο συγκεκριμένα, δικαστές από την πρώτη βαθμίδα δικαιοδοσίας, οι Εισηγητές που είναι αντίστοιχοι με τους πρωτοδίκες. Η αρμοδιότητά τους είναι οι ετοιμασία των εισηγήσεων επί των υποθέσεων.

Οι Πάρεδροι που είναι επιφορτισμένοι με συμβουλευτική ψήφο, και οι αντίστοιχοι με τους αρεοπαγίτες, Σύμβουλοι που έχουν αποφασιστική ψήφο κατά αποκλειστικότητα.

3) Ο Άρειος Πάγος.⁷

Ένα από τα ειδικά δικαστήρια της Ελλάδας είναι ο Άρειος Πάγος (ΑΠ). Έχει αρμοδιότητα ως το ανώτατο ακυρωτικό δικαστήριο να δικάζει υποθέσεις όλων των πολιτικών και ποινικών δικαστηρίων της χώρας μας. Απαρτίζεται από ανώτατους δικαστές τους αρεοπαγίτες, οι οποίοι εξετάζουν την ορθότητα των δικαστικών αποφάσεων, επιλύοντας με τις κρίσεις τους δύσκολες νομικές περιπτώσεις και επιφέροντας με τον τρόπο αυτό την απαραίτητη ενότητα στη νομολογία. Αξίζει να σημειωθεί ότι, οι αποφάσεις του ΑΠ αποτελούν την ισχύουσα νομολογία της ελληνικής δικαιοσύνης. Οι αποφάσεις του αποτελούν νόμιμο έρεισμα για την εκδίκαση των εκάστοτε ομοίων υποθέσεων που εισάγονται ενώπιον των Δικαστηρίων, γεγονός που συμβάλλει στην αποφυγή της επιμήκυνσης των δικών και των πολυδάπανων δικαστικών αγώνων.

Από τα ανωτέρω συνάγεται ότι τα Δικαστήρια της χώρας μας αποφαινόμενα σχετικά με νομικές υποθέσεις που έχουν και οικονομικές προεκτάσεις. Υπό το πρίσμα αυτό, αναλόγως με την έκβαση της εκάστοτε δίκης επέρχονται και οικονομικές συνέπειες στον διάδικο που έχασε τη δίκη. Τα Δικαστήρια επιβάλλουν χρηματικές ποινές ή πρόστιμα που συνιστούν μετακίνηση του πλούτου από τον ένα διάδικο στον άλλο, ή μείωση του πλούτου του ηττηθέντος και αντίστοιχη αύξηση των δημοσίων εσόδων. Από την άλλη πλευρά, η εκκίνηση και το πέρας μιας δίκης απαιτούν την καταβολή αρκετών έως πολλών δαπανών εκ μέρους των εμπλεκομένων μερών, πλην του Δημοσίου.

Β) Τα Δικαστήρια γενικής δωσιδικίας στην Ελλάδα.

Τα Πολιτικά Δικαστήρια.⁷

Τα Πολιτικά Δικαστήρια πρώτου Βαθμού Δικαιοδοσίας είναι τα Ειρηνοδικεία, τα Πολυμελή και Μονομελή Πρωτοδικεία (ΜονΠρωτ). Τα δικαστήρια του δεύτερου Βαθμού Δικαιοδοσίας είναι τα Πολυμελή Πρωτοδικεία (ΠολΠρωτ) όταν εκδικάζουν τις εφέσεις κατά αποφάσεων των Ειρηνοδικείων και τα Εφετεία. Τα δικαστήρια αυτά έχουν αρμοδιότητα να εκδικάζουν υποθέσεις αστικές για διαφορές που ανακύπτουν ανάμεσα στους διαδίκους. Αυτές οι διαφορές αφορούν εκτός άλλων και οικονομικές διενέξεις μεταξύ των διαδίκων, οι οποίοι έχουν σχέση οφειλέτη και πιστωτή. Η δικαστική διαδικασία περατώνεται με την έκδοση απόφασης από τα δικαστήρια αυτά.

Γ) Η εκτελεστικότητα των δικαστικών αποφάσεων.

Η απόφαση διατάσσει τον αντίδικο, ο οποίος είναι συνήθως ο οφειλέτης, να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις του έναντι του πιστωτή του. Εφόσον οι αποφάσεις δεν προσβληθούν με κάποιο ένδικο μέσο ή βοήθημα, αποκτούν εκτελεστικότητα και γίνονται τελεσίδικες. Η ιδιότητα αυτή των αποφάσεων εξασφαλίζει στο νικητή διάδικο, τη δυνατότητα να απαιτήσει άμεσα την εφαρμογή τους. Τα αποτελέσματα των αποφάσεων, όπως ορίζονται στο διατακτικό τους, επέρχονται είτε αυτοδικαίως είτε εφόσον τεθούν σε λειτουργία οι εκτελεστικοί μηχανισμοί της χώρας μας από τον πιστωτή.

Μέσο επιβολής των συνεπειών μιας απόφασης είναι η αναγκαστική εκτέλεση. Στην περίπτωση της αναγκαστικής εκτέλεσης, ο ηττηθείς μπορεί να υποχρεωθεί στην εκτέλεση οφειλόμενης νόμιμης ενέργειας, την καταβολή χρηματικού ποσού καθώς και την απόδοση συγκεκριμένου περιουσιακού στοιχείου. Ο νικητής διάδικος στην περίπτωση χρηματικής οφειλής, δυνάμει της καταψηφιστικής τελεσίδικης δικαστικής απόφασης που αποτελεί τίτλο εκτελεστό κατά το άρθρο 904 ΚΠολΔ, αποκτά δικαίωμα να προβεί σε κατάσχεση και εν συνεχεία σε πλειστηριασμό της περιουσίας του ηττηθέντος διαδίκου, προκειμένου να ικανοποιήσει νομίμως τα συμφέροντά του. Τα περιουσιακά στοιχεία που αποτελούν αντικείμενο της εκτέλεσης είναι σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 932. επ. του Κώδικα Πολιτική Δικονομία (ΚΠολΔ) η ακίνητη περιουσία, τα πλοία και τα αεροσκάφη. Επίσης, τα δικαιώματα κομιστή ή διαταγές πληρωμής, δικαιώματα επί ονομαστικών μετοχών και δικαιώματα επί λοιπών ονομαστικών τίτλων. Τέλος, αναγκαστική εκτέλεση επιβάλλεται και στα περιουσιακά στοιχεία τρίτου, δυνάμει της λεγόμενης κατάσχεσης εις χείρας τρίτου. Το είδος αυτής της κατάσχεσης επιτρέπεται σύμφωνα με το άρθρο ΚΠολΔ διότι ο τρίτος είτε είναι οφειλέτης του οφειλέτη είτε βρίσκονται στην κατοχή του δυνάμει έννομης σχέσης περιουσιακά στοιχεία που ανήκουν στον οφειλέτη.

Στον αντίποδα του γενικού κανόνα ότι ο πιστωτής νομιμοποιείται να επισπεύδει κατάσχεση σε ολόκληρη την περιουσία του οφειλέτη, ο νομοθέτης έχει εισάγει τη ρύθμιση του άρθρου 953 επ. ΚΠολΔ που ορίζει ότι εξαιρούνται της κατάσχεσης ορισμένα περιουσιακά στοιχεία. Μερικά από αυτά είναι τα είδη βασικής ανάγκης, όπως ο ρουχισμός, η τροφή, εργαλεία. Ένα τμήμα του μισθού, της διατροφής ή τυχόν καταβαλλόμενης παροχής. Σκοπός των εξαιρέσεων είναι η προστασία της επιβίωσης του οφειλέτη, παρέχοντάς του τους απαραίτητους πόρους να καλύψει τις βασικές ανάγκες τις δικές του και της οικογένειάς του. Τέλος, κατάσχεση απαγορεύεται να επιβληθεί σε εκείνα τα περιουσιακά στοιχεία που εξυπηρετούν σκοπούς κοινής ωφέλειας.

Η αναγκαστική εκτέλεση μπορεί να επιβληθεί με διάφορα μέσα που προβλέπονται στο νόμο. Κάποια από αυτά είναι η καταβολή χρηματικού ποσού, η απόδοση κινητού ή ακίνητου περιουσιακού στοιχείου, καθώς και η υποχρέωση να υποχρεωθεί ο καθού σε συγκεκριμένη πράξη ή παράλειψη. Στην καθημερινή πρακτική, τα πιο γνωστά μέσα για απόδοση οφειλόμενου χρηματικού ποσού είναι η κατάσχεση, η εγγραφή υποθήκης ή προσημείωσης υποθήκης και το ενέχυρο. Με τα μέσα αυτά διασφαλίζονται χρηματικές απαιτήσεις των δανειστών ή έστω χρηματικά αποτιμήσιμες. Απώτερος σκοπός των μέσων αυτών είναι η οικονομική ικανοποίηση του δανειστή, ανεξαρτήτως της αιτίας που δημιούργησε την απαίτηση.

Άμεση συνέπεια της επιβολής κατάσχεσης είναι η απαγόρευση εκποίησης της ακίνητης περιουσίας του οφειλέτη και ως εκ τούτου δεν επέρχονται έννομα αποτελέσματα από μεταβιβάσεις. Σύμφωνα με το άρθρο 995 ΚΠολΔ η καταχώριση

της κατάσχεσης ή της υποθήκης στα Βιβλία Κατασχέσεων των Υποθηκοφυλακείων ή των Κτηματολογικών γραφείων της χώρας, είναι όρος του ενεργού προκειμένου αυτές να αποκτήσουν ισχύ έναντι όλων. Συνεπώς, ο νέος αγοραστής δεν μπορεί να αντιτάξει στον πιστωτή άγνοια της επιβληθείσας κατάσχεσης ή εγγραφής υποθήκης ή προσημείωσης υποθήκης επί του ακινήτου.

Στην περίπτωση κινητού στοιχείου, από την ημέρα εγγραφής της πράξης του ενεχύρου πάνω σε αυτό στο αρμόδιο Ενεχυροφυλακείο, ισχυροποιείται έναντι όλων η απαίτηση του πιστωτή κατά του οφειλέτη - κυρίου του πράγματος. Εάν ο οφειλέτης μεταβιβάσει κινητό που έχει ενεχυραστεί π.χ. γερανοφόρο όχημα, ο αγοραστής το αποκτά με το βάρος που έχει επιβληθεί πάνω σε αυτό ήτοι με το ενέχυρο, χωρίς να έχει δικαίωμα να το καρπώνεται ελεύθερο του βάρους.

Η υποθήκη σύμφωνα με το άρθρο 1299 Αστικού Κώδικα (ΑΚ) συστήνεται για να εξασφαλιστεί η απαίτηση του δανειστή με την προνομιακή ικανοποίησή του από το πράγμα. Σημειωτέον ότι, η υποθήκη ως παρεπόμενο δικαίωμα μπορεί κατά το άρθρο 1258 ΑΚ να αποκτηθεί και υπέρ απαίτησης μελλοντικής ή υπό αίρεση.

Τόσο η υποθήκη όσο και το ενέχυρο αποτελούν μέρος της οικονομικής λειτουργίας. Η πιστοληπτική οικονομία στηρίζεται σε αυτά τα μέσα, εκ των οποίων η υποθήκη υπερέχει του ενεχύρου, καθώς αυτή μπορεί να τεθεί και για ποσό μεγαλύτερο από την αξία του ακινήτου, περιλαμβάνοντας νόμιμους τόκους και γενικά όλα τα έξοδα που προβλέπει ο δανειστής πως θα επωμιστεί έως την ολοσχερή εξόφληση της απαίτησής του.

Το άρθρο 904 ΚΠολΔ περί εκτέλεσης και τίτλων εκτελεστών .

Δ) Η εκτέλεση των δικαστικών αποφάσεων σύμφωνα με τα ευρωπαϊκά δεδομένα.

Στο άρθρο 13 ΕΣΔΑ ορίζονται τα σχετικά με τον εύλογο χρόνο εκδίκασης της υπόθεσης. Η Δικαστική προστασία καθιστά απαραίτητο το στάδιο της εκτέλεσης των αποφάσεων κατά οποιουδήποτε καταδικασθέντος ακόμα και κατά Δημοσίου. Η δυσχερής οικονομική κατάσταση του Δημοσίου δεν θεωρείται δικαιολογία για τη μη κίνηση της διαδικασίας εκτέλεσης εναντίον του.

Η αναγκαία η δικαστική συνεργασία στην Ε.Ε. προκειμένου να γίνει η εκτέλεση απόφασης και σε έδαφος άλλου κράτους μέλους. Όπως αναφέρεται και στον Κανονισμό 1215/2012 στα άρθρα 39-56, είναι εφικτή η άμεση εκτέλεση χωρίς προαπαιτούμενη την κήρυξη εκτελεστότητας στο άλλο κράτος μέλος.

Η ΕΣΔΑ στο άρθρο 6 θεσπίζει το δικαίωμα δίκαιης δίκης π.χ. απόφαση Hosby κατά Ελλάδας. Από την άλλη πλευρά, η άρνηση της Διοίκησης να συμμορφωθεί με δικαστική απόφαση σύμφωνα με το άρθρο 6 παρ.1 ΕΣΔΑ, προβλέπεται εκτός των άλλων ότι επισύρει και ποινικές κυρώσεις κατά το άρθρο 259 ΠΚ για παράβαση καθήκοντος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΝΟΜΟΘΕΤΗΜΑΤΩΝ - ΟΔΗΓΙΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Α) ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΕ

Αποτελεί έναν θεσμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης με αρμοδιότητες νομοθετικές και συντονιστικές. Ιδρύθηκε το 1958 με την αρχική ονομασία Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας. Κύριο όργανό της είναι η επιτροπή των Υπουργών του Συμβουλίου της ΕΕ. Απαρτίζεται από Υπουργούς κάθε χώρας της ΕΕ των οποίων η ιδιότητα ποικίλει ανάλογα με τον εκάστοτε τομέα πολιτικής που τίθεται προς συζήτηση. Κάθε χώρα της ΕΕ ασκεί εναλλάξ τα καθήκοντα του Προέδρου της Επιτροπής για χρονικό διάστημα έξι μηνών. Συνεδριάζει στο Βέλγιο και οτιδήποτε σχετικό με τις δραστηριότητές του δημοσιεύεται πέραν των άλλων μέσων και στον ιστότοπο : [Συμβούλιο της ΕΕ \(www.consilium.europa.eu\)](http://www.consilium.europa.eu).¹¹

Λόγω του ότι υπάρχουν και άλλα όργανα που φέρουν παρεμφερές όνομα κάποιες φορές δημιουργείται σύγχυση σχετικά με την ταυτότητα του Συμβουλίου. Όπως το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο που είναι ένα συμβούλιο, μέλη του οποίου είναι οι αρχηγοί των κρατών μελών της ΕΕ με αρμοδιότητα την οριοθέτηση των πολιτικών της ΕΕ και συνεδριάζουν τέσσερις φορές το χρόνο. Τέλος, το Συμβούλιο της Ευρώπης δεν είναι καν όργανο της ΕΕ και αποτελείται από όλους τους αρχηγούς κρατών της Ευρώπης.¹²

Συνολικά, το Συμβούλιο συνεδριάζει υπό εννέα διαφορετικές συνθέσεις:¹¹

Γενικές Υποθέσεις και Εξωτερικές Σχέσεις
Οικονομικές και Δημοσιονομικές Υποθέσεις («ECOFIN»)
Δικαιοσύνη και Εσωτερικές Υποθέσεις (ΔΕΥ)
Απασχόληση, κοινωνική πολιτική, υγεία και καταναλωτές.
Ανταγωνιστικότητα
Μεταφορές, τηλεπικοινωνίες και ενέργεια.
Γεωργία και αλιεία
Περιβάλλον
Παιδεία, Νεολαία και Πολιτισμός

Κάθε υπουργός που συμμετέχει στο Συμβούλιο είναι εξουσιοδοτημένος να αναλαμβάνει δεσμεύσεις εξ ονόματος της κυβέρνησής του. Η δημοκρατική νομιμότητα των αποφάσεων του Συμβουλίου διασφαλίζεται με την αντιπροσώπευση των πολιτών κάθε κράτους μέλους από τον αντίστοιχο υπουργό που συμμετέχει στο Συμβούλιο.

Κάθε χρόνο οι πρόεδροι ή οι πρωθυπουργοί των κρατών μελών, μαζί με τον πρόεδρο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, συνεδριάζουν ως το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο. Σύμφωνα με τα άρθρα της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ) το ανώτερο τέσσερις φορές προβλέπεται να συνέλθουν σε σώμα τα μέλη του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου.¹³

Όπως αναφέρθηκε πιο πάνω, μια από τις αρμοδιότητες του Συμβουλίου της ΕΕ είναι η θέσπιση νομοθετημάτων. Το έργο αυτό ασκεί σε συνεργασία με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Οι προτάσεις των νόμων προέρχονται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, η οποία είναι επιφορτισμένη με την εισαγωγή προς ψήφιση των νομοθετημάτων. Άλλη εξουσία της είναι η έγκριση του προϋπολογισμού της ΕΕ, πάντοτε σε συνάρτηση με την σύμφωνη γνώμη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου. Ο συντονισμός της εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφαλείας της ΕΕ, ανήκει στη

δικαιοδοσία του Συμβουλίου, έργο στο οποίο ενεργεί υπό τις συστάσεις του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου. Επίσης, η σύναψη συμφωνιών ανάμεσα στην ΕΕ και σε διεθνείς οργανισμούς.

Σύμφωνα με το άρθρο 19 (18) η Επιτροπή Μονίμων Αντιπροσώπων (ΕΜΑ) έχει ως έργο την προετοιμασία των εργασιών όλων των συνόδων του Συμβουλίου και την εκτέλεση των εντολών που της ανατίθενται από αυτό. Φροντίζει να εξασφαλίζει, σε κάθε περίπτωση (19), τη συνοχή των πολιτικών και των δράσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης και την τήρηση των εξής αρχών και κανόνων: α) αρχές της νομιμότητας, της επικουρικότητας, της αναλογικότητας και της αιτιολόγησης των πράξεων, β) κανόνες που καθορίζουν τις αρμοδιότητες των θεσμικών και λοιπών οργάνων και οργανισμών της Ένωσης, γ) δημοσιονομικές διατάξεις, δ) κανόνες διαδικασίας, διαφάνειας και ποιότητας της διατύπωσης.

Η διασφάλιση της συνοχής στη λειτουργία της Επιτροπής υλοποιείται από το Συμβούλιο Γενικών Υποθέσεων, με την παράλληλη υποστήριξη τη Ε.Μ.Α. Η Ε.Μ.Α. έχει μέλη της τους εθνικούς πρέσβεις των κρατών μελών στην ΕΕ, που ονομάζονται ως Μόνιμοι Αντιπρόσωποι των κρατών μελών στην ΕΕ.¹³

Οι οικονομικές πολιτικές των χωρών της Ευρωζώνης οργανώνονται από το EUROGROUP ή Ευρωομάδα, μέλη της οποίας είναι οι υπουργοί Οικονομίας και Οικονομικών. Η Ευρωομάδα συνεδριάζει σχετικά με την παραμονή του Συμβουλίου Οικονομικών και Δημοσιονομικών Υποθέσεων. Το Συμβούλιο ισχυροποιεί τις συμφωνίες που πάρθηκαν κατά τις συνεδριάσεις της Ευρωομάδας την επόμενη ημέρα. Οι υπουργοί των χωρών της Ευρωζώνης είναι οι μόνοι που δικαιούνται να ψηφίσουν σχετικά με αυτά τα θέματα.»¹³

Σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 5 του Εσωτερικού Κανονισμού του Συμβουλίου, το Συμβούλιο συνέρχεται δημοσίως όταν συσκέπτεται και ψηφίζει επί σχεδίου νομοθετικής πράξης. Στις υπόλοιπες περιπτώσεις, οι σύνοδοι του Συμβουλίου δεν είναι δημόσιες, εκτός των περιπτώσεων που αναφέρονται στο άρθρο 8.2. Η Επιτροπή καλείται να συμμετέχει στις συνόδους του Συμβουλίου.

Κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 17 του Εσωτερικού Κανονισμού, δημοσιεύονται στην Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης (εφεξής: Επίσημη Εφημερίδα), με φροντίδα του γενικού γραμματέα: α) οι πράξεις που αναφέρονται στο άρθρο 297 παράγραφοι 1 και 2 δεύτερο εδάφιο της ΣΛΕΕ, β) οι θέσεις σε πρώτη ανάγνωση που εγκρίνει το Συμβούλιο σύμφωνα με τη συνήθη νομοθετική διαδικασία, καθώς και η αιτιολογική τους έκθεση, γ) οι πρωτοβουλίες που υποβάλλει το Συμβούλιο σύμφωνα με το άρθρο 76 της ΣΛΕΕ για την έκδοση νομοθετικής πράξης, δ) οι διεθνείς συμφωνίες που συνάπτονται από την Ένωση. Η έναρξη ισχύος των συμφωνιών αυτών δημοσιεύεται στην Επίσημη Εφημερίδα, ε) οι διεθνείς συμφωνίες που συνάπτονται από την Ένωση στον τομέα της εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφάλειας, εκτός αν το Συμβούλιο αποφασίσει άλλως δυνάμει των άρθρων 4 και 9 του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1049/2001 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 30ής Μαΐου 2001, για την πρόσβαση του κοινού στα έγγραφα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, του Συμβουλίου και της Επιτροπής (17). Στην Επίσημη Εφημερίδα γίνεται μνεία της έναρξης ισχύος των συμφωνιών που δημοσιεύονται στην Επίσημη Εφημερίδα.

Προκειμένου να εφαρμοστούν οι διατάξεις που προβλέπονται στις συνθήκες της ΕΕ, σύμφωνα με το άρθρο 249 ΣΕΚ απαιτείται να εκδοθούν σχετικές νομοθετικές πράξεις. Χαρακτηριστικό τους είναι ότι ορισμένες είναι δεσμευτικές, ή έχουν γενική ισχύ, ενώ άλλες είναι προαιρετικές ή η ισχύς τους περιορίζεται σε κάποιες χώρες. Οι κυριότερες από αυτές τις πράξεις είναι τέσσερις. Τα όργανα που

νομιμοποιούνται στην έκδοση των πράξεων αυτών είναι το Συμβούλιο και η Επιτροπή καθώς και το Ευρωκοινοβούλιο από κοινού με το Συμβούλιο.¹³

Εξαίρεση στον κανόνα αυτό αποτελεί η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα. Είναι η μόνη αρμόδια να εκδίδει κανονισμούς, αποφάσεις, συστάσεις και γνώμες κατά την άσκηση των αρμοδιοτήτων της για την νομισματική πολιτική. Προκειμένου να εκδοθούν νομικές πράξεις από τα αρμόδια κοινοτικά όργανα, είναι απαραίτητο να στηρίζονται σε διατάξεις και κεφάλαια της Συνθήκης.

Οι κανονισμοί είναι δεσμευτικές νομοθετικές πράξεις. Η εφαρμογή τους σε όλες τις χώρες της ΕΕ είναι υποχρεωτική. Ο κανονισμός ισοδυναμεί με το νόμο των εθνικών νομοθετημάτων των κρατών μελών και αποτελεί πηγή του ευρωπαϊκού δικαίου. Εκδίδεται από το Συμβούλιο αυτοτελώς ή από κοινού με το Ευρωκοινοβούλιο και από την Επιτροπή. Όπως κάθε νόμος, ο κανονισμός έχει γενική ισχύ. Δεσμεύει το σύνολο των κρατών μελών και φυσικά ή νομικά πρόσωπα που κατοικούν σε αυτά. Σύμφωνα με τη νομολογία του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (ΔΕΚ) μια νομική πράξη, εφόσον έχει γενική ισχύ, κανόνες γενικούς και αφηρημένους αποτελεί κανονισμό ακόμη κι αν ουσιαστικά δεσμεύει ορισμένους αποδέκτες.

Έχει καθολική δεσμευτικότητα δηλαδή ως προς όλα του τα μέρη, ως προς το σύνολο των αναφερομένων σε αυτόν. Αποτέλεσμα αυτού είναι ότι κάθε κράτος μέλος εφαρμόζει υποχρεωτικά έναν κανονισμό στο σύνολό του, χωρίς να επιτρέπεται να επιλέγει ποιες διατάξεις θα τηρήσει και ποιες όχι.

Η άμεση ισχύς του αποτελεί το κυριότερο χαρακτηριστικό του κανονισμού. Ο κανονισμός ισχύει στο εσωτερικό των εννόμων τάξεων των κρατών μελών άμεσα χωρίς είναι απαραίτητο να μετατραπεί σε κανόνα εσωτερικού δικαίου ή να προηγηθεί οποιαδήποτε κύρωση, αποδοχή ή δημοσίευσή του από τα εθνικά όργανα.

Άλλωστε, με τη Συνταγματική Συνθήκη της Ρώμης ο κανονισμός μετονομάζεται σε ευρωπαϊκό νόμο διατηρώντας όλα τα βασικά γνωρίσματα της γενικής ισχύος, καθολικής δεσμευτικότητας και άμεσης ισχύος του.

Οι οδηγίες είναι νομοθετικές πράξεις που ορίζουν έναν στόχο τον οποίο πρέπει να επιτύχουν όλες οι χώρες της ΕΕ. Ωστόσο, εναπόκειται σε κάθε χώρα να θεσπίσει τους δικούς της νόμους για την επίτευξη των στόχων αυτών. Η οδηγία αποτελεί ιδιόμορφη πηγή του κοινοτικού δικαίου διότι δεσμεύει ως αποδέκτες της τα κράτη μέλη και όχι φυσικά ή νομικά πρόσωπα, αποκλειστικά και μόνον ως προς το αποτέλεσμα που επιδιώκει. Αυτή η ιδιότυπη δεσμευτικότητα επιτρέπει στα εθνικά όργανα των κρατών-μελών να αποκτούν διακριτική ευχέρεια, ώστε να επιλέγουν τις διατάξεις που θα εφαρμόσουν, καθώς και τον τρόπο προσαρμογής τους στο περιεχόμενο μιας οδηγίας. Είναι απαραίτητο να μεταφερθεί η οδηγία στο εσωτερικό δίκαιο, διότι δεν έχει άμεση ισχύ.

Όταν εκδίδονται πράξεις στο εσωτερικό δίκαιο των κρατών-μελών που είναι αντίθετη με το περιεχόμενο μιας κοινοτικής οδηγίας, τότε παραβιάζεται το κοινοτικό δίκαιο.

Η Συνταγματική Συνθήκη της Ρώμης ορίζει ότι μια οδηγία μετονομάζεται σε Ευρωπαϊκό νόμο πλαίσιο διατηρώντας το σύνολο των βασικών χαρακτηριστικών της. Οι αποφάσεις είναι δεσμευτικές μόνον για αυτούς στους οποίους απευθύνονται (π.χ. μια χώρα της ΕΕ ή μια μεμονωμένη εταιρεία) και ισχύουν άμεσα. Είναι νομικές πράξεις ατομικές, αφορούν σε κράτη μέλη και σε φυσικά ή νομικά πρόσωπα. Η απόφαση έχει άμεση ισχύ και δεσμεύει τους αποδέκτες της αλλά ρυθμίζει μόνο ατομικές περιπτώσεις.

Κατά την πρακτική της η Επιτροπή εκδίδει αποφάσεις για ιδιώτες ή νομικά πρόσωπα με απώτερο σκοπό την καλύτερη εφαρμογή των κοινοτικών κανόνων περί

ανταγωνισμού. Η Συνταγματική Συνθήκη της Ρώμης μετονομάζει την απόφαση σε Ευρωπαϊκή απόφαση διατηρώντας ακέραια τα χαρακτηριστικά της γνωρίσματα.

Οι συστάσεις δεν είναι δεσμευτικές. Η έκδοσή τους εξοπλίζει με εξουσία τα θεσμικά όργανα της ΕΕ να παρουσιάσουν απόψεις τους σχετικά μια δράση χωρίς όμως να μπορούν να υποχρεώσουν σε κάποια πράξη τους αποδέκτες της σύστασης.

Οι γνώμες επιτρέπουν στα θεσμικά όργανα να εκφράζουν μια άποψη με μη δεσμευτικό τρόπο, καθώς δεν είναι δεσμευτικές. Τις εκδίδουν τα κύρια θεσμικά όργανα της ΕΕ (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Συμβούλιο, Κοινοβούλιο), η Επιτροπή των Περιφερειών και η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή.

Μη δεσμευτικό χαρακτήρα έχουν άλλες πράξεις των κοινοτικών οργάνων που είναι ως άτυπες, παρά το γεγονός ότι επιφέρουν πολιτικές συνέπειες για κράτη μέλη, τρίτες χώρες και πολίτες. Μερικές από αυτές είναι οι ανακοινώσεις, διακηρύξεις, τα μνημόνια κλπ.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εκτιμά ότι η ποιότητα της Δικαιοσύνης αναλύεται σε 3 παράγοντες στην αποτελεσματικότητα, την νομιμότητα και την δεοντολογία. Πέντε τομείς μέτρησης ποιότητας με τις εξής υποκατηγορίες: δικαστικές υποδομές, υπουργείο δικαιοσύνης, Ανώτατα Δικαστικά Συμβούλια (πλευρά της προσφοράς) και χρήστες των δικαστηρίων (πλευρά της ζήτησης).

Σχετικά με τον τρόπο ελέγχου και διασφάλιση της ποιότητας και ενίσχυση της αποτελεσματικότητας η Ε.Ε. προτάσσει τα εργαλεία της παρακολούθησης των επιδόσεων με σύστημα αναφοράς και εκθέσεων, αξιολόγηση της απόδοσης, ομάδες ελέγχου ποιότητας, έρευνες ικανοποίησης χρηστών και άλλες τεχνικές διαβούλευσης και συστήματα διαχείρισης ποιότητας.

B) Το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (άρθρο 19 της συνθήκης ΕΕ).

Ένας θεσμός επιτήρησης της εφαρμογής των κανόνων της ΕΕ ως ανεξάρτητης εξουσίας είναι το Δικαστήριο της ΕΕ. Η αναγκαιότητα της ύπαρξης αυτού του οργάνου εκτιμήθηκε ήδη από την ίδρυση της τότε Ευρωπαϊκής Κοινότητας Άνθρακα και Χάλυβα (ΕΚΑΧ) το έτος 1952, οπότε συστάθηκε το Δικαστήριο. Θεωρήθηκε απαραίτητο να υπάρχει ένα όργανο της Ένωσης που να έχει αποφασιστική αρμοδιότητα τον έλεγχο, την ερμηνεία και εφαρμογή των κανόνων της Ένωσης. Σε διαφορετική περίπτωση, το κάθε κράτος μέλος τόσο στην εφαρμογή όσο και την ερμηνεία των κοινών κανόνων θα ακολουθούσε τις αποφάσεις των εθνικών δικαστηρίων του. Αυτό ελλοχεύει τον κίνδυνο να δίνεται σε κάθε μέλος κράτος διαφορετική ερμηνεία και συνεπώς να μην επιτυγχάνεται η ενιαία εφαρμογή των κοινών κανόνων.¹³

Το Δικαστήριο έχει τρεις δικαιοδοτικές αρμοδιότητες:

1. Είναι το ανώτατο δικαστήριο της ευρωπαϊκής δικαιοδοσίας σύμφωνα με το άρθρο 253 ΣΛΕΕ
2. Είναι το Γενικό Δικαστήριο σύμφωνα με τα άρθρο 253 ΣΛΕΕ.
3. Αποτελείται από τα επιμέρους ειδικευμένα δικαστήρια, τα οποία υπάγονται στο Δικαστήριο.
4. Το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (ΔΕΚ): Το ΔΕΚ διασφαλίζει την ομοιόμορφη ερμηνεία και εφαρμογή του κοινοτικού και ενωσιακού δικαίου τόσο από τα κοινοτικά όργανα, όσο και από τα κράτη-μέλη. Εκφράζει και εγγυάται την αρχή του κράτους δικαίου.

Στην περίπτωση της οδηγίας το ΔΕΚ υποστήριξε, μέσω της πάγιας νομολογίας του, ότι υπό προϋποθέσεις μπορεί να επιφέρει άμεσα τα αποτελέσματά της. Το ΔΕΚ

στόχευσε στην αποτροπή των φαινομένων άρνησης συμμόρφωσης των κρατών μελών στο περιεχόμενο των οδηγιών και κατ' επέκταση δημιουργίας ανομοιομορφιών. Έθεσε τρεις προϋποθέσεις που πρέπει να συντρέχουν, ώστε να αποκτήσει άμεση ισχύ μια οδηγία. Αρχικά, πρέπει να έχει λήξει το χρονικό περιθώριο μεταφοράς στο εσωτερικό δίκαιο του κράτους μέλους της οδηγίας. Από το περιεχόμενο της οδηγίας να προβλέπονται ιδιωτικά δικαιώματα. Τέλος, η διάταξη της οδηγίας να είναι αποτυπωμένη με σαφήνεια χωρίς όρους, αιρέσεις ή τυχόν επιφυλάξεις και να μπορεί να εφαρμοστεί άμεσα.

Από την πλευρά τους οι ιδιώτες μπορούν να ασκήσουν ενώπιον των εθνικών τους δικαστηρίων το δικαίωμά τους για αποζημίωση έναντι του κράτους τους, εφόσον παραβίασε την υποχρέωση συμμόρφωσης προς το κοινοτικό δίκαιο. Απαραίτητο είναι να αποδείξουν ότι η οδηγία προβλέπει τη δημιουργία ιδιωτικών δικαιωμάτων, τα οποία διατυπώνονται με σαφήνεια από το κείμενο της οδηγίας, καθώς και ότι υπάρχει αιτιώδης σύνδεσμος μεταξύ της παραβίασης της υποχρέωσης συμμόρφωσης εκ μέρους του κράτους τους και της ζημίας που την οποία έχουν υποστεί αυτοί. (4).

Γ) Η έννομη προστασία εντός της ΕΕ.

Το σύστημα έννομης προστασίας της ΕΕ, όπως προκύπτει από τις Συνθήκες και τους λοιπούς κανόνες που διέπουν τη λειτουργία της, είναι πλήρες και αποτελεσματικό. Η ανάγκη για αποτελεσματική δικαστική προστασία των δικαιωμάτων που προβλέπονται στους νόμους και κανονισμούς της ΕΕ καλύπτεται επαρκώς, καθώς αποτελεί μια από τις γενικές αρχές του δικαίου που συνάγονται από τις κοινές συνταγματικές παραδόσεις των κρατών μελών και την Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (άρθρα 6 και 13). Το ΔΕΚ αποτελεί εγγυητή τόσο της εφαρμογής των δικαιωμάτων αυτών όσο και της προστασίας τους από παραβατικές συμπεριφορές είτε προερχόμενες ενέργειες κρατών μελών είτε πολιτών των κρατών μελών της ΕΕ.¹⁴

Σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 258 ΣΛΕΕ προβλέπεται συγκεκριμένη διαδικασία στην περίπτωση παράβασης των Συνθηκών. Αρχικά, το ΔΕΚ ερευνά αν η καταγγελλείσα παράνομη συμπεριφορά έρχεται σε αντίθεση με το δίκαιο της Ένωσης και αν εμπίπτει στην αποκλειστική αρμοδιότητα του Δικαστηρίου. Όπως προβλέπεται στο άρθρο αυτό, πριν η υπόθεση φθάσει στο Δικαστήριο, είναι απαραίτητο να τηρηθεί η προδικασία, ώστε το ενδιαφερόμενο κράτος μέλος να παρουσιάσει την δική του άποψη σχετικά με την καταγγελία της ενεργηθείσας εκ μέρους του παραβίασης. Συνήθως, η Επιτροπή έχει την πρωτοβουλία να φέρει σε πέρας το στάδιο αυτό. Εν συνεχεία, το Δικαστήριο αναλαμβάνει την κρίση της υπόθεσης παραβίασης και αποφαινεται αν όντως υπήρξε παράνομη συμπεριφορά. Εάν διαπιστωθεί παράβαση, τότε το ενδιαφερόμενο κράτος μέλος υποχρεούται να επανορθώσει άμεσα. Σε περίπτωση μη συμμόρφωσης προς την απόφαση, η Επιτροπή δύναται να προσφύγει ξανά κατά του συγκεκριμένου κράτους μέλους. Στην περίπτωση αυτή, το Δικαστήριο εκδίδει δεύτερη απόφαση καταβολής κατ' αποκοπήν ποσού ή επιβολής χρηματικής ποινής (άρθρο 260 ΣΛΕΕ). Από τη διάταξη προκύπτει ότι η συνεχιζόμενη μη συμμόρφωση επιφέρει σημαντικές οικονομικές συνέπειες για το κράτος μέλος που επιμένει να παραβιάζει τόσο τα δικαιώματα των ιδιωτών όσο και τις αποφάσεις του Δικαστηρίου της ΕΕ.

Στο άρθρο 263 ΣΛΕΕ προβλέπεται η δυνατότητα άσκησης προσφυγής ακύρωσης.

Το μέσο αυτό αποσκοπεί στη διενέργεια αντικειμενικού δικαστικού ελέγχου στις πράξεις των οργάνων της Ένωσης και ο πολίτης της ΕΕ ενεργοποιεί την εγγύηση ατομικής έννομης προστασίας.¹⁴

Η προσφυγή προσβάλλει όλες οι πράξεις των οργάνων της Ένωσης που έχουν δεσμευτικά έννομα αποτελέσματα και θίγουν τα συμφέροντα του προσφεύγοντος. Οι προσφεύγοντες νομιμοποιούνται να είναι τα κράτη μέλη, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο και η Επιτροπή καθώς και το Ελεγκτικό Συνέδριο και η Επιτροπή των Περιφερειών, εφόσον προβάλλουν παραβίαση των δικαιωμάτων που τους έχουν παραχωρηθεί.

Όσο αφορά στους πολίτες της Ένωσης και τις επιχειρήσεις, έχουν δικαίωμα να ασκήσουν προσφυγή ακύρωσης μόνο κατά των αποφάσεων που είτε τους θίγουν προσωπικά, είτε κατά αποφάσεων που κι αν απευθύνονται σε άλλους, τους αφορούν άμεσα και ατομικά. Σύμφωνα με τη νομολογία του Δικαστηρίου, ένα πρόσωπο θίγεται άμεσα και ατομικά μόνον εάν εξατομικεύεται με τέτοιο τρόπο ώστε να διακρίνεται από τον ευρύτερο κύκλο των λοιπών οικονομικών φορέων. Ενώπιον του Δικαστηρίου εισάγεται μια διαφορά μόνον εφόσον είναι βέβαιο το είδος της προσβολής της νομικής κατάστασης του προσφεύγοντος και η ύπαρξή της. Εφόσον η προσφυγή κριθεί βάσιμη, το Δικαστήριο ή το Γενικό Δικαστήριο ακυρώνει αναδρομικά την προσβαλλόμενη πράξη. Σε ορισμένες περιπτώσεις, το Δικαστήριο ή το Γενικό Δικαστήριο η ακυρότητα ξεκινά μόνον από τη δημοσίευση της απόφασης.¹⁴

Σύμφωνα με το άρθρο 265 ΣΛΕΕ η προσφυγή κατά της παράλειψης κατευθύνεται στα όργανα της ΕΕ που παραβίασαν με τις πράξεις τους δικαιώματα. Απαραίτητη προϋπόθεση για το παραδεκτό της προσφυγής αυτής είναι το υπεύθυνο θεσμικό όργανο να κληθεί προηγουμένως να ενεργήσει. Αίτημα της προσφυγής που ασκείται από κάποιον οργανισμό είναι η έρευνα ότι το εκάστοτε όργανο, κατά παράβαση των Συνθηκών, παρέλειψε να εκδώσει νομική πράξη. Στην περίπτωση που προσφεύγων είναι φυσικό ή νομικό πρόσωπο της Ένωσης, το αντικείμενο της προσφυγής κατά παράλειψης αποτελεί το αίτημα να διαπιστωθεί ότι ένα όργανο της Ένωσης παρέλειψε, κατά παράβαση των Συνθηκών, να εκδώσει προς τον προσφεύγοντα νομική πράξη. Το Δικαστήριο αποφαινεται μόνο για τον παράνομο χαρακτήρα της συγκεκριμένης νομικής πράξης. Δεν έχει αρμοδιότητα να υποχρεώσει το όργανο σε ενέργεια. Ο ηττηθείς διάδικος οφείλει να συμμορφωθεί με τα οριζόμενα στην απόφαση του Δικαστηρίου ή του Γενικού Δικαστηρίου (άρθρο 266 ΣΛΕΕ).¹⁴

Στα άρθρα 268 και 340 παρ. 2 ΣΛΕΕ ορίζεται η δυνατότητα των πολιτών της ΕΕ, των επιχειρήσεων και των κρατών μελών που ζημιώθηκαν με υπαιτιότητα υπαλλήλων της ΕΕ, να ζητήσουν αποζημίωση ενώπιον του Δικαστηρίου. Σύμφωνα με τη νομολογία του ΔΕΚ μια από τις προϋποθέσεις άσκησης αγωγής αποζημίωσης είναι η παράνομη συμπεριφορά οργάνου ή υπαλλήλου της ΕΕ κατά την άσκηση των καθηκόντων του. Η παράνομη συμπεριφορά στοιχειοθετείται όταν παραβιάζεται διακεκριμένα κανόνας δικαίου της Ένωσης που είτε αναγνωρίζει στους ανωτέρω δικαιούχους δικαιώματα, είτε προστατεύει τα δικαιώματα αυτά. Τέτοιου είδους δικαιώματα είναι κανόνες που έχουν τεθεί για την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων, θεμελιώδεις υποχρεώσεις της εσωτερικής αγοράς και γενικές αρχές της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης και της αναλογικότητας. Διακεκριμένη κρίνεται η παραβίαση, όταν το όργανο ενεργεί υπερβαίνοντας σαφώς και σε σημαντικό βαθμό την εξουσία του. Βαρύνουσα σημασία έχει τόσο ο αριθμός των προσώπων που θίγονται από το παράνομο μέτρο, όσο και το μέγεθος της ζημίας που υπέστησαν, η οποία υπερβαίνει τους συνήθεις οικονομικούς κινδύνους του εκάστοτε τομέα οικονομικής δραστηριότητας. Άλλες προϋποθέσεις για την άσκηση της αγωγής είναι η διαπίστωση της ζημίας. Απαιτείται να υφίσταται η ζημία αυτή κατά το χρόνο έγερσης της αγωγής και να μην έχει επανορθωθεί. Τέλος, απαιτείται να υπάρχει αιτιώδης συνάφεια μεταξύ της προκληθείσας ζημίας και της ενέργειας της Ένωσης. Άμεση συνέπεια της ζημίας να είναι η παράνομη πράξη του οργάνου της

ΕΕ. Αντίθετα, δεν είναι απαραίτητο να ενέργησαν τα όργανα της ΕΕ με υπαιτιότητα. Μπορεί να ενέργησαν δηλαδή χωρίς να επιδιώκουν την πρόκληση βλάβης των συμφερόντων των νομιμοποιουμένων να ασκήσουν την αγωγή αποζημίωσης.

Το άρθρο 267 ΣΛΕΕ αναφέρεται στη διαδικασία έκδοσης προδικαστικής απόφασης. Μέσω της διαδικασίας αυτής τα εθνικά δικαστήρια μπορούν να απευθύνουν ερωτήματα στο Δικαστήριο σχετικά με την εφαρμογή διατάξεων του ενωσιακού δικαίου. Το ερώτημα αυτό προκύπτει κατά την εκδίκαση εκκρεμούς ενώπιόν του δίκης. Κάθε «δικαστήριο κράτους μέλους» νομιμοποιείται να απευθύνει προδικαστικό ερώτημα στο Δικαστήριο, υπό την προϋπόθεση ότι έχουν άμεση σχέση με την εκδίκαση της υπόθεσης τα ζητήματα των ευρωπαϊκών κανόνων. Στην περίπτωση αυτή το εθνικό δικαστήριο αναστέλλει τη διαδικασία ως τη λήψη απάντησης από το ΔΕΚ στο ερώτημά του. Η απάντηση του ΔΕΚ έχει το κύρος δικαστικής απόφασης και όχι απλής γνωμοδότησης και άρα είναι δεσμευτική για την απόφαση του εθνικού δικαστηρίου. Με τη διαδικασία αυτή επιτυγχάνεται η ενιαία ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης και κατ'επέκταση ομοιογένεια στην έννομη τάξη της ΕΕ. Σημαντική είναι η προστασία των δικαιωμάτων των πολιτών. η απάντηση επί του προδικαστικού ερωτήματος, η οποία έχει τη μορφή δικαστικής απόφασης και δεσμεύει το αιτούν δικαστήριο και όλα τα άλλα δικαστήρια τα οποία έχουν επιληφθεί της σχετικής διαφοράς. Άλλωστε, οι προδικαστικές αποφάσεις του ΔΕΚ θεωρούνται ισχυρές και εφαρμόσιμες και σε κάθε ομοιάζουσα υπόθεση¹⁴.

Σύμφωνα με το άρθρο όταν συγκρούονται οι εθνικοί νόμοι με το δίκαιο της Ένωσης υπερέχει το δίκαιο της Ένωσης, καθώς οι διατάξεις του κατισχύουν των εθνικών κανόνων και εφαρμόζονται άμεσα. Προκειμένου να συμβεί αυτό, απαιτείται να είναι διακριτή η έννοια των διατάξεων του ενωσιακού δικαίου. Μέσω της προδικαστικής απόφασης του Δικαστηρίου, αποκτά τη δύναμη ο πολίτης της ΕΕ να υπερασπίσει τα θιγόμενα δικαιώματά του από πράξη της χώρας του, που δεν συνάδει με το δίκαιο της Ένωσης και να εφαρμοστεί το ευρωπαϊκό δίκαιο από τα εθνικά δικαστήρια. Με αυτή τη διαδικασία είναι εφικτή η πρόσβαση των πολιτών στο ΔΕΚ. Το αίτημα του προδικαστικού ερωτήματος περιορίζεται στην ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης και το κύρος των νομικών πράξεων των οργάνων της ΕΕ. Από την άλλη πλευρά, το ΔΕΚ ελέγχει μόνο όσα ζητήματα του δικαίου της Ένωσης απαιτείται να διασαφηνιστούν σε συνδυασμό με το αντικείμενο της επίδικης διαφοράς και άρα όσα έχουν ουσιώδη επιρροή στην έκβαση της δίκης. Εάν δεν έχουν ουσιώδη σημασία για την έκβαση της δίκης, απορρίπτονται ως απαράδεκτα. Σύμφωνα με την πάγια νομολογία, το Δικαστήριο θέτει υπό αυστηρό έλεγχο τους όρους παραδεκτού της προδικαστικής παραπομπής και το περιεχόμενο της απόφασης επί της παραπομπής, από το οποίο πρέπει να προκύπτουν άμεσα και με τρόπο κατανοητό τα πραγματικά και νομικά περιστατικά της εκδικαζόμενης υπόθεσης.

Το ΔΕΚ είναι το μόνο αρμόδιο να κηρύσσει ανίσχυρη μια παράνομη πράξη της Ένωσης. Για το λόγο αυτό, είναι υποχρεωτικό να τεθεί προδικαστικό ερώτημα, όταν το εθνικό δικαστήριο πρόκειται να δεχτεί ότι κάποια νομική πράξη της Ένωσης είναι ανίσχυρη. Η μη συμμόρφωση προς την υποχρέωση παραπομπής αποτελεί συγχρόνως παράβαση των συνθηκών της Ένωσης, η οποία προσάπτεται στο οικείο κράτος μέλος και μπορεί να επισύρει κυρώσεις στο πλαίσιο της διαδικασίας λόγω παραβάσεως των Συνθηκών.

Οι παραβιάσεις των κανόνων δικαίου της ΕΕ επισύρουν την ευθύνη των κρατών μελών. Η ευθύνης τους χαρακτηρίζεται ως γενική και εφαρμόζεται σε όλες τις παραβιάσεις του δικαίου της Ένωσης από το κράτος.

Ομοίως και οι πράξεις ή παραλείψεις των οργάνων νομοθετικής εξουσίας που παραβιάζουν κανόνες του ενωσιακού δικαίου. Απαραίτητη προϋπόθεση είναι ο

σκοπός της παράβασης να αφορά σε ιδιωτικά δικαιώματα, να είναι διακεκριμένη, δηλαδή το κράτος μέλος να έχει υπερβεί προδήλως και σε σημαντικό βαθμό τα όρια που επιβάλλονται στη διακριτική του ευχέρεια. Η σχετική κρίση ανήκει στα εθνικά δικαστήρια, τα οποία είναι μόνα αρμόδια να εξακριβώνουν τα πραγματικά περιστατικά και να προβαίνουν στη νομική υπαγωγή των εκάστοτε παραβάσεων του δικαίου της Ένωσης. Ωστόσο, η απόφαση του Δικαστηρίου παρέχει στα εθνικά δικαστήρια ορισμένες κατευθυντήριες γραμμές.¹⁴

Η άμεση αιτιώδης συνάφεια είναι αναγκαίο να υπάρχει ανάμεσα στην παραβίαση της υποχρέωσης του κράτους μέλους και της βλάβης που προκλήθηκε στους ζημιωθέντες. Δεν απαιτείται και στην περίπτωση αυτή να συντρέχει υπαιτιότητα στην παράνομη συμπεριφορά παρά μόνο η ύπαρξη διακεκριμένης παράβασης του δικαίου της ΕΕ.

Άλλη μορφή ευθύνης, αποτελεί και η παραβίαση των κανόνων της ΕΕ από τα όργανα της δικαστικής εξουσίας. Οι γενικές αρχές που διέπουν την ευθύνη λόγω παραβίασης του δικαίου της Ένωσης, αφορούν και στα εθνικά δικαστήρια. Εφόσον Οι αποφάσεις τους έρχονται σε αντίθεση με τους κανόνες της ΕΕ, ελέγχονται εκτός από την άσκηση ένδικων μέσων και από τα δικαστήρια των κρατών μελών που εκδικάζουν αγωγές αποζημίωσης. Σύμφωνα με τα άρθρο 267 ΣΛΕΕ, τα αρμόδια εθνικά δικαστήρια θα έπρεπε για ζητήματα ερμηνείας ή κύρους των κανόνων της Ένωσης, ακόμα και της συμφωνίας των εθνικών ρυθμίσεων με τις Συνθήκες, να υποβάλουν προδικαστικό ερώτημα στο ΔΕΚ.

Ωστόσο, η ευθύνη για άδικες αποφάσεις δικαστηρίων παραμένει η εξαίρεση καθώς αυτή υφίσταται μόνο όταν το δικαστήριο από υπαιτιότητα του εξέδωσε απόφαση που παραβιάζει το δίκαιο της ΕΕ.¹⁴

Στην περίφημη υπόθεση Köbler, το δικαστήριο του τελευταίου βαθμού, καταστρατηγώντας το δίκαιο της Ένωσης, επικύρωσε τελεσίδικα μια δυσμενή για τον πολίτη απόφαση χωρίς να έχει ζητήσει προηγουμένως από το Δικαστήριο την αποσαφήνιση του νομικού καθεστώτος της ΕΕ, το οποίο ήταν καθοριστικής σημασίας για την κρίση του. Στην τελευταία περίπτωση, η προστασία των δικαιωμάτων του πολίτη της Ένωσης, ο οποίος και επικαλείται δικαιώματα κατοχυρωμένα στο δίκαιο της ΕΕ, επιτάσσει την αναγνώριση αποζημίωσης για τη ζημία που ο πολίτης της ΕΕ υπέστη λόγω της συμπεριφοράς του δικαστηρίου που δίκασε σε τελευταίο βαθμό.¹⁴

Δ) ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΕΛΕΓΚΤΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ

Προκειμένου να διασφαλιστεί η άμεση και πλήρης πληροφόρηση για την εκτέλεση του προϋπολογισμού και την υλοποίηση των διαφόρων πολιτικών, αναδεικνύεται μείζονος σημασίας η διενέργεια αποτελεσματικού ελέγχου. Οι πληροφορίες αυτές συμβάλλουν στην προαγωγή της χρηστής δημοσιονομικής διαχείρισης και αποτελούν τη βάση της λογοδοσίας. Είναι ένα από τα επτά θεσμικά όργανα της ΕΕ και είναι πλήρως ανεξάρτητο στη διεξαγωγή των ελέγχων του. Το ΕΕΣ λειτουργεί ως ανεξάρτητο εξωτερικό ελεγκτικό όργανο της ΕΕ που ενεργεί ως θεματοφύλακας των οικονομικών συμφερόντων των πολιτών της. Πράγματι, αποκλειστική αρμοδιότητα του ΕΕΣ είναι η επισήμανση των οικονομικών κινδύνων, η αποτελεσματική καθοδήγηση των υπευθύνων για τη χάραξη πολιτικής της ΕΕ σχετικά με τους τρόπους βελτίωσης της διαχείρισης των δημόσιων οικονομικών. Επιπλέον, διασφαλίζει στους πολίτες της ΕΕ με παροχή πλήρους ενημέρωσης τη διαχείριση των χρημάτων που δαπανώνται. Με τον τρόπο αυτό ενισχύεται η δημοκρατική νομιμότητα και κατ'επέκταση η βιωσιμότητα της Ευρωπαϊκής Ένωσης.¹⁴

Το άρθρο 98 Σ ορίζει ότι το ελληνικό Ελεγκτικό Συνέδριο ασκεί δημοσιονομικό έλεγχο. Αντίστοιχο όργανο στην ευρωπαϊκή έννομη τάξη είναι το Ελεγκτικό Συνέδριο με αποκλειστική αρμοδιότητα τη διαχείριση των κοινοτικών πόρων και δαπανών. Είναι θεσμικό όργανο της ΕΕ και η λειτουργία του προβλέπεται στη ΣΛΕΕ και τον δημοσιονομικό κανονισμό που εφαρμόζεται στον γενικό προϋπολογισμό της ΕΕ. Η δράση του ΕΕΣ επεκτείνεται στον εντοπισμό των κινδύνων που απειλούν τα οικονομικά συμφέροντα των πολιτών της ΕΕ, στην παροχή ανεξάρτητης διασφάλισης σχετικά με τη δημοσιονομική διαχείριση της ΕΕ, και την υποστήριξη συμβουλευτικά των υπευθύνων χάραξης πολιτικής σχετικά με τρόπους βελτίωσης της χρήσης των δημόσιων πόρων.

«Το αίτημα πιστώσεων για το 2020 που διατυπώνει το Συνέδριο συμμορφώνεται πλήρως με τις κατευθυντήριες οδηγίες της Επιτροπής σχετικά με τις εκτιμήσεις των διοικητικών δαπανών των θεσμικών οργάνων για την κατάρτιση του σχεδίου προϋπολογισμού για το 2020 και τηρεί τη δημοσιονομική πειθαρχία που εφαρμόζεται αυστηρά τα τελευταία χρόνια.»¹⁴

Το ΕΕΣ είναι ένα συλλογικό όργανο και απαρτίζεται από 27 Μέλη, ήτοι ένα μέλος προέρχεται από κάθε κράτος μέλος. Τα Μέλη διορίζονται από το Συμβούλιο, κατόπιν διαβούλευσης με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, για εξαετή θητεία με δυνατότητα ανανέωσης. Τα Μέλη εκλέγουν μεταξύ τους τον Πρόεδρο για τριετή ανανεώσιμη θητεία.

Έργο του ΕΕΣ είναι ο έλεγχος των οικονομικών της ΕΕ. Το έργο του επικεντρώνεται στον προϋπολογισμό και τις πολιτικές της ΕΕ. Οι κύριοι τομείς δράσης του είναι η οικονομική ανάπτυξη, η απασχόληση, η προστιθέμενη αξία, τα δημόσια οικονομικά, το περιβάλλον και η δράση για το κλίμα. Το ΕΕΣ ελέγχει τον προϋπολογισμό από την άποψη τόσο των εσόδων όσο και των δαπανών.

Τα αποτελέσματα των εργασιών του ΕΕΣ είναι απαραίτητο εργαλείο για τα όργανα της ΕΕ όπως η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, καθώς και για τα κράτη μέλη όσο αφορά στην επίβλεψη της διαχείρισης του προϋπολογισμού της ΕΕ, καθώς τις βελτιώσεις που μπορεί να γίνουν. Οι εργασίες του ΕΕΣ αποτελούν σημαντική βάση για τη θεμελίωση της απόφασης για τη χορήγηση της ετήσιας απαλλαγής, μιας διαδικασίας που το Κοινοβούλιο κρίνει, κατά πόσο η Επιτροπή εκτέλεσε ορθά τον προϋπολογισμό του προηγούμενου οικονομικού έτους.

Ένα άλλο έργο του ΕΕΣ είναι η κατάρτιση εκθέσεων, τις οποίες χρησιμοποιούν οι υπεύθυνοι για τη χάραξη πολιτικής και οι πολίτες της ΕΕ. Οι εκθέσεις και οι γνώμες του ΕΕΣ είναι απαραίτητες για την αποτίμηση της δημοσιονομικής διαχείρισης της ΕΕ. Στόχος του ΕΕΣ είναι η κατάρτιση εκθέσεων ελέγχου υψηλής ποιότητας, σαφήνειας, πρακτικής αξίας και επίκαιρου χαρακτήρα. Για το λόγο αυτό είναι έγγραφα μεγάλης σημασίας και κύρους. Οι δημοσιεύσεις του Συνεδρίου περιλαμβάνουν ετήσιες εκθέσεις, ειδικές ετήσιες εκθέσεις, ειδικές εκθέσεις, γνώμες και έγγραφα θέσης. Οι εκθέσεις και οι γνώμες του κοινοποιούνται στις αρμόδιες κοινοβουλευτικές επιτροπές των κρατών μελών. Επιπλέον, τα μέλη του ΕΕΣ μπορούν να παρουσιάζουν δημοσιεύσεις του ΕΕΣ, ιδίως ετήσιες και ειδικές εκθέσεις, στα κοινοβούλια των κρατών μελών.

Ο προϋπολογισμός της ΕΕ τελεί κατά 80 % υπό επιμερισμένη διαχείριση με τα κράτη μέλη, τα οποία συνεργάζονται με την Επιτροπή για την καθιέρωση συστημάτων εποπτείας και εσωτερικού ελέγχου που να διασφαλίζουν ότι τα κονδύλια της ΕΕ δαπανώνται ορθά και σύμφωνα με τους ισχύοντες κανόνες. Πρόκειται για έλεγχο με ευρωπαϊκή και εθνική διάσταση.¹⁴

Το ΕΕΣ έχει κύριο ρόλο στις εξελίξεις που συντελούνται στον τομέα της διαχείρισης και του ελέγχου των δημόσιων οικονομικών. Ομοίως και στην ανάπτυξη και εφαρμογή διεθνών προτύπων (π.χ. του INTOSAI).

Η ποιότητα των εκθέσεων του εκτιμάται από εξωτερικούς εμπειρογνώμονες ότι είναι ικανοποιητική και αξιολογούνται ως χρήσιμες από τους σημαντικότερους θεσμικούς ενδιαφερόμενους. Τέλος, η αποδοχή των συστάσεων του ΕΕΣ από την Επιτροπή είναι υψηλή και ο θετικός αντίκτυπός τους προκύπτει με σαφήνεια από τις εκθέσεις παρακολούθησης.¹⁵

Σκοπός του ελέγχου του Ευρωπαϊκού Ελεγκτικού Συνεδρίου είναι η αξιολόγηση της απόδοσης των μέτρων της ΕΕ σχετικά με την ενίσχυση των δημοσιονομικών πλαισίων. Στο πλαίσιο της έρευνάς του εμπίπτει η εξέταση της αποτελεσματικότητας των νομικών απαιτήσεων της ΕΕ για τα εθνικά δημοσιονομικά πλαίσια, αν αυτές ενισχύθηκαν από την αλληλεπίδραση μεταξύ της Επιτροπής, των ανεξάρτητων δημοσιονομικών οργάνων και του Ευρωπαϊκού Δημοσιονομικού Συμβουλίου, Τέλος, αν η Επιτροπή εκτίμησε και πώς τη μεταφορά και εφαρμογή των νομικών απαιτήσεων της ΕΕ στα κράτη μέλη.

Σύμφωνα με το άρθρο 286 και 287 της Συνθήκης, το ΕΕΣ ελέγχει τους λογαριασμούς του συνόλου των εσόδων και των δαπανών της Ένωσης. Επίσης ελέγχει τους λογαριασμούς του συνόλου των εσόδων και δαπανών κάθε οργάνου ή οργανισμού που υπάρχει στην Ένωση, εφόσον η ιδρυτική πράξη δεν αποκλείει τον έλεγχο.

Το ΕΕΣ παρέχει στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο δήλωση που βεβαιώνει την αξιοπιστία των λογαριασμών και τη νομιμότητα και κανονικότητα των σχετικών πράξεων, η οποία δημοσιεύεται στην Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η δήλωση αυτή είναι δυνατόν να συμπληρώνεται από ειδικές εκτιμήσεις για κάθε σημαντικό τομέα της δραστηριότητας της Ένωσης.

Επιπλέον, ελέγχει τη νομιμότητα και την κανονικότητα της πραγματοποίησης των εσόδων και δαπανών και εξακριβώνει τη χρηστή δημοσιονομική διαχείριση. Συμπερασματικά, το Συνέδριο αναφέρει οποιαδήποτε παρατυπία.

Το Ευρωπαϊκό Ελεγκτικό Συνέδριο καταρτίζει ετήσια έκθεση μετά το κλείσιμο κάθε οικονομικού έτους. Η έκθεση αυτή διαβιβάζεται στα άλλα θεσμικά όργανα της Ένωσης και δημοσιεύεται στην Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, συνοδευόμενη από τις απαντήσεις αυτών των θεσμικών οργάνων στις παρατηρήσεις του Συνεδρίου.

Το ΕΕΣ δύναται να υποβάλλει παρατηρήσεις, υπό τη μορφή ειδικών εκθέσεων, επί ειδικών ζητημάτων και να γνωμοδοτεί μετά από αίτηση ενός από τα άλλα θεσμικά όργανα της Ένωσης.

Το Ευρωπαϊκό Ελεγκτικό Συνέδριο επικουρεί το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο κατά τον έλεγχο της εκτέλεσης του προϋπολογισμού.

Σύμφωνα με το άρθρο 27 του πρωτοκόλλου αριθ. 4 της Συνθήκης, οι ελεγκτικές αρμοδιότητες του ΕΕΣ στα έργα της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, αφορούν στην εξέταση της αποτελεσματικότητας της διαχείρισής της.

Στα άρθρα 310 έως 325 της ΣΛΕΕ, ορίζονται οι δημοσιονομικές διατάξεις στις οποίες περιλαμβάνεται σύμφωνα με το άρθρο 319 η εκτέλεση του προϋπολογισμού και η απαλλαγή.

Στο άρθρο 165 του Κανονισμού (ΕΕ, ΕΥΡΑΤΟΜ) υπ'αρ. 966/2012 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, προβλέπεται η διαδικασία απαλλαγής. Η απόφαση απαλλαγής αφορά τους λογαριασμούς του συνόλου των εσόδων και δαπανών της Ένωσης, το προκύπτον υπόλοιπο και το ενεργητικό και παθητικό της Ένωσης που εμφανίζονται στον ισολογισμό.

Στο άρθρο 322 ΣΛΕΕ προβλέπονται κοινές διατάξεις και στο άρθρο 325 τα σχετικά με την καταπολέμηση της απάτης.

Οι λειτουργίες του ΕΕΣ διέπονται από τους κατάλληλους κανόνες και διαδικασίες. Ο εσωτερικός κανονισμός του ΕΕΣ προβλέπεται στο άρθρο 287 ΣΛΕΕ και εγκρίνεται από το Συμβούλιο της ΕΕ. Το ΕΕΣ καθορίζει τους κανόνες εφαρμογής του εσωτερικού κανονισμού του.

Ε) Τα Ανώτατα Όργανα Ελέγχου.

Με σκοπό να διασφαλιστεί ο δημόσιος έλεγχος των οικονομικών στοιχείων των κρατών μελών της ΕΕ, όλα τα συμμετέχοντα σε αυτήν κράτη έχουν σχεδιάσει τη νομοθεσία τους με τρόπο ώστε να προάγεται η διαφάνεια και η λογοδοσία των δημοσίων εσόδων τους. Η ανεξαρτησία τους από τη νομοθετική, την εκτελεστική και τη δικαστική εξουσία κατοχυρώνεται στο Σύνταγμα. Προς αυτή την κατεύθυνση, θεωρείται σημαντικός ο ρόλος των Ανώτατων Οργάνων Ελέγχου (ΑΟΕ), ως εξωτερικών δημοσίων ελεγκτών.¹⁶

Τα ΑΟΕ διερευνούν τη χρήση των δημοσίων πόρων, καθώς και την τήρηση των ισχυόντων κανόνων κατά την εκτέλεση των δημοσίων δαπανών και την είσπραξη των εσόδων. Οι εκθέσεις ελέγχου που εκδίδουν περιέχουν τεκμηριωμένα και αντικειμενικά πορίσματα για τον κοινοβουλευτικό έλεγχο των κυβερνήσεων. Αυτές μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως εφόδια για τη βελτίωση των πολιτικών, της δημόσιας διοίκησης και της διαχείρισης των οικονομικών των κρατών μελών. Επιπλέον, προάγουν την εμπιστοσύνη των πολιτών στους ελέγχους.¹⁶

Σημαντικό ρόλο έχουν και στην ανάπτυξη ικανοτήτων των δημοσίων ελεγκτικών φορέων και σε τρίτες χώρες.

Η δομή, οι αρμοδιότητες και οι εξουσίες των περισσότερων ΑΟΕ μετασχηματίζονται λόγω των αλλαγών που σημειώνονται στην πολιτική σκηνή των χωρών ή στη δημόσια διοίκησή τους. Άλλωστε αποτελεί προϋπόθεση για την ένταξη μιας χώρας στην ΕΕ η ύπαρξη ανεξάρτητου ΑΟΕ.

Τα κύρια είδη ελέγχου είναι τρία. Ένα από αυτά αποτελούν οι χρηματοοικονομικοί έλεγχοι που περιλαμβάνουν την εξέταση εγγράφων, εκθέσεων, των συστημάτων εσωτερικών δικλίδων ελέγχου και του εσωτερικού ελέγχου, των λογιστικών και οικονομικών διαδικασιών και άλλων αρχείων, προκειμένου να επαληθευτεί ότι οι οικονομικές καταστάσεις παρέχουν ακριβοδίκαιη εικόνα της οικονομικής κατάστασης και ότι τα αποτελέσματα των χρηματοοικονομικών δραστηριοτήτων είναι σύμφωνα με τα αποδεκτά λογιστικά πρότυπα και αρχές.

Άλλο είδος είναι οι έλεγχοι συμμόρφωσης. Αυτοί διενεργούνται στοχεύοντας στην επαλήθευση ότι η υπό έλεγχο χρηματοοικονομική διαχείριση είναι σε συνάρτηση με τις ισχύουσες νομοθετικές και κανονιστικές διατάξεις¹⁶.

Τέλος οι έλεγχοι επιδόσεων, οι οποίοι συνίστανται στη διερεύνηση προγραμμάτων, πράξεων, συστημάτων διαχείρισης και διαδικασιών που χρησιμοποιούνται από φορείς που διαχειρίζονται πόρους, για την αξιολόγηση της οικονομικής, αποδοτικής και αποτελεσματικής χρήσης τους.

Τα ΑΟΕ ελέγχουν τα έσοδα και τις δαπάνες των κρατικών προϋπολογισμών σε κεντρικό ή σε ομοσπονδιακό επίπεδο και υπό προϋποθέσεις να διενεργούν ελέγχους σε επίπεδο περιφερειακών, τοπικών ή δημοτικών αρχών. Επιπλέον, έλεγχοι δύνανται να γίνουν και σε κρατικές επιχειρήσεις, όπως ραδιοτηλεοπτικοί οργανισμοί, ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ή εθνικές τράπεζες.

Αντικείμενο του ελέγχου είναι το σύνολο των δημόσιων εσόδων και δαπανών, συμπεριλαμβανομένων και αυτών που πραγματοποιούνται σε επίπεδο ιδιωτικών εταιρειών ή μεμονωμένων δικαιούχων.¹⁶

Τα ΑΟΕ υποβάλλουν τις εκθέσεις τους στο κοινοβούλιο, στις αρμόδιες επιτροπές για θέματα προϋπολογισμού ή και για άλλα θέματα που εμπίπτουν στα πλαίσια του ελέγχου. Οι εκθέσεις των ΑΟΕ δημοσιοποιούνται με εξαίρεση τις εκθέσεις που αφορούν ευαίσθητους τομείς ή ισχύουν συγκεκριμένες υποχρεώσεις εμπιστευτικότητας.

Τα μέσα επικοινωνίας στη σύγχρονη εποχή έχουν εμπλουτιστεί με χρήση ηλεκτρονικών συστημάτων. Η άμεση επικοινωνία και αλληλεπίδραση με τους πολίτες πραγματοποιείται από τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και τα λοιπά μέσα ενημέρωσης.

Τα ΑΟΕ των κρατών μελών της ΕΕ έχουν αναπτύξει στενή συνεργασία και το ΕΕΣ. Η Επιτροπή Επαφών που απαρτίζεται από τα σημαντικότερα μέλη των ΑΟΕ και του ΕΕΣ συγκροτεί ομάδες εργασίας και ειδικές ομάδες για συγκεκριμένα θέματα που σχετίζονται με την ΕΕ και συμβάλλει αποτελεσματικά στις επαγγελματικές επαφές μεταξύ των υπαλλήλων των ΑΟΕ της ΕΕ.

Το άρθρο της ΣΛΕΕ προβλέπει τη συνεργασία του ΕΕΣ με τα ΑΟΕ της ΕΕ και επιτρέπει τους ελεγκτές των ΑΟΕ να συμμετέχουν ως παρατηρητές στους ελέγχους που διενεργεί το ΕΕΣ στην επικράτειά τους. Επιπλέον, τα ΑΟΕ της ΕΕ μπορούν να διενεργούν κοινούς ή συντονισμένους ελέγχους σε επιλεγμένα θέματα. Άλλου είδους συνεργασία των ΑΟΕ της ΕΕ επιτρέπει την ανταλλαγή ελεγκτικών μεθοδολογιών και αποτελεσμάτων και ελεγκτικού προσωπικού.

Σε εθνικό επίπεδο δύνανται τα ΑΟΕ να συνεργάζονται με άλλους φορείς ελέγχου του δημόσιου τομέα. Ανάλογα με την κυβερνητική δομή τους, τα κράτη μέλη της ΕΕ αναθέτουν τη λειτουργία του ελέγχου του δημόσιου τομέα σε φορείς που λειτουργούν σε ομοσπονδιακό, εθνικό, περιφερειακό, επαρχιακό ή δημοτικό επίπεδο. Σε χώρες με πλήρως ανεπτυγμένες περιφερειακές υπηρεσίες ελέγχου, τα ΑΟΕ εστιάζουν συνήθως τους ελέγχους τους στο επίπεδο της κεντρικής κυβέρνησης, συνεργαζόμενα, κατά περίπτωση, με τους άλλους δημόσιους ελεγκτικούς φορείς στα αντίστοιχα κράτη μέλη τους.

Όλα τα ΑΟΕ της ΕΕ συνεργάζονται με διεθνείς οργανισμούς και είναι μέλη του INTOSAI και του EUROSAI. Ο Διεθνής Οργανισμός των Ανωτάτων Οργάνων Ελέγχου (INTOSAI) παρέχει στα ΑΟΕ ένα θεσμοθετημένο πλαίσιο για την προώθηση της ανάπτυξης και της μεταφοράς γνώσεων, τη βελτίωση του ελέγχου των δημόσιων οικονομικών σε παγκόσμιο επίπεδο, καθώς και για την ενίσχυση των επαγγελματικών ικανοτήτων, του κύρους και της επιρροής των μελών του στις αντίστοιχες χώρες τους.¹⁷

Πιο συγκεκριμένα, ο INTOSAI ιδρύθηκε το 1953 ως αυτόνομος, ανεξάρτητος και μη πολιτικός οργανισμός. Έχει ειδικό συμβουλευτικό καθεστώς στο Οικονομικό και Κοινωνικό Συμβούλιο (ECOSOC) του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών.

Η Γενική Γραμματεία του INTOSAI διοικείται από το ΑΟΕ της Αυστρίας. Τα ΑΟΕ της ΕΕ συμμετέχουν σε διάφορα έργα του INTOSAI, όπως το «Forum for INTOSAI Professional Pronouncements (FIPP)», που ορίζει τα διεθνή ελεγκτικά πρότυπα (ISSAI) σχετικά με τις βασικές προϋποθέσεις για τα ΑΟΕ και τις θεμελιώδεις αρχές για τον έλεγχο των δημόσιων οντοτήτων.¹⁷

Μία από τις περιφερειακές ομάδες του INTOSAI είναι ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός των Ανωτάτων Οργάνων Ελέγχου (EUROSAI), που ιδρύθηκε το 1990 με μέλη, ήτοι τα ΑΟΕ 29 ευρωπαϊκών κρατών μαζί με το Ευρωπαϊκό Ελεγκτικό Συνέδριο. Το 2018 ο αριθμός των μελών του ανέρχεται σε 50, εκ των οποίων τα 49

είναι ΑΟΕ ευρωπαϊκών κρατών και ένα είναι το Ευρωπαϊκό Ελεγκτικό Συνέδριο. Το ΑΟΕ της Ισπανίας ασκεί τα καθήκοντα της Γενικής Γραμματείας του EUROSAI.¹⁸

ΣΤ) Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα.

Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) είναι η κεντρική τράπεζα των 19 χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης που έχουν υιοθετήσει το ευρώ. Στόχος της είναι η διατήρηση της σταθερότητας των τιμών στη ζώνη του ευρώ και κατ' επέκταση η διαφύλαξη της αγοραστικής δύναμης του ενιαίου νομίσματος.¹⁹

Η ΕΚΤ είναι θεσμικό όργανο της ΕΕ και αποτελεί τον πυρήνα του Ευρωσυστήματος και του Ενιαίου Εποπτικού Μηχανισμού για την τραπεζική εποπτεία. Το Διοικητικό Συμβούλιο είναι το βασικό όργανο λήψης αποφάσεων της ΕΚΤ. Απαρτίζεται από ένα εξαμελές όργανο της Εκτελεστικής Επιτροπής και τους διοικητές των εθνικών κεντρικών τραπεζών των 19 χωρών της ζώνης του ευρώ.

Στις αρμοδιότητές της ΕΚΤ περιλαμβάνεται η χάραξη των κατευθυντήριων γραμμών και η λήψη των αναγκαίων αποφάσεων για την εκπλήρωση των καθηκόντων που έχουν ανατεθεί στην ΕΚΤ και στο Ευρωσύστημα.

Ορίζει την νομισματική πολιτική για τη ζώνη του ευρώ μέσω της λήψης αποφάσεων σχετικά με τους στόχους της νομισματικής πολιτικής, τα βασικά επιτόκια, την προσφορά διαθεσίμων στο Ευρωσύστημα. Επιπλέον, η θέσπιση κατευθυντήριων γραμμών για την εφαρμογή των εν λόγω αποφάσεων.

Η ΕΚΤ τον τομέα της τραπεζικής εποπτείας, εκδίδει αποφάσεις για τον τρόπο λήψεως των εποπτικών αποφάσεων και εγκρίνει πλήρη σχέδια αποφάσεων που προτείνει το Εποπτικό Συμβούλιο βάσει της διαδικασίας μη διατύπωσης αντίρρησης. Φρανκφούρτη της Γερμανίας.¹⁹

Αρμοδιότητα του Διοικητικού Συμβουλίου αποτελεί η εκτίμηση των οικονομικών και νομισματικών εξελίξεων. Ανά έξι εβδομάδες αποφασίζει σχετικά με τη νομισματική πολιτική. Θέματα για καθήκοντα και αρμοδιότητες της ΕΚΤ και του Ευρωσυστήματος συζητούνται σε άλλες συνεδριάσεις. Οι συνεδριάσεις σε διαφορετικό χρόνο εξυπηρετούν την διάκριση των καθηκόντων του ανάμεσα στην νομισματική πολιτική και την εποπτεία.

Η ΕΚΤ ασκώντας την αρμοδιότητα της ως Ευρωπαίος Επόπτης των τραπεζών λαμβάνει εποπτικές αποφάσεις νομικά δεσμευτικές για τις τράπεζες βάσει του Ενιαίου Εποπτικού Μηχανισμού. Στο πλαίσιο αυτό, οι αποφάσεις της έχουν περιεχόμενο τον καθορισμό μικρο και μακρο-προληπτικών κεφαλαιακών απαιτήσεων ("buffers"), η κρίση περί της σημασίας της κατάστασης των εποπτευόμενων τραπεζών, η χορήγηση ή ανάκληση τραπεζικών αδειών, η αξιολόγηση της απόκτησης και διάθεσης των τραπεζών από ειδικές συμμετοχές και η υποχρέωση λήψης μέτρων επιβολής και κυρώσεων σε μεγάλες τράπεζες.¹⁹

Τις αποφάσεις λαμβάνει το εποπτικό συμβούλιο, το οποίο είναι εσωτερικό όργανο της ΕΚΤ. Στα καθήκοντά του είναι η προετοιμασία των σχεδίων αποφάσεων. Αυτά εκδίδονται από το διοικητικό συμβούλιο βάσει της διαδικασίας μη ένστασης. Εφόσον παρέλθει άπρακτη η προθεσμία προβολής αντιρρήσεων από το Διοικητικό Συμβούλιο, η απόφαση θεωρείται ότι εγκρίνεται από το Συμβούλιο.

Η αρχή του διαχωρισμού των συνεδριάσεων του Δ.Σ. εξασφαλίζει την αποφυγή συγκρούσεων συμφερόντων μεταξύ νομισματικής πολιτικής και εποπτικών αρμοδιοτήτων. Με τον τρόπο αυτό η ΕΚΤ επιτυγχάνει τη διάκριση στόχων, διαδικασιών λήψης αποφάσεων και καθηκόντων.

Οι Εθνικές εποπτικές αρχές είναι οι εθνικές αρμόδιες αρχές που έχουν αρμοδιότητα την εποπτεία των τραπεζών στις συμμετέχουσες χώρες. Στην Ελλάδα αρμόδια αρχή είναι η Τράπεζα της Ελλάδος.

Z) Ο Ενιαίος Εποπτικός Μηχανισμός (SSM).

Ο Ενιαίος Εποπτικός Μηχανισμός, ιδρύθηκε με τον Κανονισμό 1024/2013 του Συμβουλίου, ο οποίος εκδόθηκε στα πλαίσια δημιουργίας νέου οργάνου με αρμοδιότητα την προληπτική εποπτεία των πιστωτικών ιδρυμάτων. Η ΕΚΤ είναι υπεύθυνη για την άμεση προληπτική εποπτεία των 123 μεγαλύτερων πιστωτικών ιδρυμάτων που έχουν την έδρα τους σε κράτη-μέλη της ευρωζώνης, ενώ τις απαιτήσεις προληπτικής εποπτείας που οφείλουν να εκπληρώνουν τα πιστωτικά ιδρύματα (CRR), η άμεση προληπτική εποπτεία των υπολοίπων πιστωτικών ιδρυμάτων παραμένει στην αρμοδιότητα των εθνικών εποπτικών αρχών, οι οποίες ακολουθούν τις κατευθυντήριες γραμμές και τις οδηγίες της ΕΚΤ. Όσο αφορά στη χώρα μας, υπό την άμεση εποπτεία της ΕΚΤ υπάγονται και τα τέσσερα (4) ελληνικά συστημικά πιστωτικά ιδρύματα.²⁰

Στον Ενιαίο Εποπτικό Μηχανισμό συμμετέχουν υποχρεωτικά τα 19 κράτη-μέλη της ευρωζώνης, ενώ τα υπόλοιπα κράτη-μέλη της ΕΕ έχουν τη διακριτική ευχέρεια να συμμετέχουν στον Ενιαίο Εποπτικό Μηχανισμό μέσω της καθιέρωσης «στενής συνεργασίας» των εθνικών εποπτικών αρχών τους με την ΕΚΤ.

Ο Ενιαίος Εποπτικός Μηχανισμός περιλαμβάνει την ΕΚΤ και τις εθνικές εποπτικές αρχές των συμμετεχόντων στον Ενιαίο Εποπτικό Μηχανισμό κρατών-μελών («συμμετέχοντα κράτη-μέλη»), οι οποίες είναι κεντρικές τράπεζες ή ανεξάρτητες διοικητικές αρχές (σε ορισμένα κράτη-μέλη έχουν ανατεθεί εποπτικά καθήκοντα και σε ανεξάρτητη διοικητική αρχή και στην κεντρική τράπεζα). Ειδικότερα για την Ελλάδα η εθνική εποπτική αρχή είναι η Τράπεζα της Ελλάδος.²⁰

Στο πεδίο εφαρμογής του Ενιαίου Εποπτικού Μηχανισμού περιλαμβάνονται όσες εποπτευόμενες οντότητες εδρεύουν σε συμμετέχοντα κράτη-μέλη δηλαδή πιστωτικά ιδρύματα, χρηματοδοτικές εταιρείες συμμετοχών (financial holding companies), μεικτές χρηματοοικονομικές εταιρείες συμμετοχών (mixed financial holding companies), καθώς και υποκαταστήματα πιστωτικών ιδρυμάτων που εδρεύουν σε μη συμμετέχοντα κράτη-μέλη.

Οι ανωτέρω εποπτευόμενες οντότητες διακρίνονται σε δύο κατηγορίες τις σημαντικές, οι οποίες εποπτεύονται από την ΕΚΤ και τις λιγότερο σημαντικές, που εποπτεύονται από τις εθνικές εποπτικές αρχές. Η διάκριση αυτή στηρίζεται στα κριτήρια που προβλέπονται στον Κανονισμό 1024/2013 (SSM Regulation) και εξειδικεύονται με τον Κανονισμό 468/2014 για το πλαίσιο συνεργασίας μεταξύ της ΕΚΤ και των εθνικών εποπτικών αρχών (SSM Framework Regulation).

Ένα από αυτά τα κριτήρια είναι το μέγεθος της εποπτευόμενης οντότητας ή του τραπεζικού ομίλου που θεωρείται σημαντική/σημαντικός, αναλόγως με την αξία των στοιχείων του ενεργητικού και ειδικότερα αν υπερβαίνει τα 30 δισ. ευρώ. Για τους τραπεζικούς ομίλους, ο υπολογισμός του ενεργητικού γίνεται σε συνολική βάση, αφού συμπεριληφθούν και όλες οι επιχειρήσεις που περιλαμβάνονται στην εποπτική ενοποίηση, καθώς και των θυγατρικών και των υποκαταστημάτων σε μη συμμετέχοντα κράτη-μέλη και σε τρίτες χώρες.

Το συμμετέχον κράτος μέλος υποβάλλει αίτημα στο Διοικητικό Συμβούλιο του Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Σταθερότητας (ESM) για τη λήψη άμεσης δημόσιας

χρηματοπιστωτικής στήριξης δυνάμει του άρθρου 19 του Καταστατικού του ESM, εφόσον πληρούνται ορισμένες προϋποθέσεις.

Αξίζει να σημειωθεί, ότι η ΕΚΤ έχει την δυνατότητα να αναλάβει κατά την κρίση της, την εποπτεία μιας εποπτευόμενης οντότητας που έχει χαρακτηριστεί βάσει κριτηρίων ως λιγότερο σημαντική. Αντιστρόφως, η ΕΚΤ μπορεί υπό προϋποθέσεις να αναθέσει στην οικεία εθνική εποπτική αρχή την εποπτεία μιας εποπτευόμενης οντότητας, έστω κι αν έχει χαρακτηριστεί ως σημαντική.

Ο Ενιαίος Εποπτικός Μηχανισμός διευθύνεται από το Διοικητικό Συμβούλιο που είναι το βασικό όργανο λήψης αποφάσεων της ΕΚΤ. Απαρτίζεται από τα έξι (6) μέλη της Εκτελεστικής Επιτροπής της ΕΚΤ και τους Διοικητές των Εθνικών Κεντρικών Τραπεζών των κρατών-μελών της ευρωζώνης. Ως κύριο καθήκον του Διοικητικού Συμβουλίου αναγνωρίζεται η έγκριση των σχεδίων Απόφασης που του υποβάλλει το Εποπτικό Συμβούλιο.

Το Εποπτικό Συμβούλιο αποτελεί ένα εσωτερικό όργανο της ΕΚΤ υπεύθυνο για τον σχεδιασμό και την εκτέλεση των εποπτικών καθηκόντων που της έχουν ανατεθεί. Πρόκειται για ένα όργανο χωρίς κανονιστικές αρμοδιότητες. Σχετικά με την εκτέλεση των καθηκόντων του υποβάλλει σχέδια Απόφασης στο Διοικητικό Συμβούλιο της ΕΚΤ, που εγκρίνονται σε περίπτωση μη διατύπωσης αντιρρήσεων από το τελευταίο εντός δέκα (10) ημερών. Τα μέλη του Εποπτικού Συμβουλίου είναι ο Πρόεδρος με πενταετή μη ανανεώσιμη θητεία, ο Αντιπρόεδρος, ένας εκπρόσωπος της Εκτελεστικής Επιτροπής της ΕΚΤ και τέσσερις εκπρόσωποι της ΕΚΤ καθώς και ένας εκπρόσωπος από την εθνική εποπτική αρχή κάθε συμμετέχοντος κράτους-μέλους.

Η Επιτροπή μεσολάβησης έχει καθήκοντα σχετικά με τη νομισματική πολιτική. Προκειμένου να εξασφαλιστεί η διαφοροποίηση της νομισματικής πολιτικής και της εποπτείας, προβλέπεται η υιοθέτηση σειράς μέτρων, περιλαμβανομένης της σύστασης της επιτροπής μεσολάβησης (mediation panel). Η επιτροπή μεσολάβησης απαρτίζεται από ένα μέλος ανά συμμετέχον κράτος-μέλος. Η αρμοδιότητα της επιτροπής μεσολάβησης είναι η επίλυση των διαφορών που ανακύπτουν στην περίπτωση απόρριψης από το Διοικητικό Συμβούλιο της ΕΚΤ του σχεδίου Απόφασης που υπέβαλε το Εποπτικό Συμβούλιο.

Ένα ακόμη όργανο αποτελεί και το Διοικητικό Συμβούλιο Επανεξέτασης στο οποίο προστρέχουν φυσικά ή νομικά πρόσωπα με αίτημα την επανεξέταση απόφασης που έλαβε η ΕΚΤ ως ασκούσα εποπτικά καθήκοντα. Η εσωτερική διοικητική επανεξέταση αφορά στη διαδικαστική και ουσιαστική συμμόρφωση της προσβαλλόμενης Απόφασης προς τον Κανονισμό 1024/2013. Το Διοικητικό Συμβούλιο Επανεξέτασης είναι πενταμελές. Τα πρόσωπα που το απαρτίζουν διακρίνονται για τις γνώσεις και την εμπειρία τους στους τομείς των τραπεζικών ή άλλων χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών.

Η) Ο Ενιαίος Μηχανισμός Εξυγίανσης ('SRM') και Ενιαίο Ταμείο Εξυγίανσης ('SRF').

Το έτος 2014, δημοσιεύτηκε στην Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης ο Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 806/2014 (εφεξής Κανονισμός) σχετικά με τον Ενιαίο Μηχανισμό Εξυγίανσης (εφεξής ΕΜΕ) και το Ενιαίο Ταμείο Εξυγίανσης. Ο Κανονισμός αυτός θεσπίζει ενιαίους κανόνες και ενιαία διαδικασία για την εξυγίανση των πιστωτικών ιδρυμάτων και επιχειρήσεων επενδύσεων που έχουν την έδρα τους σε κράτη μέλη τα οποία έχουν ενταχθεί στην νομισματική ένωση του ευρώ. Το Ενιαίο Συμβούλιο Εξυγίανσης ορίζεται ως το αρμόδιο όργανο. Ο τρόπος σύστασής του

ορίζεται στο άρθρο 42 του Κανονισμού, υλοποιείται από κοινού με το Συμβούλιο (ECOFIN) και την Επιτροπή, καθώς επίσης και τις εθνικές αρχές εξυγίανσης στο πλαίσιο του EME (άρθρο 1 Κανονισμού).²¹

Κατά το άρθρο 2 του Κανονισμού το πεδίο εφαρμογής του εκτείνεται στις κατηγορίες χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, όπως τα πιστωτικά ιδρύματα και μητρικές επιχειρήσεις με εγκατάσταση σε συμμετέχοντα κράτη μέλη, οι χρηματοδοτικές εταιρείες συμμετοχών και μικτές χρηματοοικονομικές εταιρείες συμμετοχών, καθώς και οι εταιρίες επενδύσεων και χρηματοδοτικά ιδρύματα με εγκατάσταση σε συμμετέχοντα κράτη μέλη.

Τα κράτη μέλη που συμμετέχουν πρέπει να έχουν ως εθνικό νόμισμα το ευρώ. Όμως δύνανται να συμμετέχουν και κράτη με ξένο νόμισμα τα οποία όμως έχουν καθιερώσει στενή συνεργασία όπως ορίζεται στο άρθρο 7 του Κανονισμού EEM.

Ο EME απαρτίζεται από το Ενιαίο Συμβούλιο Εξυγίανσης, από κοινού με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και το Συμβούλιο (ECOFIN), καθώς και τις αρμόδιες εθνικές αρχές των συμμετεχόντων κρατών μελών. Το άρθρο 7 του Κανονισμού ορίζει ότι, το Συμβούλιο Εξυγίανσης έχει την ευθύνη για την αποτελεσματική και συνεπή λειτουργία του EME και καταρτίζει τα σχέδια εξυγίανσης και να εγκρίνει όλες τις σχετικές με την εξυγίανση αποφάσεις για τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του Κανονισμού και δεν είναι μέλη ομίλου, τους ομίλους που θεωρούνται σημαντικοί κατά την έννοια του άρθρου 6 παρ. 4 του Κανονισμού 1024/2013 ή για τους οποίους η ΕΚΤ έχει αποφασίσει σύμφωνα με το άρθρο 6 παρ. 5 στ. β) του ίδιου Κανονισμού να ασκεί άμεσα όλες τις σχετικές εξουσίες, και άλλους διασυννοριακούς ομίλους.

Η διαδικασία εξυγίανσης προβλέπεται στο άρθρο 18 του Κανονισμού, όπου απαιτείται να συντρέχουν κάποιες προϋποθέσεις, όπως το χρηματοπιστωτικό ίδρυμα είναι μη βιώσιμο, να μην υπάρχουν εναλλακτικά μέτρα αποτροπής της θέσης σε αφερεγγυότητα (failure) του ιδρύματος εντός ευλόγου χρονικού διαστήματος, καθώς και η ανάληψη δράσεων εξυγίανσης να είναι απαραίτητη για λόγους δημοσίου συμφέροντος. Αρμόδια να κρίνει την ανάγκη περί εξυγίανσης είναι η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα ως αρμόδια εποπτική αρχή. Τέτοια δυνατότητα προβλέπεται και για το Ενιαίο Συμβούλιο Εξυγίανσης εφόσον πληρούνται κάποιες.²¹

Το Ενιαίο Συμβούλιο Εξυγίανσης έχει νομική προσωπικότητα και αποτελεί φορέα (agency) της Ευρωπαϊκής Ένωσης με ειδική δομή (άρθρο 42). Το Ενιαίο Συμβούλιο λειτουργεί από την 1η Ιανουαρίου 2015 και έχει την έδρα του στις Βρυξέλλες.

Σύμφωνα με τον Κανονισμό οι βασικές αρμοδιότητές του είναι η κατάρτιση των σχεδίων εξυγίανσης (άρθρα 7-9), η αξιολόγηση της δυνατότητας θέσεως ενός ιδρύματος σε εξυγίανση (resolvability assessment), η προετοιμασία της εξυγίανσης στο πλαίσιο της «έγκαιρης παρέμβασης», η οποία ασκείται από την ΕΚΤ ή τις εθνικές αρμόδιες αρχές, κατά περίπτωση (άρθρο 13), ο προσδιορισμός του ύψους της ελάχιστης απαίτησης ιδίων κεφαλαίων και επιλέξιμων υποχρεώσεων (MREL) για κάθε ίδρυμα (άρθρο 12), η επιλογή των εργαλείων εξυγίανσης (resolution tools), ο εν γένει σχεδιασμός της διαδικασίας εξυγίανσης και ο προσδιορισμός της συμμετοχής του Ευρωπαϊκού Ταμείου Εξυγίανσης σε αυτήν (άρθρα 14- 28), και η παρακολούθηση της εφαρμογής του καθεστώτος εξυγίανσης από τις εθνικές αρχές εξυγίανσης (άρθρα 28 και 29).

Για την άσκηση των καθηκόντων του, το Συμβούλιο Εξυγίανσης δύναται να απαιτεί την παροχή πληροφοριών (άρθρο 34), να διενεργεί έρευνες και επιτόπιες επιθεωρήσεις (άρθρα 35 και 36) και να επιβάλλει κυρώσεις σε πιστωτικά ιδρύματα

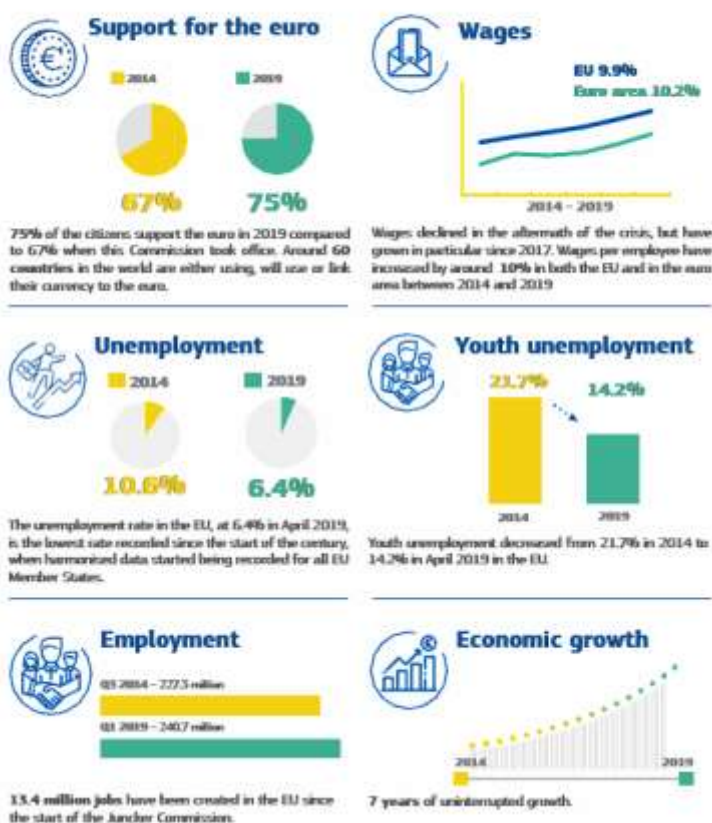

(μέσω των αρμοδίων εθνικών αρχών) σε περίπτωση που συντρέχουν οι προϋποθέσεις των άρθρων 38 και 39 του Κανονισμού.

Μέλη του Ενιαίου Συμβουλίου Εξυγίανσης είναι ο πρόεδρος και τέσσερα ακόμη μέλη πλήρους απασχόλησης (άρθρο 43 σε συνδ. με άρθρο 56), με θητεία των μόνιμων μελών του Ενιαίου Συμβουλίου Εξυγίανσης είναι πενταετής και μη ανανεώσιμη. Μόνη εξαίρεση, σύμφωνα με το άρθρο 56 παρ. 7, αποτελεί η θητεία του πρώτου προέδρου, καθώς προβλέπεται ως τριετής με δυνατότητα ανανέωσης μια φορά για πέντε επιπλέον έτη.²¹

Το Συμβούλιο συνεδριάζει σε δυο συνόδους την εκτελεστική σύνοδο (άρθρο 53), στην οποία συμμετέχουν τα μόνιμα μέλη του και οι αρχές εξυγίανσης των κρατών μελών που δραστηριοποιείται το εκάστοτε ίδρυμα και την σύνοδο της ολομέλειας (άρθρα 49-52) με τη συμμετοχή, τόσο των μόνιμων μελών, όσο και των εθνικών αρχών εξυγίανσης του συνόλου των συμμετεχόντων κρατών μελών.

FIGURE 1: KEY FACTS AND FIGURES FOR THE EU AND THE EURO AREA

ΠΗΓΗ: <https://www.hba.gr/EuropeanAssociation?sectiontype=SRM#top>

Προς την κατεύθυνση εναρμόνισης των ευρωπαϊκών νόμων και κανονισμών της ελληνικής νομοθεσίας, το ΣτΕ με την υπ' αριθμόν 272/2020 απόφαση του Τμήματος Β' αποφάσισε σχετικά με την υποχρέωση τήρησης της ενωσιακής αρχής περί αναδρομικής εφαρμογής της ελαφρύτερης διοικητικής κύρωσης για παραβάσεις της φορολογικής νομοθεσίας. Με την απόφασή του αυτή έκρινε ότι δεν είναι απόλυτη εφαρμογή της ενωσιακής αρχής παρά ταύτα είναι δυνατόν να περιορισθεί, υπό τον όρο τήρησης της αρχής της αναλογικότητας. Πιο συγκεκριμένα δέχτηκε ότι η εφαρμογή της εν λόγω γενικής αρχής του ενωσιακού δικαίου, οριοθετείται στην εκπλήρωση της απορρέουσας υποχρέωσης των κρατών - μελών να νομοθετούν και να προβλέπουν αποτελεσματικές και αναλογικές κυρώσεις για φορολογικές παραβάσεις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ ΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΑ ΙΔΡΥΜΑΤΑ

Ι. Η ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ι.1. Οι αρμοδιότητες της Τράπεζας της Ελλάδος.

Στο άρθρο 55Α του Καταστατικού Τράπεζας της Ελλάδος προβλέπεται ότι έχει αρμοδιότητα να ασκεί εποπτεία στα πιστωτικά ιδρύματα, σε συγκεκριμένα χρηματοδοτικά ιδρύματα, ασφαλιστικές και ανασφαλιστικές επιχειρήσεις, διανομείς ασφαλιστικών προϊόντων, και στα ιδρύματα του χρηματοπιστωτικού τομέα υπό εκκαθάριση. Η εποπτεία αυτή στοχεύει στην εξασφάλιση σταθερότητας, την εύρυθμη λειτουργία του χρηματοπιστωτικού συστήματος και τη διαφάνεια των διαδικασιών και των όρων των συναλλαγών²².

Στις εποπτικές αρμοδιότητες της Τράπεζας της Ελλάδος περιλαμβάνεται ο Ενιαίος Εποπτικός Μηχανισμός, ο οποίος συστάθηκε με τον Κανονισμό (ΕΕ) 1024/2013 του Συμβουλίου για την ανάθεση ειδικών καθηκόντων στην Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) σχετικά με την προληπτική εποπτεία των πιστωτικών ιδρυμάτων. Το κυριότερο από τα όργανα λήψης αποφάσεων εποπτείας στην Τράπεζα της Ελλάδος είναι η Εκτελεστική Επιτροπή που την απαρτίζουν ο Διοικητής και οι Υποδιοικητές. Μετά από πρόσκληση του Διοικητή ή τον αναπληρούντα αυτόν Υποδιοικητή, συνεδριάζει και λαμβάνει αποφάσεις με απαρτία και πλειοψηφία δύο μελών²².

Όπως ορίζεται στο άρθρο 55Α του Καταστατικού, οι εποπτικές αρμοδιότητες της Τράπεζας της Ελλάδος ασκούνται με Πράξεις της Εκτελεστικής Επιτροπής ή εξουσιοδοτημένων από αυτήν οργάνων. Έχει ανατεθεί στην Επιτροπή Πιστωτικών και Ασφαλιστικών Θεμάτων, με την Πράξη Εκτελεστικής Επιτροπής της Τράπεζας της Ελλάδος υπ' αριθ. 1/20.12.2012 (ΦΕΚ Β' 3410) «Ανασύσταση Επιτροπής Πιστωτικών και Ασφαλιστικών Θεμάτων και ανάθεση αρμοδιότητας», όπως τροποποιήθηκε και ισχύει με την Πράξη Εκτελεστικής Επιτροπής 52/2.10.2015 «Σύνθεση και αρμοδιότητες της Επιτροπής Πιστωτικών και Ασφαλιστικών Θεμάτων και της Επιτροπής Μέτρων Εξυγίανσης της Τράπεζας της Ελλάδος» (ΦΕΚ Β' 2312) η αρμοδιότητα της έκδοσης κανονιστικών και ατομικών αποφάσεων και εισηγήσεων της Τράπεζας της Ελλάδος κατά την άσκηση των αρμοδιοτήτων που εμπίπτουν στο πεδίο του άρθρου 55Α του Καταστατικού της. Κύρια θέματα των αποφάσεων και των εισηγήσεων της είναι σχετικές με την ίδρυση, την ανάκληση αδειας, τους όρους λειτουργίας των εποπτευομένων ιδρυμάτων, τη λήψη μέτρων και την επιβολή κυρώσεων και προστίμων σε νομικά και φυσικά πρόσωπα²².

Η Επιτροπή συγκροτείται από τον Πρόεδρο της τον Διοικητή τα μέλη τον Υποδιοικητή και τους Διευθυντές των Διευθύνσεων:

- Εποπτείας Πιστωτικού Συστήματος
- Εποπτείας Ιδιωτικής Ασφάλισης
- Εργασιών Δημοσίου
- Επιθεώρησης Εποπτευομένων Εταιρειών
- Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας.

Άλλη αρμοδιότητα της Τράπεζας της Ελλάδος, ως μέλος του Ευρωσυστήματος, είναι η συμμετοχή της στο σχεδιασμό της Νομισματικής πολιτικής στη ζώνη του ευρώ και είναι αρμόδια για την εφαρμογή της στην Ελλάδα. Πρωταρχικός σκοπός της νομισματικής πολιτικής στη ζώνη του ευρώ είναι η διασφάλιση της σταθερότητας των τιμών. Είναι κοινός τόπος ότι μέσω της διατήρησης της σταθερότητας των τιμών, η νομισματική πολιτική προάγει τη

διατηρήσιμη ανάπτυξη, την οικονομική ευημερία και τη δημιουργία θέσεων εργασίας. Η νομισματική πολιτική σχετίζεται με τις αποφάσεις των κεντρικών τραπεζών για τον τρόπο επιρροής του κόστους και της διαθεσιμότητας του χρήματος σε μια οικονομία. Η νομισματική πολιτική στη ζώνη του ευρώ εφαρμόζεται με αποκεντρωμένο τρόπο. Το Διοικητικό Συμβούλιο της ΕΚΤ, μέλος του οποίου είναι ο Διοικητής της Τράπεζας της Ελλάδος, διαμορφώνει τη νομισματική πολιτική και λαμβάνει αποφάσεις, ενώ οι εθνικές κεντρικές τράπεζες έχουν επιφορτιστεί με την εφαρμογή τους στο εγχώριο τραπεζικό σύστημα.²²

Η Τράπεζα της Ελλάδος, ως μέλος του Ευρωσυστήματος, είναι υπεύθυνη για την εφαρμογή της νομισματικής πολιτικής του Ευρωσυστήματος στην Ελλάδα, παρέχει ρευστότητα στα εγχώρια πιστωτικά ιδρύματα και δέχεται καταθέσεις από αυτά στο πλαίσιο της νομισματικής πολιτικής του Ευρωσυστήματος, ενημερώνει το ελληνικό κοινό για τη νομισματική πολιτική που ακολουθείται στη ζώνη του ευρώ, μέσα από τις τακτικές εκδόσεις της (Έκθεση του Διοικητή, Έκθεση για τη Νομισματική Πολιτική).²²

Επιπλέον η Τράπεζα της Ελλάδος είναι αρμόδια για την εκπόνηση οικονομικής έρευνας και οικονομικής ανάλυσης σε ζητήματα σχετικά με τους στόχους μιας κεντρικής τράπεζας, περιλαμβανομένων και ζητημάτων που απορρέουν από την ιδιότητα της Τράπεζας ως μέλους του Ευρωσυστήματος.

Η οικονομική έρευνα και οικονομική ανάλυση παρέχει την απαραίτητη επιστημονική θεώρηση των ζητημάτων νομισματικής πολιτικής με τα οποία ασχολείται το Διοικητικό Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (ΕΚΤ). Θέματα που ερευνά είναι η πορεία της ελληνικής οικονομίας και της οικονομίας της ευρωζώνης.²²

Μερικοί τομείς που εμπίπτουν στα πλαίσια μελέτης της Τράπεζας είναι:
η νομισματική πολιτική και οι νομισματικές και πιστωτικές εξελίξεις,
η εγχώρια οικονομία,
οι οικονομετρικές προβλέψεις,
τα δημόσια οικονομικά,
οι εξωτερικές οικονομικές συναλλαγές και το ισοζύγιο πληρωμών,
οι διεθνείς οικονομικές εξελίξεις,
το τραπεζικό σύστημα και η αγορά κεφαλαίων.²²

1.2. Οι λειτουργίες της ΤτΕ.

Η Τράπεζα της Ελλάδος έχει οριστεί ως εθνική αρχή εξυγίανσης για τα πιστωτικά ιδρύματα και τα χρηματοδοτικά ιδρύματα που τελούν υπό την εποπτεία της. Η εξυγίανση αφορά την εφαρμογή μέτρων στο πιστωτικό ίδρυμα, που βρίσκεται σε κατάσταση αφερεγγυότητας ή επαπειλούμενης αφερεγγυότητας, σύμφωνα με τα πορίσματα της εποπτεύουσας αρχής. Η λήψη μέτρων εξυγίανσης αποσκοπεί στη διασφάλιση της συνέχειας των κρίσιμων λειτουργιών του ιδρύματος που τίθεται υπό εξυγίανση, την αποφυγή σημαντικών δυσμενών επιπτώσεων στη χρηματοπιστωτική σταθερότητα, την προστασία των δημόσιων πόρων, την προστασία των καταθετών και των επενδυτών που καλύπτονται από συστήματα εγγύησης καταθέσεων και επενδύσεων αντίστοιχα, την προστασία των κεφαλαίων και των περιουσιακών στοιχείων των πελατών - πιστωτών του ιδρύματος που βρίσκεται σε εξυγίανση²³.

Οι αποφάσεις για τα θέματα εξυγίανσης πιστωτικών ιδρυμάτων λαμβάνονται από ειδικό όργανο της Τράπεζας της Ελλάδος, την Επιτροπή Μέτρων Εξυγίανσης (ΕΜΕ). Η Διεύθυνση Εξυγίανσης Πιστωτικών Ιδρυμάτων της Τράπεζας είναι

υπεύθυνη για τη σύνταξη και υποβολή των εισηγήσεων προς την Επιτροπή Μέτρων Εξυγίανσης και την επίβλεψη της εφαρμογής των μέτρων εξυγίανσης.²³

Ήδη από την 1η Ιανουαρίου 2016, η Τράπεζα της Ελλάδος αποτελεί μέλος του Ενιαίου Μηχανισμού Εξυγίανσης των χωρών-μελών της ευρωζώνης. Οι αρμοδιότητες της Τράπεζας της Ελλάδος ασκούνται, κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 55Α του Καταστατικού της και το εσωτερικό άρθρο 3 του άρθρου 2 του ν. 4335/2015, με Πράξεις Εκτελεστικής Επιτροπής ή εξουσιοδοτημένων από αυτήν οργάνων.²³

Δυνάμει της Πράξης Εκτελεστικής Επιτροπής της Τράπεζας της Ελλάδος ΠΕΕ 6/08.01.2013, όπως ισχύει (τελευταία τροποποιητική ΠΕΕ 158/10.5.2019), η Επιτροπή Μέτρων Εξυγίανσης είναι επιφορτισμένη με την έκδοση όλων των αποφάσεων και εισηγήσεων της Τράπεζας της Ελλάδος ως αρχής εξυγίανσης, που εκδίδονται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 2 («Ανάκαμψη και εξυγίανση πιστωτικών ιδρυμάτων και επιχειρήσεων επενδύσεων (ενσωμάτωση της οδηγίας 2014/59/ΕΕ, ΕΕ L 173) και άλλες διατάξεις», ΦΕΚ Α' 87) του ν. 4335/2015.», καθώς και των αποφάσεων επί εκκρεμών διαδικασιών εξυγίανσης.²³

Μέλη της Επιτροπής είναι ο Πρόεδρος ο οποίος είναι ο Υποδιοικητής της ΤτΕ και τα λοιπά μέλη που είναι οι Διευθυντές των Διευθύνσεων Συστημάτων Πληρωμών και Διακανονισμού, Στατιστικής, Χρηματοοικονομικών Δραστηριοτήτων και Εξυγίανσης Πιστωτικών Ιδρυμάτων.²³

I. 3. Συστήματα πληρωμών και διακανονισμού.

Προϋπόθεση για την οικονομική ανάπτυξη και την ευημερία των πολιτών είναι η απρόσκοπτη λειτουργία του χρηματοπιστωτικού συστήματος και η αξιοπιστία των συστημάτων πληρωμών.²⁴

Η Τράπεζα της Ελλάδος ως κεντρική τράπεζα-μέλος του Ευρωσυστήματος είναι αρμόδια για την εξασφάλιση της αξιόπιστης λειτουργίας των υποδομών της αγοράς πληρωμών και των χρηματοπιστωτικών μέσων, γιατί θεωρούνται οι βάσεις της νομισματικής πολιτικής και διατήρησης της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας.

Η Τράπεζα της Ελλάδος είναι η εθνική κεντρική τράπεζα και διαθέτει υποδομές πληρωμών και διακανονισμού τίτλων, εποπτείας συστημάτων και τρόπων πληρωμών, συστημάτων εκκαθάρισης συναλλαγών. Απώτερος στόχος είναι να αποφευχθεί ο τυχόν συστημικός κίνδυνος. Άλλο στόχο αποτελεί η συνεργασία με τους ενδιαφερόμενους, ώστε οι χρηματοπιστωτικές αγορές να συμβαδίζουν σε ευρωπαϊκό επίπεδο.²⁴

Τα συστήματα πληρωμών αλλιώς μηχανισμοί μεταφοράς χρηματικών ποσών, λειτουργούν βάση αναγνωρισμένων τυποποιημένων διαδικασιών και κοινών κανόνων σχετικά με την επεξεργασία, το συμψηφισμό, το διακανονισμό εντολών μεταβίβασης χρηματικών ποσών με τα συνεργαζόμενα ιδρύματα. Τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα αποτελούν κατά κύριο λόγο τους συνεργαζόμενους φορείς διάθεσης λογαριασμών, τρόπων και υπηρεσιών πληρωμών στους πελάτες τους και τα επικουρικά συστήματα. Κάποια από τα συστήματα αυτά είναι το Διατραπεζικό Σύστημα ΔΙΑΣ, το ιδιωτικό σύστημα πολυμερούς συμψηφισμού πληρωμών μικρής αξίας και το Γραφείο Συμψηφισμού Αθηνών (ΓΣΑ), το σύστημα πολυμερούς συμψηφισμού επιταγών.²⁴

Από την άλλη πλευρά, τα συστήματα διακανονισμού μεσολαβούν στη μεταφορά χρεογράφων μεταξύ των λογαριασμών των ενδιαφερομένων. Οι ενδιαφερόμενοι είναι πιστωτικά ιδρύματα, χρηματιστηριακές εταιρίες, συστήματα διακανονισμού κλπ. Μερικά από τα συστήματα Παρακολούθησης Συναλλαγών επί Τίτλων με Λογιστική Μορφή, ένα σύστημα διακανονισμού συναλλαγών επί τίτλων

του Ελληνικού Δημοσίου με διαχειριστή την Τράπεζα της Ελλάδος. Ακόμα ένα σύστημα είναι οι Θυγατρικές του ομίλου «Ελληνικά Χρηματιστήρια - Χρηματιστήριο Αθηνών (ATHEX)» με αρμοδιότητα την εκκαθάριση και το διακανονισμό των συναλλαγών στις αγορές αξιών και παραγώγων του Χρηματιστηρίου Αθηνών.²⁴

Τα ανωτέρω συστήματα πληρωμών και διακανονισμού τελούν υπό ισχυρή νομοθεσία, κανονισμούς και πρότυπα διαδικασιών που τίθενται από νόμους, τους διαχειριστές των συστημάτων, επόπτες ή την κεντρική τράπεζα κάθε χώρας.

Η Τράπεζα της Ελλάδος είναι ο διαχειριστής της ελληνικής συνιστώσας του συστήματος πληρωμών μεγάλης αξίας σε πραγματικό χρόνο TARGET 2.²⁴

Η Τράπεζα της Ελλάδος, ως εποπτικό όργανο εφόσον παρατηρηθούν παραβάσεις νόμων και κανονισμών από τα εποπτευόμενα μέλη, αποφασίζει αιτιολογημένα την επιβολή διοικητικών κυρώσεων και μέτρων. Οι χρηματικές κυρώσεις συνήθως είναι πρόστιμα υπέρ του Ελληνικού Δημοσίου.²⁴

I. 4. Οι Χρηματοπιστωτικοί Λογαριασμοί.

Οι χρηματοπιστωτικοί λογαριασμοί ανήκουν στον τομέα των εθνικών λογαριασμών και αντικείμενο μελέτης τους είναι η χρηματοοικονομική διάρθρωση της οικονομίας. Αναλύονται σε πίνακες με περίοδο αναφοράς τρίμηνο και ολόκληρο το έτος, όλες τις συναλλαγές μεταξύ τομέων της οικονομίας όπως η γενική κυβέρνηση, τα νοικοκυριά και οι μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις, που καταλήγουν σε απαιτήσεις ή υποχρεώσεις. Οι λογαριασμοί αυτοί υπολογίζονται βάση στοιχείων που αναφέρονται σε συγκεκριμένη περίοδο από το σύνολο των απαιτήσεων και υποχρεώσεων ανά τομέα της οικονομίας. Οι απαιτήσεις που προκύπτουν αφορούν στο ενεργητικό και οι υποχρεώσεις στο παθητικό των τομέων²⁶.

II. ΤΟ ΤΑΜΕΙΟ ΧΡΗΜΑΤΟΛΟΓΙΚΗΣ ΣΤΑΘΕΡΟΤΗΤΑΣ

II. 1. Περί ιδρύσεως Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας.

Σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 1 ιδρύθηκε με τον Ν.3864/2010 (ΦΕΚ Α' 119/21.07.2010) το Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (ΤΧΣ). Διαθέτει νομική προσωπικότητα, έχει πλήρη δικαιοπρακτική ικανότητα και ικανότητα να είναι διάδικος, δεν ανήκει στο δημόσιο τομέα, έχει διοικητική και οικονομική αυτοτέλεια, λειτουργεί αποκλειστικά κατά τους κανόνες της ιδιωτικής οικονομίας και διέπεται από τις διατάξεις αυτού του νόμου.²⁷

Ο σκοπός του Ταμείου, όπως αναφέρεται στο άρθρο 2 είναι η συνεισφορά στη διατήρηση της σταθερότητας του ελληνικού τραπεζικού συστήματος, προς όφελος του δημοσίου συμφέροντος. Η δράση του Ταμείου τελεί σε συνάρτηση με τις δεσμεύσεις που απορρέουν από το Μνημόνιο Συνεννόησης και από τη Συμφωνία Δημοσιονομικών Στόχων και Διαρθρωτικών Μεταρρυθμίσεων της 19/08/2015, όπως ισχύουν μετά τις τροποποιήσεις τους. Επίσης, εναρμονίζει τις ενέργειές του με τις υποχρεώσεις που απορρέουν από ή συνδέονται με την Κύρια Σύμβαση Χρηματοδοτικής Διευκόλυνσης (Master Financial Facility Agreement) της 15/3/2012 και τη Σύμβαση Χρηματοδοτικής Διευκόλυνσης (Financial Facility Agreement) της 19/08/2015. Προκειμένου το Ταμείο να επιτελέσει το σκοπό του έχει αρμοδιότητα σύμφωνα με το άρθρο 2 του νόμου, παρέχει κεφαλαιακή ενίσχυση στα πιστωτικά ιδρύματα, σύμφωνα με τις διατάξεις του ανωτέρω νόμου και σε συμμόρφωση με τους κανόνες της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τις κρατικές ενισχύσεις. Παρακολουθεί και αξιολογεί, για τα πιστωτικά ιδρύματα που έχουν λάβει κεφαλαιακή ενίσχυση από το

Ταμείο, το βαθμό συμμόρφωσης με τα σχέδια αναδιάρθρωσής τους, διασφαλίζοντας παράλληλα την επιχειρησιακή τους αυτονομία. Το Ταμείο διασφαλίζει τη, με όρους αγοράς λειτουργία τους με τρόπο ώστε να προάγεται η κατά διαφανή τρόπο συμμετοχή ιδιωτών στο κεφάλαιο τους και να τηρούνται οι περί κρατικών ενισχύσεων κανόνες. Ασκεί τα δικαιώματα του μετόχου που απορρέουν από τη συμμετοχή του στα πιστωτικά ιδρύματα που έχουν λάβει κεφαλαιακή ενίσχυση, όπως τα δικαιώματα αυτά ορίζονται στον παρόντα νόμο και σε συμφωνίες - πλαίσιο που συνάπτει με τα εν λόγω πιστωτικά ιδρύματα σύμφωνα με την παράγραφο 4 του άρθρου 6 για τη ρύθμιση των σχέσεων του με αυτά, σε συμμόρφωση με κανόνες που υπηρετούν τη χρηστή διαχείριση της περιουσίας του Ταμείου και με τους κανόνες της Ευρωπαϊκής Ένωσης περί κρατικών ενισχύσεων και ανταγωνισμού. Διαθέτει μέρος ή το σύνολο των χρηματοπιστωτικών μέσων που έχουν εκδοθεί από τα πιστωτικά ιδρύματα στα οποία συμμετέχει, σύμφωνα με όσα ορίζονται στο άρθρο 8. Χορηγεί δάνειο προς το Ταμείο Εγγύησης Καταθέσεων και Επενδύσεων (ΤΕΚΕ) για σκοπούς εξυγίανσης σύμφωνα με το άρθρο 16. Διευκολύνει τη διαχείριση των μη εξυπηρετούμενων δανείων των πιστωτικών ιδρυμάτων. Συνάπτει συμφωνίες - πλαίσιο ή τροποποιεί συμφωνίες - πλαίσιο, σύμφωνα με την παράγραφο 4 του άρθρου 6, για τη ρύθμιση των σχέσεων του με όλα τα πιστωτικά ιδρύματα τα οποία λαμβάνουν ή έχουν λάβει χρηματοδοτική διευκόλυνση από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (ΕΤΧΣ) και τον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Σταθερότητας (ΕΜΣ) προκειμένου να εξασφαλισθεί η εφαρμογή των σκοπών και των δικαιωμάτων του, συμπεριλαμβανομένων των ειδικών δικαιωμάτων του άρθρου 10, για όσο χρόνο το Ταμείο κατέχει μετοχές ή άλλα κεφαλαιακά μέσα ή παρακολουθεί το σχέδιο αναδιάρθρωσης των ανωτέρω πιστωτικών ιδρυμάτων. Ασκεί τα δικαιώματα του μετόχου που απορρέουν από τη μεταβίβαση σε αυτό των κοινών μετοχών ή συνεταιριστικών μερίδων πιστωτικών ιδρυμάτων, σύμφωνα με το τελευταίο εδάφιο της παρ. 6 του άρθρου 27Α του ν. 4172/20131, όπως τα δικαιώματα αυτά ορίζονται στον παρόντα νόμο και στις συμφωνίες-πλαίσιο, σε συμμόρφωση με τους κανόνες για τη χρηστή διαχείριση της περιουσίας του Ταμείου και με τους κανόνες της Ευρωπαϊκής Ένωσης περί κρατικών ενισχύσεων και ανταγωνισμού. Τέλος, ασκεί τα δικαιώματα ψήφου που απορρέουν από τη συμμετοχή Φορέων της Γενικής Κυβέρνησης στο μετοχικό κεφάλαιο πιστωτικών ιδρυμάτων, η άσκηση των οποίων έχει ανατεθεί σε αυτό είτε δυνάμει νομοθετικής ή κατ' εξουσιοδότηση κανονιστικής διάταξης είτε δυνάμει σχετικής απόφασης του εκάστοτε αρμόδιου οργάνου διοίκησης των εν λόγω Φορέων, σύμφωνα με τον παρόντα νόμο και ειδικές συμφωνίες που συνάπτει με τους ανωτέρω Φορείς για το σκοπό αυτόν²⁷.

Σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 2 πιστωτικά ιδρύματα, θεωρούνται τα πιστωτικά ιδρύματα κατά την έννοια της παραγράφου 1 του άρθρου 1 του Κανονισμού (ΕΕ) 575/2013, συμπεριλαμβανομένων των συνεταιριστικών τραπεζών, που λειτουργούν νόμιμα στην Ελλάδα κατόπιν άδειας από την αρμόδια αρχή, καθώς και των υποκαταστημάτων τους που λειτουργούν στην αλλοδαπή, αλλά και των θυγατρικών αλλοδαπών πιστωτικών ιδρυμάτων που λειτουργούν στην Ελλάδα.²⁷

Το Ταμείο έχει ολοκληρωμένο στρατηγικό σχέδιο σχετικά με τον τραπεζικό τομέα και τη διαχείριση των μη εξυπηρετούμενων δανείων (ΜΕΔ), που έχει εκπονηθεί κατόπιν συναίνεσης του Υπουργείου Οικονομικών και της Τράπεζας της Ελλάδος²⁷.

Η έδρα του Ταμείου είναι στην Αθήνα και η διάρκειά του ορίζεται μέχρι και την 31η Δεκεμβρίου 2022. Ο Υπουργός Οικονομικών με απόφασή του μπορεί να παρατείνει τη διάρκεια του Ταμείου, αν κρίνεται αυτό απαραίτητο για την επίτευξη των σκοπών του.²⁷

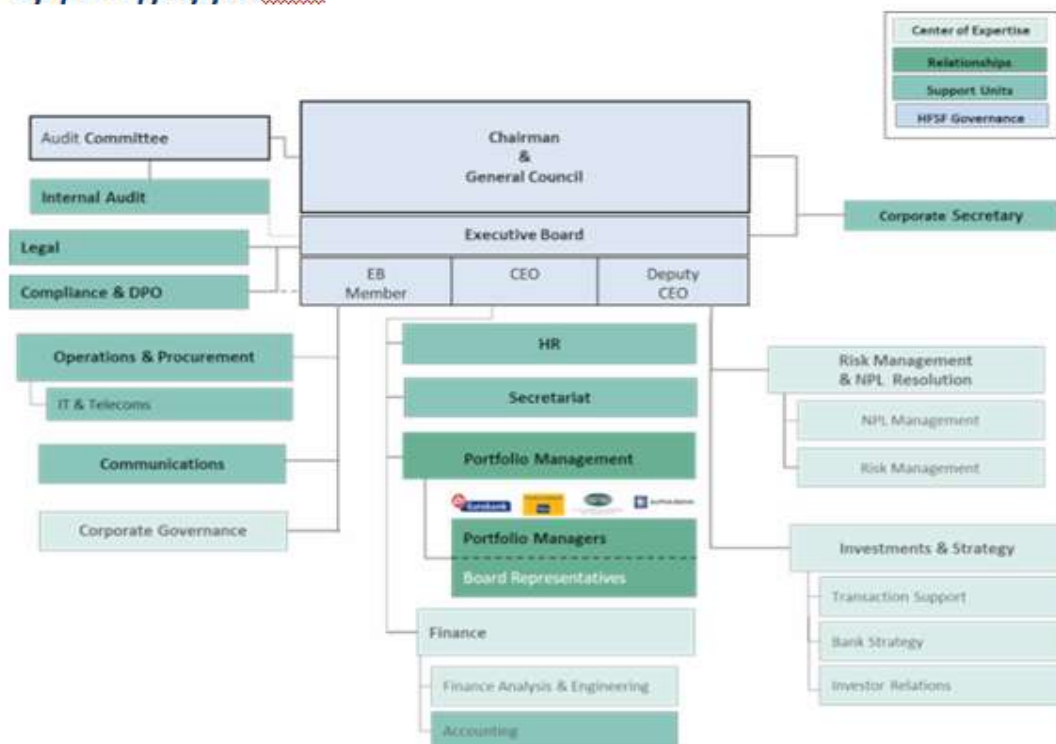
Σύμφωνα με το άρθρο 3, τα κεφάλαια του Ταμείου προέρχονται από πόρους που αντλούνται στο πλαίσιο του μηχανισμού στήριξης της Ελλάδας από την Ευρωπαϊκή Ένωση και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ) δυνάμει του ν. 3845/2010 (Α 65) και δυνάμει της Κύριας Σύμβασης Χρηματοδοτικής Διευκόλυνσης της 15/03/2012 και β) από πόρους που αντλούνται κατά τα οριζόμενα στην Σύμβαση Χρηματοδοτικής Διευκόλυνσης της 19/08/2015 και καταβάλλονται στο Ταμείο από το Ελληνικό Δημόσιο. Το κεφάλαιο αυτό μπορεί να καλύπτεται σταδιακά από το Ελληνικό Δημόσιο και ενσωματώνεται σε τίτλους μη μεταβιβάσιμους μέχρι τη λήξη της θητείας του Ταμείου. Ο Υπουργός Οικονομικών έχει την ευχέρεια να ζητήσει να επιστραφεί το κεφάλαιο στο Ελληνικό Δημόσιο, σύμφωνα με τις διατάξεις της παραγράφου 6 του άρθρου 12 του νόμου αυτού.²⁷

Στο άρθρο 4 ορίζονται τα όργανα Διοίκησης του Ταμείου και είναι το Γενικό Συμβούλιο και η Εκτελεστική Επιτροπή του. Το Γενικό Συμβούλιο απαρτίζεται από επτά (7) μη εκτελεστικά μέλη. Τα πέντε (5) μέλη του, συμπεριλαμβανομένου του Προέδρου του, επιλέγονται μεταξύ προσώπων με διεθνή εμπειρία σε τραπεζικά θέματα. Οι θέσεις των υπολοίπων μελών του Γενικού Συμβουλίου στελεχώνονται από έναν εκπρόσωπο του Υπουργείου Οικονομικών και ένα μέλος που επιλέγει η Τράπεζα της Ελλάδος.²⁷

Η Εκτελεστική Επιτροπή απαρτίζεται από τρία μέλη. Τα δύο (2) μέλη, συμπεριλαμβανομένου του Διευθύνοντος Συμβούλου, είναι προσώπων που τυγχάνουν διεθνούς εμπειρίας σε τραπεζικά θέματα ή σε θέματα εξυγίανσης πιστωτικών ιδρυμάτων. Ένα μέλος της Εκτελεστικής Επιτροπής επιλέγεται από την Τράπεζα της Ελλάδος.

Σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 4 του νόμου αυτού τα μέλη του Γενικού Συμβουλίου και της Εκτελεστικής Επιτροπής διορίζονται με απόφαση του Υπουργού Οικονομικών με θητεία τριετή και δυνατότητα ανανέωσης, που δεν υπερβαίνει τη διάρκεια του Ταμείου.²⁷

Οργανόγραμμα ΤΧΣ

ΠΗΓΗ: ΤΑΜΕΙΟ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΣΤΑΘΕΡΟΤΗΤΑΣ

III. ΕΘΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ (ΕΤΕΑΝ ΑΕ)

III. 1. Η Ελληνική Αναπτυξιακή Τράπεζα Ανώνυμη Εταιρία (ΕΑΤ. Α.Ε.)

Η Ελληνική Αναπτυξιακή Τράπεζα Ανώνυμη Εταιρία (πρώην ΕΤΕΑΝ ΑΕ) αποτελεί σημείο σύνδεσης στην χρηματοδότηση μεταξύ της μικρομεσαίας επιχείρησης και της τράπεζας, παίρνοντας το μερίδιο του επιχειρηματικού κίνδυνου της μικρομεσαίας επιχείρησης που δεν είναι σε θέση να επωμιστεί καμία τράπεζα. Ως συνέπεια αυτού, αποτελεί θεσμό αναφοράς για την ανάπτυξη της μικρομεσαίας επιχειρηματικότητας²⁸.

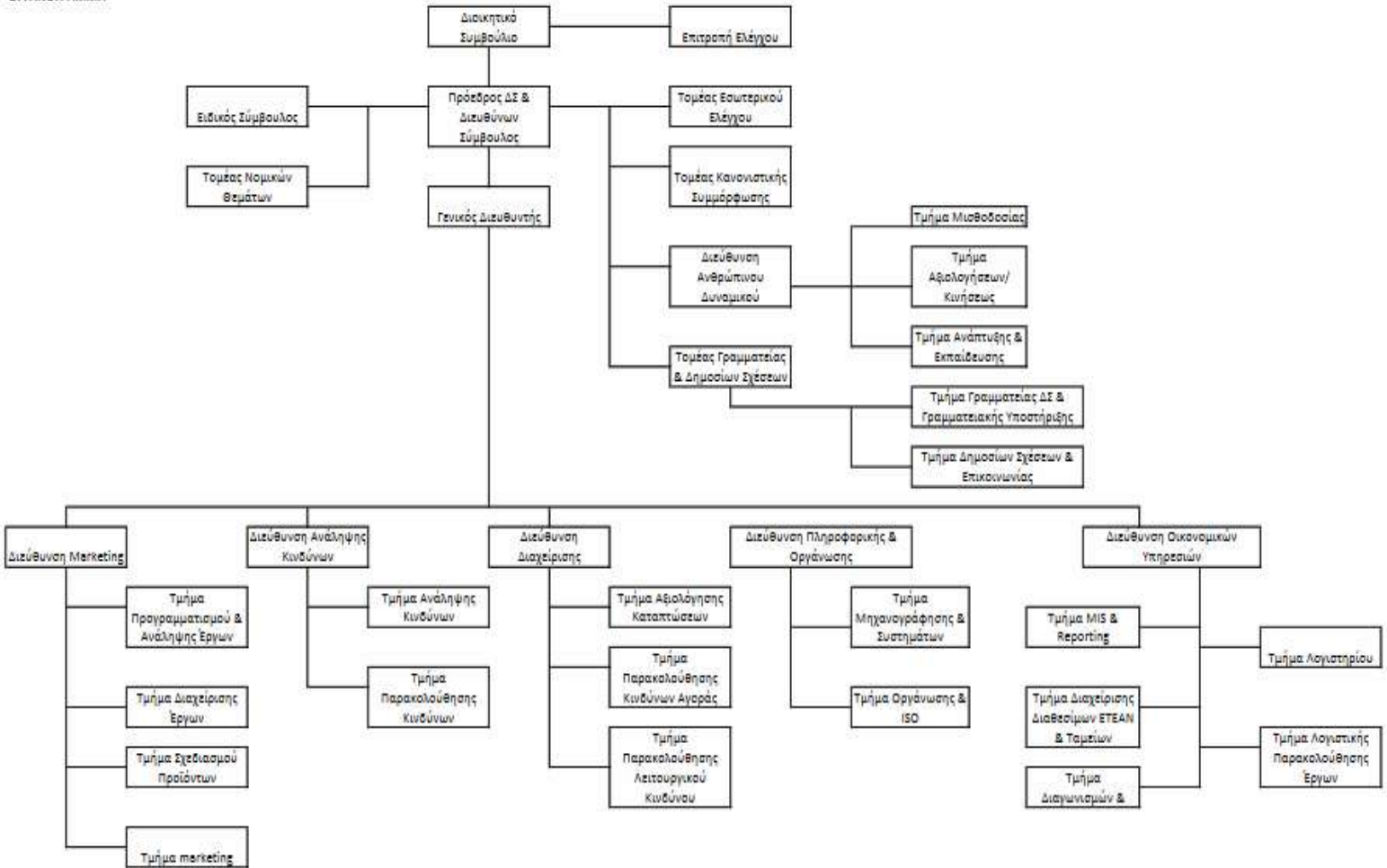
Ιδρύθηκε αρχικά το 2003, με την ονομασία Ταμείο Εγγυοδοσίας Μικρών και Πολύ Μικρών Επιχειρήσεων (ΤΕΜΠΜΕ Α.Ε.) ως ανώνυμη εταιρία του Ελληνικού Δημοσίου με σκοπό τη διευκόλυνση της πρόσβασης των ΜΜΕ στην χρηματοπιστωτική αγορά. Στην συνέχεια με το ν. 3912/2011 (ΦΕΚ Α'17/17.2.2011) συστάθηκε το Εθνικό Ταμείο Επιχειρηματικότητας και Ανάπτυξης (ΕΤΕΑΝ ΑΕ), ως καθολικός διάδοχος της ΤΕΜΠΜΕ Α.Ε. Πλέον, η Ελληνική Αναπτυξιακή Τράπεζα, κατέχει μεγάλο μερίδιο στον τομέα της διαμεσολάβησης χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις. Πέρα από εγγυήσεις, προσφέρει και νέα χρηματοοικονομικά προϊόντα, όπως ταμεία ειδικού σκοπού με δραστηριότητα την χρηματοδότηση μειωμένου κόστους.²⁸

Σύμφωνα με τον ιδρυτικό νόμο η Ελληνική Αναπτυξιακή Τράπεζα έχει σκοπό την προώθηση της δίκαιης, βιώσιμης και ολιστικής ανάπτυξης της οικονομίας σε περιφερειακό και εθνικό επίπεδο. Κύρια αποστολή της είναι η στήριξη των πολύ μικρών, μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων με την παροχή ευκολιών στην πρόσβαση σε πηγές χρηματοδότησης. Οι σκοποί του επικεντρώνονται στην προώθηση της καινοτομίας, ενίσχυση ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων, προώθηση ποιοτικών, στρατηγικών και καινοτόμων έργων, παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών σε επιχειρήσεις και το δημόσιο τομέα και η ενίσχυση της απασχόλησης κλπ.²⁸

Μέσω της συνεχούς παρακολούθησης της πολιτικής ενισχύσεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, που συγχρηματοδοτεί σε μόνιμη βάση τις δράσεις της, η Ελληνική Αναπτυξιακή Τράπεζα επικεντρώνεται στην καλύτερη διασφάλιση των συμφερόντων των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, με την άμεσες οικονομικές ενισχύσεις σε όσο το δυνατό μεγαλύτερο κύκλο επωφελομένων.²⁸

Το όργανο Διοίκησης του Ταμείου και είναι το Διοικητικό Συμβούλιο. Το Δ.Σ. απαρτίζεται από επτά (7) εκτελεστικά και μη εκτελεστικά μέλη. Το 1/3 των μελών του είναι μη εκτελεστικά. Τα μέλη αυτά εκλέγονται από τη Γενική Συνέλευση και είναι ο Πρόεδρος, ο Διευθύνοντας Σύμβουλος και ο Αντιπρόεδρος. Τα εκτελεστικά μέλη είναι επιφορτισμένα με θέματα καθημερινής διοίκησης, ενώ τα μη εκτελεστικά μέλη με την διευθέτηση θεμάτων χωρίς ενεργή συμμετοχή στη λειτουργία της εταιρίας. Ακολουθεί το οργανόγραμμα του Ταμείου.²⁸

ΠΗΓΗ: <http://www.etean.gr/FileFolders/Pages/Docs/organogramma.pdf>

III.2. Ταμείο Εγγυοδοσίας (ΤΕΠΙΧ)

Το Ταμείο Εγγυοδοσίας του Ταμείου Επιχειρηματικότητας (ΤΕ-ΤΕΠΙΧ) που διαχειρίζεται η ΕΤΕΑΝ Α.Ε. έχει σκοπό την παροχή εγγυήσεων σε επιχειρηματικά δάνεια βιώσιμων επενδυτικών σχεδίων και ώριμων σχεδίων επιχειρηματικής ανάπτυξης, όπως τα κεφάλαια κίνησης και οι προκαταβολές έναντι επιχορήγησης εγκεκριμένων προγραμμάτων του Εθνικού Στρατηγικού Προγράμματος Ανάπτυξης (ΕΣΠΑ).²⁹

Οι πόροι του Ταμείου Εγγυοδοσίας, προς την κάλυψη των τελικών καταπτώσεων των εγγυημένων δανείων, έχουν αντληθεί από το Ταμείο Επιχειρηματικότητας με τη συγχρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης και από εθνικούς πόρους.

Οι επιχειρήσεις που θα ενταχθούν στη πλαίσιο παροχής εγγυήσεων του Ταμείου Εγγυοδοσίας είναι καταρχήν οι βιώσιμες οικονομικά ήδη υπάρχουσες και υπό ίδρυση πολύ μικρές, μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις των επιλέξιμων οικονομικών κλάδων, με επιχειρηματική δράση στην Ελλάδα. Επιλέξιμες είναι όσες θεωρούνται πιστοληπτικά αποδεκτές κατά την ισχύουσα πιστωτική πολιτική και τις εσωτερικές διαδικασίες των πιστωτικών ιδρυμάτων. Όσες είναι τραπεζικά ενήμερες ήτοι οι οφειλές του δεν ξεπερνά το ανώτατο όριο των ενενήντα (90) ημερών κατά την ημερομηνία της αίτησης ή το τέλος του έτους 2019. Δεκτές γίνονται οι επιχειρήσεις που δεν εμπίπτουν στους λόγους αποκλεισμού του άρθρου 40 του Ν.4488/2017 (Α 137/139/17), καθώς και οι επιχειρήσεις που δεν εκκρεμεί εις βάρος τους εντολή ανάκτησης προηγούμενης παράνομης και ασύμβατης κρατικής

ενίσχυσης βάση απόφασης ΕΕ ή ΔΕΕ. Τέλος, όσες έχουν ενταχθεί σε προγράμματα της ΕΑΤ (πρώην ΕΤΕΑΝ) που έληξαν ή βρίσκονται σε ισχύ, δεν είναι ασυνεπείς στις δανειακές τους υποχρεώσεις. Οι ενδιαφερόμενοι υποβάλουν αιτήσεις στις συνεργαζόμενες Τράπεζες.²⁹

Τα χαρακτηριστικά Εγγυήσεων καταγράφονται στον παρακάτω πίνακα.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	ΠΟΣΟ ΔΑΝΕΙΟΥ	ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΕΓΓΥΗΣΗΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ ΕΓΓΥΗΣΗΣ
Δάνεια για επενδυτικά σχέδια	€10.000-€800.000	5-10 έτη περίοδος χάριτος 6 -24 μήνες	70%
Δάνεια έναντι επιχορήγησης εγκεκριμένου επενδυτικού σχεδίου προγραμμάτων κρατικών ενισχύσεων (ΕΣΠΑ & Επενδυτικό Νόμο)	€10.000 - €500.000 *	24-36 μήνες περίοδος χάριτος 6 μήνες	80%
Δάνεια επιχειρηματικής ανάπτυξης ή/και δάνεια χρηματοδότησης ώριμων επενδυτικών σχεδίων	€10.000 -€800.000 **	2-10 έτη περίοδος χάριτος 6 -24 μήνες	70%

* έως το ισόποσο του ποσού επιχορήγησης

** έως 30% του κύκλου εργασιών της επιχείρησης ή έως το 100% του ετήσιου μισθοδοτικού κόστους της επιχείρησης του προηγούμενου έτους από την αίτηση ή έως 30% των εξοφλημένων τιμολογίων της υλοποιηθείσας επένδυσης. Αν πρόκειται για νεοσύστατη επιχείρηση, τότε υπολογίζεται το προβλεπόμενο ετήσιο μισθοδοτικό κόστος της επιχείρησης.

ΠΗΓΗ: <http://www.etean.com.gr/publicpages/CurrentProgram.aspx>

IV. ΤΟ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

IV. 1. Οι Ελληνικές Εμπορικές Τράπεζες.

Οι εμπορικές τράπεζες είναι εκείνες που διεκπεραιώνουν τον μεγαλύτερο αριθμό τραπεζικών εργασιών και αποτελούν τις κυριότερες πηγές προσφοράς χρηματοοικονομικών υπηρεσιών. Ο σκοπός τους είναι η άντληση κεφαλαίων από τις εύρωστες μονάδες και τον δανεισμό στις προβληματικές, ενεργώντας ως διαμεσολαβητές, ελεγχόμενες στις ενέργειές τους από την Κεντρική Τράπεζα. Η εποπτεία που ασκεί σε αυτές η κεντρική τράπεζα ήτοι στη χώρα μας η Τράπεζα της Ελλάδος αφορά για παράδειγμα στην εξυγίανση των λειτουργικών τους δαπανών, στην απαγκίστρωσή τους από τις μη καθαρές τραπεζικές εργασίες κλπ. Στη χώρα μας οι εμπορικές τράπεζες είναι τέσσερις, Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος, η Τράπεζα Πειραιώς η οποία έχει εξαγοράσει την Αγροτική Τράπεζα της Ελλάδος, την Γενική Τράπεζα, την Τράπεζα Κύπρου, Cyprus Popular Bank και Ελληνική Τράπεζα, και την Millennium Bank Ελλάδας. Οι άλλες δύο είναι η Eurobank που εξαγόρασε την Τράπεζα Εργασίας και τέλος, η Alpha Bank ή Τράπεζα Πίστωσης, η οποία εξαγόρασε την Εμπορική Τράπεζα.

Πέρα από αυτές υπάρχουν και οι Συνεταιριστικές Τράπεζες που θεωρούνται οι δημοφιλέστεροι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί παγκοσμίως. Οι τράπεζες αυτές συναλλάσσονται με το Ελληνικό Δημόσιο και τα μέλη της, εκτός αν η Τράπεζα της Ελλάδος εγκρίνει τη συναλλαγή της και με άλλα πρόσωπα.

Ειδικά Πιστωτικά Ιδρύματα που λειτουργούν στην Ελλάδα είναι δύο, το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων και το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο. Το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων τελεί υπό την εποπτεία του Υπουργείου Οικονομικών. Τομείς δράσης του είναι η αποδοχή, φύλαξη όλων των ειδών παρακαταθηκών, η ταμειακή διαχείριση κεφαλαίων ΝΠΔΔ και ΟΤΑ και η παροχή δανείων για κοινής ωφέλειας έργα και για αγορά κατοικίας από δημοσίους υπαλλήλους. Το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο. Κύριο έργο του ήταν η αποταμίευση και η παροχή δανείων σε δημοσίους υπαλλήλους και σε δημόσιους οργανισμούς. Σήμερα έχει μετατραπεί σε ανώνυμη εταιρία και προσφέρει κάθε είδους τραπεζικές υπηρεσίες. Κυρίως παρέχει δάνεια σε ιδιώτες. Πλέον ανήκει στον Όμιλο Eurobank και μετονομάστηκε σε «Νέο Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο Ελλάδος».

Στις μέρες μας το χρηματοπιστωτικό σύστημα είναι η κύρια πηγή χρηματοδότησης και συνεπώς ανάπτυξης της οικονομίας της χώρας. Τόσο τα νοικοκυριά όσο και οι επιχειρήσεις, αποκτώντας τα κεφάλαια που έχουν ανάγκη συμβάλουν στην αναζωογόνηση της αγοράς και μέσω αυτού το ΑΕΠ ανακάμπτει.

Παρούσας της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης, οι ρυθμοί της παγκόσμιας οικονομικής ανάπτυξης είναι αργοί. Αυτό δημιούργησε πρόβλημα ρευστότητας στις τράπεζες, καθώς η μείωση της ζήτησης και αγοράς προϊόντων σημείωσε κατακόρυφη πτώση, με άμεση συνέπεια η αποπληρωμή των ληφθέντων δανείων από τις επιχειρήσεις να γίνεται δυσχερής. Επιπλέον, λόγω της μείωσης των εισοδημάτων και τα νοικοκυριά και οι επαγγελματίες δεν ήταν σε θέση να καταβάλουν τις συμφωνημένες δόσεις εγκαίρως. Συνεπώς, οι τράπεζες ήρθαν αντιμέτωπες με μια φθίνουσα πορεία εξυπηρέτησης των δανείων και των λοιπών ανοιγμάτων.

Η επιρροή των ΜΕΔ στις τράπεζες είναι εμφανής σύμφωνα με την πρόσφατη αξιολόγηση των ελληνικών τραπεζών από τον οίκο Moody's.³⁰ Η έρευνα αυτή έδειξε ότι η τράπεζα Eurobank Ergasias έχει αξιολόγηση Caa1 που οφείλεται στην σωστή εφαρμογή του πλάνου μετασχηματισμού της. Παρά τη δυσμενή συγκυρία της πανδημίας, η τράπεζα βελτίωσε το ενεργητικό της και έθεσε βάσεις περαιτέρω ευκαιρίες κερδοφορίας.

Σχετικά με την τράπεζα Πειραιώς έλαβε αξιολόγηση Caa2, αποτέλεσμα που οφείλεται αντανακλά στο μειωμένο ενεργητικό της και το τεράστιο αποθεματικό των μη εξυπηρετούμενων δανείων. Οι προοπτικές βελτιώσεις εμφανίζονται μειωμένες λόγω της πανδημίας που δημιουργεί επισφαλές περιβάλλον για την ελληνική οικονομία.³⁰

Αναφορικά με την τράπεζα Alpha Bank, η αξιολόγηση των καταθέσεων της με Caa1 ευθυγραμμίζεται με τη βασική πιστωτική αξιολόγηση της τράπεζας με Caa1. Παρά την κρίση που προκάλεσε η πανδημία, εκτιμάται ότι η αναθεωρημένη στρατηγική της Alpha Bank για την περίοδο 2020-22 θα επιφέρει επιπλέον μείωση στα μη εξυπηρετούμενα ανοιγμάτα (NPE), με τιτλοποιήσεις και τη μεταφορά ενός ξεκάθਾਰου ισολογισμού σε μια ξεχωριστή θυγατρική οντότητα. Εξάλλου, οι πιέσεις στα έσοδα από τόκους και το υψηλό ακόμα πιστωτικό κόστος πρόκειται να έχουν αρνητική επιρροή στην κερδοφορία της τράπεζας.³⁰

Σχετικά με την Εθνική Τράπεζα, προέκυψε ότι οι καταθέσεις της λαμβάνουν αξιολόγηση Caa1 η οποία είναι σε συνάρτηση με τη βασική πιστοληπτική αξιολόγηση της τράπεζας με Caa1. Το γεγονός αυτό είναι άμεση συνέπεια της

καθοδικής πορείας του ποσοστού των μη εξυπηρετούμενων ανοιγμάτων, καθώς και της αναζωογόνησης της κερδοφορίας. Θετικά εκτιμήθηκαν και οι δράσεις ενίσχυσης της ποιότητας των στοιχείων ενεργητικού και της κερδοφορίας, καθώς και ενδυνάμωση της θέσης της τράπεζα σε επίπεδο ρευστότητας συγκριτικά με τις υπόλοιπες ελληνικές τράπεζες, παρά την κρίση που επέφερε η πανδημία στην ελληνική οικονομία.³⁰

V. Ο ΕΞΩΔΙΚΑΣΤΙΚΟΣ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΣ ΡΥΘΜΙΣΗΣ ΟΦΕΙΛΩΝ

Με τον Ν 4469/2017 θεσμοθετείται μια οργανωμένη εξωδικαστική διαδικασία ολοκληρωτικής ρύθμισης οφειλών για τις βιώσιμες επιχειρήσεις, που αντιμετωπίζουν προβλήματα υπερχρέωσης. Απώτερος σκοπός του μηχανισμού αυτού είναι η διάσωση των επιχειρήσεων από χρέη στον ιδιωτικό και δημόσιο τομέα. Με τον νόμο αυτό καλύπτεται το κενό στη νομοθεσία σχετικά με την προστασία των οφειλετών, καθώς τα εμπλεκόμενα μέρη μπορούν να αποφύγουν το στάδιο της δικαστικής κρίσης της υπόθεσής τους και να καταλήξουν εκτός δικαστικής αίθουσας σε μια κοινά αποδεκτή λύση.³¹

Σκοπός του εξωδικαστικού μηχανισμού είναι να κατορθώσουν οι οφειλέτες να ρυθμίσουν συνολικά τα χρέη που έχουν απέναντι σε περισσότερους από έναν δανειστές. Τα χρέη αυτά μπορεί να είναι σε ιδιώτες, τράπεζες, ΟΤΑ, ΔΟΥ, ασφαλιστικά ταμεία κλπ.³¹

Μέσω του μηχανισμού αυτού επωφελούνται ακόμα και οι επιχειρήσεις που τελούν υπό την απειλή αδυναμίας πληρωμής των χρεών τους. Δημιουργούνται εφικτές λύσεις εξόφλησης οφειλών βάση ενός σχεδίου τριετούς διάρκειας εξόφλησης. Το σχέδιο αυτό καταρτίζεται μετά από διαπραγμάτευση ανάμεσα στον οφειλέτη και τον πιστωτή και αφορά αποκλειστικά την συγκεκριμένη επιχείρηση, λαμβάνοντας υπόψη τις ανάγκες της και το αποθεματικό της. Εκτός από μειώσεις επιτοκίων, πάγωμα οφειλών, υπάρχει περίπτωση να επέλθει ακόμα και διαγραφή χρεών ή προστίμων, εφόσον αυτό είναι αναγκαίο για την επιβίωση της επιχείρησης.³¹

Τόσο η εφορίες όσο και οι φορείς κοινωνικής ασφάλισης είναι μέρη που εμπíπτουν στην υποχρέωση διαπραγμάτευσης και υπάρχει η δυνατότητα να επιμηκύνουν τις αποπληρωμές από δέκα (10) έως εκατόν είκοσι (120) δόσεις³¹.

Αίτηση υπαγωγής στη ρύθμιση δικαιούνται να υποβάλουν όλες οι επιχειρήσεις ανεξαρτήτως κεφαλαίου ή εταιρικού τύπου. Οι όροι ένταξης είναι ελαστικοί και ο οφειλέτης είναι το μέρος που απολαμβάνει την εύνοια του νόμου. Έχει την πρωτοβουλία για την εκκίνηση της διαδικασίας, κάνει δεκτές τις αντιπροτάσεις των πιστωτών και αποδέχεται το σχέδιο αναδιάρθρωσης. Προβλέπεται ισχυρή προστασία αρκεί να σημειωθεί ότι με την άσκηση της αίτησης αυτοδικαίως αναστέλλονται τα καταδιωκτικά μέτρα εναντίον του.³¹

Είναι καινοτόμος νόμος, καθώς επιτρέπεται στους πιστωτές που αποτελούν την πλειοψηφία όσων θέλουν να συμμετέχουν στην εξώδικη ρύθμιση των οφειλών να ξεκινήσουν τη διαδικασία αυτή. Η απόφαση του εξώδικου μηχανισμού δεσμεύει και όσους πιστωτές δεν συμμετείχαν στη διαδικασία αυτή.

Με τον Νόμο αυτό επιδιώκεται η επιτάχυνση της διαδικασίας περαίωσης της υπόθεσης. Μετά την υποβολή αίτησης η συζήτηση της υπόθεσης προσδιορίζεται σε διάστημα δύο (2) μηνών. Η εκδίκαση της υπόθεσης γίνεται κατά την ταχεία διαδικασία της εκούσιας δικαιοδοσίας και η απόφαση του δικαστηρίου δημοσιεύεται εντός τριών (3) μηνών από την ημερομηνία της συζήτησης. Η υπόθεση τελειώνει με την επικύρωση της συμφωνίας από το αρμόδιο Πολυμελές Πρωτοδικείο.³¹

Η ρύθμιση αυτή περιλαμβάνει και τους επαγγελματίες που οφείλουν κάτω από είκοσι (20) χιλιάδες ευρώ και ως εκ τούτου δεν εμπίπτουν στο γενικό πεδίο εφαρμογής του νόμου αυτού, διότι στερούνται πτωχευτικής ικανότητας.

Αρχικά προβλεπόταν η διάρκεια ισχύος του νόμου αυτού έως τις 28/02/2019 λόγω του προσωρινού χαρακτήρα της ρύθμισης. Δυνάμει της Πράξης Νομοθετικού Περιεχομένου (ΦΕΚ Α 212/24-12-2019), το Υπουργείο Οικονομικών δόθηκε παράταση ισχύος μέχρι τις 30 Απριλίου 2020. Εν συνεχεία, στα πλαίσια λήψης έκτακτων μέτρων λόγω της πανδημίας του κορωνοϊού, εκδόθηκε νεότερη Πράξη Νομοθετικού Περιεχομένου που δημοσιεύτηκε στην Εφημερίδα της Κυβέρνησης στις 30/03/2020 και προβλέπει τρίμηνη αναστολή της ισχύος του εξωδικαστικού μηχανισμού ρύθμισης οφειλών επιχειρήσεων, ομόρρυθμων εταίρων, ελεύθερων επαγγελματιών και αγροτών (Ν. 4469/2017).³¹

Σύμφωνα με τα στοιχεία που δημοσιεύθηκαν στην ιστοσελίδα της κυβέρνησης για τη διαδικασία του εξωδικαστικού μηχανισμού αναφορικά με το χρονικό διάστημα από 03/08/2017 έως 27/12/2019 και το διάστημα από 05/02/2018 έως 27/12/2019 για τη ρύθμιση οφειλών ελεύθερων επαγγελματιών και επιχειρήσεων καταγράφηκαν τα παρακάτω αποτελέσματα.³¹

Στον τομέα των επιχειρήσεων υποβλήθηκαν 41.952 αιτήσεις εκ των οποίων επιλέχθηκαν οι 10.276 επιχειρήσεις. Σχετικά με τη διμερή διαπραγμάτευση υποβλήθηκαν 855 αιτήσεις, ενώ για διαπραγμάτευση με περισσότερους πιστωτές οι αιτήσεις έφθασαν τις 2.363. Ο αριθμός αιτήσεων για βεβαίωση πληρότητας ανήλθε στις 1.715 και 583 οι αιτήσεις για διαπραγμάτευση με πολλαπλούς πιστωτές. Οι επιχειρήσεις που περάτωσαν τη διαδικασία και ρύθμισαν τις οφειλές τους ήταν 433.

Σχετικά με τους Ελεύθερους Επαγγελματίες υπέβαλαν αίτηση ένταξης στη διαδικασία 19.119, ενώ επιλέχθηκαν 11.567 Ελεύθεροι Επαγγελματίες. Από τις 3.355 αιτήσεις που υποβλήθηκαν, οι 799 αιτήσεις έγιναν αποδεκτές προς την Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Εσόδων (ΑΑΔΕ) και οι 1.070 αιτήσεις έγιναν αποδεκτές προς το Κέντρο Είσπραξης Ασφαλιστικών Οφειλών (ΚΕΑΟ).³¹

VI. Η ΕΙΔΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΙΔΙΩΤΙΚΟΥ ΧΡΕΟΥΣ

VII.1. Η Ειδική Γραμματεία Διαχείρισης Ιδιωτικού Χρέους (ΕΓΔΙΧ)

Δυνάμει του Ν.4389/2016 (ΦΕΚ Α΄ 94/2016) ιδρύθηκε η Ειδική Γραμματεία Διαχείρισης Ιδιωτικού Χρέους (ΕΓΔΙΧ), που είναι μια αυτοτελής δημόσια υπηρεσία, που ανήκει διοικητικά στο Κυβερνητικό Συμβούλιο Διαχείρισης Ιδιωτικού Χρέους. Σκοπός της είναι η αντιμετώπιση του ζητήματος της υπερχρέωσης τόσο σε συνάρτηση με το νόμο Κατσέλη των νοικοκυριών και των επαγγελματιών όσο και με τον Εξωδικαστικό Μηχανισμό Ρύθμισης Οφειλών για τις επιχειρήσεις.³²

Πιο συγκεκριμένα, η αποστολή της ΕΓΔΙΧ επικεντρώνεται στην οργάνωση και τη διαμόρφωση της πολιτικής για την κατάλληλη ενημέρωση των πολιτών, επαγγελματιών και επιχειρήσεων, σχετικά με την προστασία που έχει θεσπιστεί μέσω των Νόμων για την εξόφληση των οφειλών τους, σε συνδυασμό με την προσφορότερη συνδρομή της Πολιτείας προκειμένου να τακτοποιήσουν τα χρέη τους και να απαλλαχτούν από τις δυσμενείς συνέπειες της υπερχρέωσης.³²

Η δράση της στοχεύει και στην υποστήριξη του έργου του Κυβερνητικού Συμβουλίου Διαχείρισης Ιδιωτικού Χρέους ΚΥ.Σ.Δ.Ι.Χ., σχετικά με το σχεδιασμό και την υλοποίηση της γενικότερης στρατηγικής για την Διαχείριση του Ιδιωτικού Χρέους, καθώς βρίσκεται σε πολύ υψηλό ποσοστό φθάνοντας στο 126%

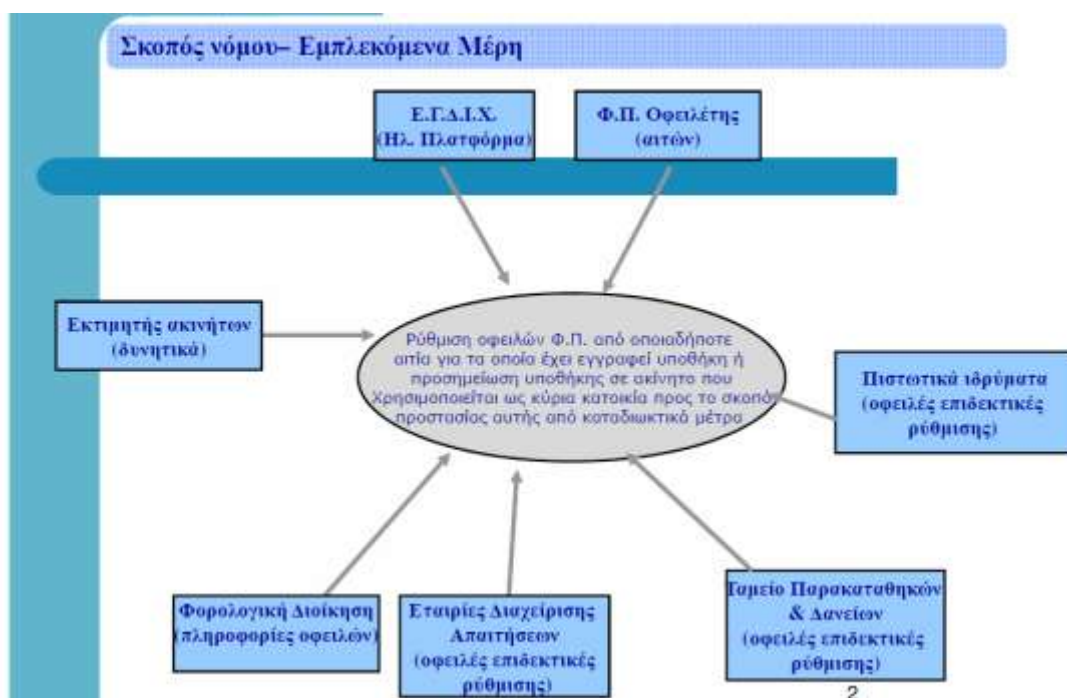
του ΑΕΠ. Επιπλέον, πέρα από την οικονομική υποστήριξη παρέχει και χρηματοοικονομική εκπαίδευση νοικοκυριών, μικρομεσαίων επιχειρήσεων και των σχετικών φορέων.³²

Η ΕΓΔΙΧ έχει ως αρμοδιότητα τη συμμετοχή στο σχεδιασμό και την υλοποίηση των στόχων της Εθνικής Στρατηγικής τόσο στη χάραξη πολιτικής όσο και στην εισήγηση λύσεων για την επίλυση της υπερχρέωσης πολιτών και επιχειρήσεων.

Αναφορικά με τον σχεδιασμό της Στρατηγικής χρησιμοποιεί επίκαιρα δεδομένα, μέσω των στατιστικών δεδομένων και πληροφοριών που έχει στη διάθεσή της. Τα στοιχεία αυτά τα συγκεντρώνει από τα ποικίλα θέματα που την ενημερώνουν ότι αντιμετωπίζουν οι δημιουργούνται από την επαφή με το κοινό στις περιφερειακές της δομές, τα Κέντρα Ενημέρωσης και Υποστήριξης Δανειοληπτών (ΚΕΥΔ) και το τηλεφωνικό κέντρο, από επιστημονικές μελέτες που διεξάγει και από τη σύνθεση αυτών με την εξειδικευμένη γνώση του υπάρχοντος νομικού και θεσμικού πλαισίου³².

Με στόχο την αντιμετώπιση της υπερχρέωσης, διαθέτει δέσμη αρμοδιοτήτων και ανάλογη διάρθρωση, προκειμένου να συντονίζει κρατικούς φορείς και τα υπουργεία που συναπαρτίζουν το ΚΥΣΔΙΧ προς την επίτευξη των καλύτερων αποτελεσμάτων.

Η ΕΓΔΙΧ διαθέτει την κατάλληλη υποδομή, ώστε να συμβάλλει στη βελτίωση της νομοθεσίας σχετικά με τη αντιμετώπιση της υπερχρέωσης δανειοληπτών. Η πρόταση βελτίωσης, εφόσον κρίνεται επίκαιρη και καινοτόμος, εισάγεται με συνοπτικές διαδικασίες στο ΚΥΣΔΙΧ, που έχει και την ευθύνη της άμεσης λήψης απόφασης σχετικά με την τροποποίηση των κανόνων προστασίας των δανειοληπτών ή δημιουργία νέων σε περίπτωση μη πρόβλεψης κάποιων περιπτώσεων από τους νόμους.³³

ΠΗΓΗ: ΕΓΔΙΧ

Η ΕΓΔΙΧ εκτός των άλλων αρμοδιοτήτων της παρέχει δωρεάν συμβουλευτικές υπηρεσίες ανά περίπτωση, υποβοηθώντας το έργο κοινωνικής πολιτικής της κυβέρνησης μέσω των τριάντα (30) αποκεντρωμένων κεντρικών υπηρεσιών, των Κέντρων Ενημέρωσης και Υποστήριξης Δανειοληπτών που διαθέτει. Αυτό το δίκτυο επικουρείται από 90 ακόμα δομές μικρότερων γραφείων που

βρίσκονται σε όλη την επικράτεια. Εντός των δομών της το κοινό έχει τη δυνατότητα να γνωστοποιεί στα κυβερνητικά όργανα τα αιτήματα εκείνα που καταλήγουν στη δημιουργία νέων προτάσεων αντιμετώπισης των προβλημάτων τους. Μέσω ενός Ολοκληρωμένου Πληροφοριακού Συστήματος (ΟΠΣ), η ΕΓΔΙΧ είναι σε θέση να διαχειρίζεται τα αιτήματα των οφειλετών. Άλλωστε, τα εξειδικευμένα τμήματα οικονομικών συμβουλών και νομικής υποστήριξης αναλαμβάνουν τις πιο απαιτητικές περιπτώσεις.³³

Ένα άλλο σημαντικό πρόβλημα που υπάρχει είναι η ελλιπής ή και η μη ενημέρωση των πολιτών σχετικά με τις δυνατότητες που υπάρχουν για την διευθέτηση των χρεών τους. Η ΕΓΔΙΧ, επικεντρώνεται στην ανεύρεση τρόπων γνωστοποίησης των εμπλεκόμενων φορέων για το πρόβλημα του ιδιωτικού χρέους³³.

V11.2. Η Εθνική Στρατηγική Διαχείρισης του Ιδιωτικού Χρέους.

Η Εθνική Στρατηγική Διαχείρισης του Ιδιωτικού Χρέους έχει ως αποστολή της να επιφέρει πολιτικές και νομοθετικές ρυθμίσεις σε δυσχερή ζητήματα όπως η διατήρηση της κοινωνικής ισορροπίας μέσω της θέσπισης κανόνων αποπληρωμής οφειλών αναλογικά με τις δυνατότητες των οφειλετών και την προστασία της κύριας κατοικίας αυτών. Επιπλέον, επιδιώκει να παρέμβει σε θέματα σχετικά με την άμεση ενημέρωση και υποστήριξη υπερχρεωμένων νοικοκυριών με τη δημιουργία πανελλαδικού δικτύου γραφείων, καθώς και την ενίσχυση των Πιστωτικών και Χρηματοδοτικών Ιδρυμάτων προς την κατεύθυνση καλύτερης διευθέτησης των κόκκινων δανείων. Ένα από τα εργαλεία που χρησιμοποιεί είναι ο Κώδικας Δεοντολογίας των Τραπεζών για τη διαπραγμάτευση του τρόπου εξόφλησης οφειλών μεταξύ των Ιδρυμάτων και των υπερχρεωμένων πολιτών και μικρών επιχειρήσεων. Άλλο πρόσφορο εργαλείο είναι η παρακολούθηση επιδίωξης των Επιχειρησιακών Στόχων και Στρατηγικών Πλάνων των Τραπεζών για την αποφυγή δημιουργίας κόκκινων δανείων. Ομοίως και η δημιουργία οριοθετημένης δευτερογενούς αγοράς δανείων με πρόβλεψη για την προστασία της πρώτης κατοικίας των οφειλετών.³³

Τέλος, προς την κατεύθυνση αυτή συνδράμει και η θέσπιση του εξωδικαστικού μηχανισμού ρύθμισης επιχειρηματικών οφειλών, προκειμένου να ρυθμιστούν συνολικά οι οφειλές προς το Δημόσιο και τους Ιδιώτες, με στόχο την γρήγορη εκδίκαση των υποθέσεων και τον εκσυγχρονισμό του Πτωχευτικού Πλαισίου.³³

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ
ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ:
Ο ΝΟΜΟΣ 3869/2010, ΟΙ ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΚΑΙ ΟΙ ΝΕΟΤΕΡΟΙ
ΝΟΜΟΙ

1. Αίτια που επέβαλαν την ψήφιση του Ν. 3869/2010, τον επονομαζόμενο Νόμο Κατσέλη.

Σύμφωνα με τα αναφερόμενα στην αιτιολογική έκθεση του Ν. 3869/2010, η αυξανόμενη οικονομική δυσπραγία, τα υψηλά καταναλωτικά επιτόκια, η αλματώδης πορεία της ανεργίας και η ανελέητη προώθηση των πιστώσεων, οδήγησαν στην οικονομική κατάρρευση των νοικοκυριών, δεδομένου ότι οι πολίτες ήταν ανυποψίαστοι σε θέματα υπερχρέωσης. Οι σειρήνες των πιστωτικών ιδρυμάτων για άμεση εκταμίευση χρημάτων και καλύτερη ζωή, δέλεασαν τους καταναλωτές να δανείζονται συνεχώς και άκριτα, καθώς δεν καταλάβαιναν τις περισσότερες φορές ποιες δεσμεύσεις δέχονταν, αφού δεν διάβαζαν τα «ψιλά γράμματα» των συμβάσεων που υπέγραφαν. Σε αυτό συνέβαλε και η έλλειψη φορέων συμβουλευτικής σε θέματα δανεισμού. Με άλλα λόγια οι πολίτες ήταν αφημένοι στην άγνοιά τους. Πέρα από τις οικονομικές συνέπειες του υπερδανεισμού, δημιουργήθηκαν και κοινωνικά προβλήματα. Αναπόφευκτα περιθωριοποιήθηκαν οι πολίτες που υπερχρεώθηκαν, καθώς πλέον δεν είναι σε θέση να ζουν αξιοπρεπώς.³⁴

Εκτός από τα νοικοκυριά και οι επιχειρηματίες εγκλωβίστηκαν στο αδιέξοδο του υπερδανεισμού. Μη διαθέτοντας ίδια κεφάλαια λόγω της αυξανόμενης οικονομικής κρίσης, στράφηκαν και αυτοί σε δανεισμό δίχως όρια και δίχως προγραμματισμό εφικτής αποπληρωμής των ποσών δανεισμού. Πολλοί επαγγελματίες έπαυσαν τη λειτουργία της δραστηριότητάς τους και έμειναν άνεργοι, παρατείνοντας την αποπληρωμή του χρέους τους, το οποίο συνεχώς αυξάνει λόγω των επιτοκίων.³⁴

Προς την εύρεση μιας πραγματικά αναγκαίας λύσης και απεγκλωβισμού από τα χρέη πολιτών και επαγγελματιών, η Κυβέρνηση στράφηκε στην θέσπιση νομοθετήματος που θα επιφέρει ελάφρυνση της δυσμενούς αυτής οικονομικής και κοινωνικής κατάστασης.

Στην ελληνική νομοθεσία δεν προβλέπεται η πτώχευση των ιδιωτών, όταν δεν έχουν ακίνητη περιουσία ή όταν τα εισοδήματά τους δεν επαρκούν για την ικανοποίηση των χρεών τους. Για τον λόγο αυτό, θεσπίστηκε από την έννομη τάξη το εν λόγω νομικό πλαίσιο για τη ρύθμιση των χρεών. Στο άρθρο 1 του Νόμου ορίζεται ότι στις ρυθμίσεις του υπάγονται οι οφειλές φυσικών προσώπων που έχουν περιέλθει σε μη δόλια μόνιμη αδυναμία πληρωμής ληξιπρόθεσμων χρεών.³⁴

Σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στον εν λόγω Νόμο, οι πολίτες με αποδεδειγμένη αδυναμία εξόφλησης των χρεών τους, αποκτούν τη δυνατότητα να αποπληρώσουν τα χρέη τους. Οι διαδικασίες και οι θεσμοί που εισάγονται παρέχουν ευνοϊκότερους όρους ρύθμισης των χρεών. Διασφαλίζεται στα υπερχρεωμένα νοικοκυριά ένα ελάχιστο επίπεδο οικονομικής επιβίωσης. Προστατεύεται η κύρια κατοικία των πολιτών, γιατί προβλέπεται η εξαίρεση της από την ρευστοποίηση της υπάρχουσας περιουσίας τους.³⁴

Από την άλλη πλευρά, εισάγεται δυνατότητα οι πιστωτές να ικανοποιούνται μερικώς από τα εισοδήματα των οφειλετών επαγγελματιών. Αυτό έχει ευεργετικά αποτελέσματα για τον επιχειρηματία, καθώς δεν αναγκάζεται να παύσει τη δραστηριότητά του, αλλά του δίνεται υπό προϋποθέσεις δεύτερη ευκαιρία για νέο οικονομικό ξεκίνημα.

Στα πλαίσια λειτουργίας του κράτους ως κράτος δικαίου, τα άρθρα 2, 4 και 7 του Νόμου εισάγουν τη ρύθμιση της απαλλαγής του φυσικού προσώπου από τα χρέη υπό προϋποθέσεις. Μέσω αυτής της ρύθμισης, οι πολίτες έχουν τη δυνατότητα να επανενταχθούν στην οικονομικό και κοινωνικό γίνεσθαι της χώρας, επανακτώντας την αγοραστική τους δύναμη. Κατά το πρώτο εκ των τριών προβλεπόμενων σταδίων, δίνεται η δυνατότητα στα μέρη να επιτύχουν εξωδικαστικά την εξυγίανση των χρεών. Όπως ορίζεται στο άρθρο 2, τα μέρη επιλέγουν την λύση που θεωρούν προσφορότερη ήτοι την ρύθμιση των χρεών και την απαλλαγή του από ένα ποσό με τη συμφωνία των πιστωτών του. Εν συνεχεία, εφόσον επιτευχθεί συμφωνία, αυτή επικυρώνεται κατά το άρθρο 7 με την έκδοση δικαστικής απόφασης. Τα κίνητρα που εισάγουν οι νέοι θεσμοί είναι και για τα δύο μέρη προτρεπτικά να συναινέσουν σε μια κοινά αποδεκτή λύση. Τα πλεονεκτήματα μιας τέτοιας λύσης είναι για τους πιστωτές και τα πιστωτικά ιδρύματα, ότι τους δίνεται η ευκαιρία να θέσουν και τους δικούς όρους στον οφειλέτη, ο οποίος ούτως ή άλλως με την υποβολή της αίτησης για ρύθμιση με απαλλαγή από τα χρέη το ύψος των καταβολών και εν τέλει την απαλλαγή από αυτά, θα επωφελούνταν μονομερώς. Οι οφειλέτες από την πλευρά τους, έχουν συμφέρον για μια συμφωνία με τους πιστωτές τους, καθώς με τον τρόπο αυτό αποφεύγουν την μακροχρόνια συνήθως ένδικη οδό για επίλυση της οικονομικής τους δυσπραγίας.³⁴

Σύμφωνα με το άρθρο 3, το δικαστήριο εκδίκασης των αιτήσεων αυτών είναι το κατά τόπον αρμόδιο Ειρηνοδικείο.

Στο άρθρο 6 ορίζεται, ότι η υποβολή της αίτησης ρύθμισης δεν συνεπάγεται και αναστολή επιβολής των μέτρων αναγκαστικής εκτέλεσης. Κατά τη διαδικασία των ασφαλιστικών μέτρων τόσο ο οφειλέτης όσο και όποιος έχει έννομο συμφέρον νομιμοποιείται να ζητήσει αναστολή εκτέλεσης των μέτρων αυτών από το αρμόδιο δικαστήριο. Στην περίπτωση που χορηγηθεί, αναστέλλεται αυτοδικαίως η εκτέλεση.

Στο άρθρο 6 §4 ορίζεται ότι ανακαλείται αυτοδικαίως η ως άνω αναστολή για οφειλές που αφορούν σε στεγαστικά δάνεια. Εάν ο οφειλέτης δεν καταβάλει την ενήμερη τοκοχρεωλυτική δόση που οφείλει εμπρόθεσμα, τότε εκπίπτει της ευνοϊκής ρύθμισης.

Σχετικά με τη διαδικασία του δικαστικού συμβιβασμού στο άρθρο 7 ορίζεται ότι σε περίπτωση προβολής αντιρρήσεων από τους πιστωτές υπάρχει δυνατότητα τροποποίησης του σχεδίου. Όπως παρατηρείται, το γενικό συμφέρον των πιστωτών να λάβουν το χρηματικό ποσό από την προηγηθείσα συμφωνία με τον οφειλέτη, προστατεύεται εξίσου. Εφόσον το τροποποιημένο σχέδιο εκκαθάρισης γίνει δεκτό, τότε αυτό αποκτά ισχύ δικαστικού συμβιβασμού. Είναι απαραίτητο να συμπεριληφθούν στο τροποποιημένο σχέδιο τα χρέη. Διαφορετικά ισχύει η απαλλαγή του οφειλέτη.³⁴

Σε περίπτωση που τα εισοδήματα ή τα περιουσιακά στοιχεία του οφειλέτη δεν επαρκούν για την εξόφληση των χρεών, τότε σύμφωνα με το άρθρο 8, προβλέπεται η δικαστική ρύθμιση των οφειλών μέχρι το ύψος που μπορεί να αποπληρωθεί και απαλλαγή για το υπόλοιπο μέρος του χρέους. Οι πιστωτές λαμβάνουν μετά την εκποίηση των περιουσιακών στοιχείων του οφειλέτη, συγκεκριμένο ποσό ώστε να ικανοποιηθούν κατά το δυνατόν. Από την άλλη πλευρά, ο οφειλέτης υποχρεώνεται σύμφωνα με τις εκάστοτε εργασιακές και βιοτικές συνθήκες να διατηρεί την επιχείρησή του ή την εργασία του. Η διάταξη αυτή έχει τεθεί για την προάσπιση των συμφερόντων των πιστωτών.

Η προστασία της κυρίας κατοικίας του οφειλέτη προβλέπεται στο άρθρο 9. Σύμφωνα με τα οριζόμενα σε αυτό, την ρευστοποίηση της περιουσίας του αποφασίζει το δικαστήριο μόνο αν θεωρείται αναγκαία για την αποπληρωμή των πιστωτών του. Προηγείται η ικανοποίηση από άλλα στοιχεία της περιουσίας του οφειλέτη και στο

άρθρο 9§2 ορίζεται η δυνατότητα εξαίρεσης της κύριας κατοικίας του από εκποίηση, υπό προϋποθέσεις. Η εξόφληση των χρεών του ορίζεται σε δόσεις που είναι σε θέση να καταβάλει ο οφειλέτης. Σε κάθε περίπτωση η αποπληρωμή των χρεών δεν μπορεί να υπερβεί τα είκοσι έτη.³⁴

Η διαδικασία προϋποθέτει την ειλικρινή δήλωση των εισοδημάτων του οφειλέτη, σύμφωνα με το άρθρο 10. Σε αντίθετη περίπτωση, επέρχεται έκπτωση από το δικαίωμα υπαγωγής στη ρύθμιση, καθώς και διετής αποχή από την υποβολή νέας αίτησης για την ευνοϊκή ρύθμιση χρεών.³⁴

Αξίζει να σημειωθεί ότι παρόμοιες ρυθμίσεις έχουν υιοθετήσει και άλλα κράτη, όπως η Μεγάλη Βρετανία, η Ελβετία, η Νορβηγία, η Σουηδία, η Αυστρία, η Ολλανδία, η Γερμανία, το Βέλγιο, η Γαλλία, η Πορτογαλία και η Τσεχία ήδη από το 2008.

2. Οι αλλαγές που εισήγαγε ο Ν. 4549/2018.

Παρά το γεγονός ότι ο ανωτέρω Νόμος συνέδραμε στην εξυγίανση και διάσωση των υπερχρεωμένων νοικοκυριών και επαγγελματιών, εντούτοις σημειώθηκαν και παραβατικές συμπεριφορές. Κάποιοι πέτυχαν να εισαχθούν ως δικαιούχοι αυτής της ρύθμισης, χωρίς να έχουν πραγματικό πρόβλημα αποπληρωμής οφειλών. Ενάντια στο πνεύμα αυτού του Νόμου, τον χρησιμοποίησαν ως εργαλείο μακροχρόνιας εξόφλησης των ληξιπρόθεσμων χρεών τους, εκμεταλλευόμενοι τους ευνοϊκούς όρους αποπληρωμής που αυτός προβλέπει.³⁵

Από την άλλη πλευρά, στο σχεδιασμό του Νόμου υπήρξαν αστοχίες και αβλεψίες, με συνέπεια την δημιουργία αδικιών εις βάρος των οφειλετών ή των πιστωτών τους. Σε κάποιες περιπτώσεις, ο οφειλέτης εκτίθονταν σε κίνδυνο να επωμιστεί με την πληρωμή δόσεων που δεν είχε την οικονομική ευχέρεια να καταβάλει.

Οι σοβαρότατες αυτές επιπτώσεις κατέστησαν άκρως αναγκαία την ψήφιση τροποποιήσεων στον Ν. 3869/2010, οι οποίες εισήχθησαν με τον Ν. 4549/2018 που έχει τίτλο: «Διατάξεις για την ολοκλήρωση της Συμφωνίας Δημοσιονομικών Στόχων και Διαρθρωτικών Μεταρρυθμίσεων - Μεσοπρόθεσμο Πλαίσιο Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2019-2022 και λοιπές διατάξεις», δημοσιεύθηκε στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως (ΦΕΚ Α' 105/14.06.2018).³⁵

Στο Β' Κεφάλαιο του νέου Νόμου, εισάγονται αλλαγές με απώτερο σκοπό την αποφυγή καταστρατήγησης του νόμου από τους ενσυνείδητους κακοπληρωτές. Επιπλέον, επιχειρείται διάσπαση της προκατάληψης απέναντι στους οφειλέτες που υπάγονται στη ρύθμιση για την αποπληρωμή οφειλών, καθώς και η θεραπεία των αδικιών εις βάρος των εμπλεκόμενων στα πλαίσια της ρύθμισης.³⁵

Μια ακόμα ανάγκη που εξυπηρετεί η τροποποίηση του Νόμου, είναι και η αποφόρτιση των Ειρηνοδικείων της χώρας από τον πρωτοφανή αριθμό μαζικής υποβολής αιτήσεων για παροχή δικαστικής προστασίας. Αντίστοιχα, προς όφελος των μερών θα επιτευχθεί και η πολυπόθητη επιτάχυνση της απονομής δικαιοσύνης.

Πιο συγκεκριμένα, στο άρθρο 56 του Ν.4549/2018 αντιμετωπίζεται το πρόβλημα που προέκυψε με την τύχη των οφειλών, όταν επέλθει ο θάνατος του οφειλέτη. Πριν την εισαγωγή της τροποποίησης αυτής, οι κληρονόμοι τόσο οι στενοί συγγενείς όσο και οι εκ διαθήκης δικαιούχοι, αποφάσιζαν να αποδεχτούν την κληρονομία του οφειλέτη, προσδοκώντας ότι θα αποπλήρωναν τα χρέη του και κατά συνέπεια θα αποκτούσαν εν καιρώ άνευ οφειλών την ακίνητη περιουσία του. Όμως σε περίπτωση μη εξυπηρέτησης του χρέους δεν είχαν δυνατότητα να υπαχθούν στον Νόμο Κατσέλη, διότι οι πιστωτές έστρεφαν εναντίον τους την ένσταση δόλιας

περιέλευσης σε αδυναμία πληρωμής. Ισχυρίζονταν ότι εφόσον εν γνώσει τους αποδέχθηκαν τα βάρη της συγκεκριμένης κληρονομιάς, δεν νομιμοποιούνται να ενταχθούν στην ευνοϊκή ρύθμιση. Δεδομένης αυτής της κατάστασης, οι περισσότεροι κληρονόμοι έσπευδαν να αποποιηθούν την περιουσία του χρεωμένου κληρονομούμενου, με αποτέλεσμα να κορυφωθούν στα Ειρηνοδικεία οι δηλώσεις αποποίησης τέτοιων κληρονομιών. Αυτό είχε ως άμεση συνέπεια την πρόκληση ζημίας στην εθνική οικονομία και την απαξίωση του ενεργητικού της περιουσίας του κληρονομούμενου. Επίσης, επιτείνονταν και το κοινωνικό πρόβλημα λόγω της μη ικανοποίησης των πιστωτών, οι οποίοι ζημιώνονται οικονομικά.³⁵

Προκειμένου να αντιμετωπιστούν αυτές οι καταστάσεις, με το άρθρο 56 προβλέπεται ότι η αποδοχή της υπερχρεωμένης κληρονομιάς δεν συνεπάγεται αυτομάτως και δόλια περιέλευση σε αδυναμία πληρωμής. Αντιθέτως, είναι απαραίτητο να εξετάζονται παράλληλα και άλλα γεγονότα, όπως η υπαιτιότητα του κληρονόμου για την υπερχρέωση του κληρονομούμενου.³⁵

Επιπλέον, η νέα διάταξη του νόμου περιστέλλει την ευεργετική ενέργειά της μόνο για τους νόμιμους μεριδούχους του κληρονομούμενου και όχι για όλους τους εκ διαθήκης εγκατάστατους κληρονόμους. Τα συνδεδεμένα πρόσωπα με συγγενική σχέση πρώτου και δευτέρου βαθμού με τον κληρονομούμενο, είναι εκείνα που θα επωφεληθούν από τη διάταξη. Κατά συνέπεια, αποτρέπεται η δυνατότητα κατάχρησης της διάταξης από πρόσωπα που επιθυμούν να αυξήσουν την ατομική τους περιουσία, αναλαμβάνοντας δολίως να αποπληρώσουν τα χρέη του θανόντος, εξασφαλίζοντας τόσο τις χαμηλότερες δόσεις της αγοράς όσο και τη δυνατότητα απαλλαγής τους από μεγάλο μέρος των χρεών, σαν την καλύτερη επιχειρηματική επένδυση.³⁵

Στο άρθρο 58 ορίζεται η διαδικασία κατάθεσης της αίτησης και των απαιτούμενων εγγράφων. Ο οφειλέτης προκειμένου να ενταχθεί στη ρύθμιση των χρεών του, είναι απαραίτητο να δεχτεί την άρση του τραπεζικού του απορρήτου. Σκοπός αυτής της διάταξης είναι η αποκάλυψη των δόλιων κακοπληρωτών, που είναι καταθέτες μεγάλων χρηματικών ποσών σε τραπεζικά ιδρύματα. Επιπλέον, ο οφειλέτης υποχρεούται να δηλώσει υπεύθυνα ότι δεν έχει πτωχευτική ικανότητα. Αυτή η προϋπόθεση που προβλέπεται συμβάλει στην αποφυγή υποβολής αιτήσεων από όσους έχουν πτωχευτική ικανότητα. Διότι στην περίπτωση αυτή, τα πρόσωπα αποκτούν όφελος από την αναστολή εκτέλεσης μέχρι την επικύρωση της ένταξής τους στην ευνοϊκή ρύθμιση αποπληρωμής χρεών.

Στη τρίτη παράγραφο αυτής της διάταξης, ενισχύεται το άρθρο 4 του Νόμου Κατσέλη, καθώς προβλέπεται η προσθήκη δύο εδαφίων στην παράγραφο 5 του άρθρου. Η πρώτη προσθήκη συμβάλει στην αποτροπή της παράνομης πρακτικής κάποιων αιτούντων να υποβάλλουν την αίτηση προκειμένου να επωφεληθούν από την αυτοδίκαιη αναστολή των μέτρων δίκωξής τους. Είχε παρατηρηθεί ότι ασκούσαν την αίτηση και στην δικάσιμο για την συζήτηση της αίτησής τους παραιτούνταν από το δικόγραφο. Σκοπός της παραίτησης δεν ήταν άλλος από την επανάσκηψη της αίτησης, ώστε να πετύχουν την επέλευση για μια ακόμα φορά της αυτοδίκαιης αναστολής των μέτρων δίκωξής. Με την προσθήκη αυτή, σε περίπτωση παραίτησης από το δικόγραφο και επανάσκηψης της αίτησης υπαγωγής στην ρύθμιση οφειλών να παρέχεται η αυτοδίκαιη αναστολή των μέτρων δίκωξής, εφόσον η παραίτηση οφείλεται σε κάποιο σφάλμα ή στην επιλογή ένταξης των οφειλών στο Δημόσιο. Προϋπόθεση αυτής της δυνατότητας είναι να μην έχει παραιτηθεί ο αιτών ήδη δύο φορές, διότι στην περίπτωση αυτή, αναστολή δίκωξής διατάσσεται μόνο με διαταγή του δικαστή και τα οριζόμενα στην παρ. 2 του άρθρου 5 του ν. 3869/2010.³⁵

Η δεύτερη προσθήκη αποτρέπει τη διαίωνιση των υποθέσεων, με το τέχνασμα της ματαίωσης των συζητήσεων χωρίς να ζητείται ο επαναπροσδιορισμός τους από τον αιτούντα.

Στην παράγραφο 4 του άρθρου 58, επιχειρείται η αποφυγή της καταχρηστικής ωφέλειας από την αυτοδίκαιη αναστολή από εμπόρους. Σε Ειρηνοδικεία που κατατέθηκε πολύ μεγάλος αριθμός αιτήσεων, η ημέρα επικύρωσης απείχε πολύ χρονικά από την ημερομηνία κατάθεσης της αίτησης. Αυτή την κατάσταση εκμεταλλεύτηκαν επιτήδαιοι έμποροι, οι οποίοι και πέτυχαν την αναστολή των μέτρων δίωξης για πολύ μεγάλο χρονικό διάστημα. Η νέα διάταξη ανατρέπει αυτήν την πρακτική, καθώς σε περίπτωση που διαπιστωθεί ότι ο αιτών έχει εισοδήματα από εμπορική δραστηριότητα, ο Δικαστής αποφαινεται εντός δέκα ημερών για την εμπορική του ιδιότητα και για την αναστολή ή όχι της ισχύος των μέτρων δίωξης. Η απόφαση του Δικαστή για τα μέτρα δίωξης εκδίδεται άμεσα³⁵.

Στο άρθρο 9 του Νόμου Κατσέλη, υπήρχε μια αθέλητη αντινομία. Ο οφειλέτης σε κάποιες περιπτώσεις, βάσει της προσωρινής διαταγής κατέβαλε μικρότερο ποσό δόσης από το καθοριζόμενο με την οριστική απόφαση, η οποία εκδιδόταν μετά από μεγάλο χρονικό διάστημα. Αποτέλεσμα αυτού ήταν ο οφειλέτης, να αναγκάζεται να αποπληρώσει εντός τριετούς προθεσμίας αποπληρωμής τη διαφορά μεταξύ των δόσεων της προσωρινής και της οριστικής απόφασης, ασχέτως του χρόνου έκδοσης της οριστικής απόφασης που όριζε το τελικό ποσό. Συνέπεια αυτού ήταν να υποχρεώνεται ο οφειλέτης να πληρώσει ποσό δόσης μεγαλύτερο από τις δυνάμεις του, προκειμένου να εξυπηρετηθεί το χρέος εμπρόθεσμα. Πιο επωφελημένος ήταν ο οφειλέτης που δεν πέτυχε την έκδοση προσωρινής διαταγής, καθώς κατέβαλε από την αρχή της τριετίας μη κυμαινόμενο ποσό δόσεων, αντίστοιχο της οικονομικής του κατάστασης. Για το λόγο αυτό, οι νέες διατάξεις ορίζουν τον τρόπο υπολογισμού αποπληρωμής των δόσεων, με αφετηρία έναρξης της τριετίας τον χρόνο έκδοσης της οριστικής απόφασης. Απώτερος σκοπός αυτών των τροποποιήσεων είναι να μην τεθεί ο οφειλέτης σε δυσχερέστερη οικονομική κατάσταση από την οποία ήταν πριν την υπαγωγή του στη ρύθμιση χρεών. Επιπλέον, να μην αποδεικνύεται στην πράξη πιο ευνοημένος ο οφειλέτης που δεν έλαβε προσωρινή διαταγή και δεν κατέβαλε κάποιο ποσό, από εκείνον που έλαβε την προσωρινή διαταγή και πλήρωσε.³⁵

Από την πλευρά τους οι πιστωτές διασφαλίζουν καλύτερα τα συμφέροντά τους με τη νέα διάταξη που εισάγει η παράγραφος 3 του άρθρου 58, καθώς τους απαλλάσσει από την υποβολή αίτησης ανάκλησης της εκδοθείσας προσωρινής διαταγής. Στην περίπτωση που ο οφειλέτης δεν καταβάλει εμπρόθεσμα το ποσό της δόσης που ορίζει η προσωρινή απόφαση, παύει αυτοδικαίως η διαταχθείσα αναστολή. Χωρίς να απαιτείται νέα απόφαση του δικαστηρίου, ο οφειλέτης εκπίπτει από την αναστολή και δεν επιβαρύνεται με επιπλέον κόστος ο πιστωτής. Η διάταξη αυτή τέθηκε με σκοπό την προστασία του πιστωτή από τον κακοπληρωτή οφειλέτη. Αυτό δεν συνεπάγεται και την παράλειψη προστασίας των δικαιωμάτων του οφειλέτη, καθώς εντός τριάντα ημερών καλείται να καταβάλει τις καθυστερούμενες δόσεις, πριν επέλθει η παύση της αναστολής. Ο νόμος, όπως οφείλει άλλωστε, πρέπει να καλύπτει όλες τις πιθανές αιτίες που οδηγούν στον οφειλέτη στην καθυστέρηση της πληρωμής. Αν για παράδειγμα η μη πληρωμή οφείλεται σε ανωτέρα βία και είναι δύσκολο να αντιμετωπιστεί με αίτηση μεταρρύθμισης της προσωρινής διαταγής ή όταν ο πιστωτής ενεργεί καταχρηστικά, τότε η διατήρηση της αναστολής είναι δίκαιη³⁵.

Με στόχο την προστασία της κύριας κατοικίας ο νομοθέτης προχώρησε στην κατάργηση της προθεσμίας για την έκδοση της πράξης της Τράπεζας της Ελλάδος.

Το άρθρο 62 του Ν.4549/2018, καθιστά εφικτή την τροποποίηση της εκδοθείσας απόφασης, βάσει νέων συνθηκών η Τράπεζα της Ελλάδος κρίνει αναγκαία την αλλαγή αυτή.

Η παρ. 2 του Πολυνομοσχεδίου αυτού ορίζει τη συνεισφορά του Ελληνικού Δημοσίου στο σχέδιο διευθέτησης των οφειλών. Παρά το γεγονός ότι πρόκειται για μια πολύ σημαντική διάταξη, εντούτοις λίγοι είναι οι οφειλέτες που την επικαλούνται. Ο οφειλέτης πρέπει να επικαλεστεί τη διάταξη ενώπιον του Δικαστηρίου, δεν εφαρμόζεται αυτεπαγγέλτως. Οι πιστωτές από την πλευρά τους, δύνανται να αιτηθούν την εφαρμογή αυτής της διάταξης προς όφελος του οφειλέτη τους. Σε περίπτωση όμως που ο οφειλέτης δεν είναι συνεπής στη δική του συνεισφορά, τότε ο πιστωτής υποχρεούται να ενημερώσει σχετικά τη Διοίκηση, ώστε να διασφαλιστούν τα συμφέροντά του Δημοσίου. Εάν όμως δεν ενημερωθεί το Δημόσιο και εξακολουθεί να καταβάλλει τη συνεισφορά του, όταν χάσει το ευεργέτημα της διάταξης ο οφειλέτης λόγω της ασυνέπειάς του, τότε δύναται το Δημόσιο να υποχρεώσει τον πιστωτή να του αποδώσει τα ποσά που εισέπραξε κατά την περίοδο αυτή.³⁵

Επόμενη ευνοϊκή διάταξη που προστέθηκε με την παρούσα τροποποίηση, αποτελεί και η παράγραφος 2^α στο άρθρο 9 του Νόμου Κατσέλη. Αρχικά η κύρια κατοικία του οφειλέτη προστατευόταν με ανώτατο όριο της αντικειμενικής αξίας της το ποσό των 180.000 ευρώ, συνυπολογίζοντας στο ποσό αυτό και τις νόμιμες προσαυξήσεις βάση της οικογενειακής κατάστασής του. Όμως το κριτήριο αυτό δεν εξασφαλίζει ολοκληρωτικά την ίση μεταχείριση των διάδικων μερών, ιδίως όταν η εμπορική αξία του ακινήτου αποκλίνει σε σημαντικό βαθμό από την αντικειμενική αξία. Για το λόγο αυτό, νομιμοποιείται ένας από τους διαδίκους να αιτηθεί τον υπολογισμό για το ανώτατο όριο αξίας του ακινήτου με βάση την εμπορική και όχι την αντικειμενική αξία. Δεδομένης της ιδιαίτερης βαρύτητας που έχει η προστασία της κύριας κατοικίας, αποδεκτό αποδεικτικό μέσο για τον προσδιορισμό της εμπορικής αξίας της αποτελεί μόνο η σχετική έκθεση ενός πιστοποιημένου εκτιμητή ακινήτων.

Επιπλέον, στο άρθρο 9 του Ν. 3869/2010 προστίθεται η παράγραφος 2β, προκειμένου να έχει ευχέρεια το δικαστήριο να κατανείμει όλο το οφειλόμενο ποσό μεταξύ των δύο ρυθμίσεων που προβλέπονται στα άρθρα 8 και 9. Δυνάμει των νέων δεδομένων, το δικαστήριο προχωρά στην εφαρμογή και των δύο τρόπων διευθέτησης του χρέους, διασφαλίζοντας τη μη χειροτέρευση της θέσης του πιστωτή συγκριτικά με τη θέση που θα βρισκόταν, αν έθετε σε εφαρμογή τη διαδικασία της αναγκαστικής εκτέλεσης.

Στο άρθρο 65 του Πολυνομοσχεδίου, θεραπεύεται το κενό δικαίου σχετικά με την απαλλαγή εις ολόκληρον του οφειλέτη έναντι των εγγυητών του και λοιπών δικαιούχων σε περίπτωση καταβολής του χρέους από τον εγγυητή. Με τη νέα ρύθμιση, ο εγγυητής που καταβάλλει την οφειλή, υπεισέρχεται στη θέση του πιστωτή έναντι του οφειλέτη του. Αποκτά δικαίως αυτή τη θέση, προκειμένου να ικανοποιηθεί από την περιουσία του οφειλέτη.

Λόγω του προσωποπαγούς χαρακτήρα της δίκης, σε περίπτωση που ο οφειλέτης αποβιώσει, δεν υπεισέρχεται στα πρόσωπα της δίκης ο κληρονόμος του. Καταργείται η δίκη σύμφωνα με το άρθρο 12α§1 του Ν.3869/2010, που προστέθηκε με το άρθρο 66 του Πολυνομοσχεδίου. Η νέα διάταξη ρυθμίζει την περίπτωση που ο οφειλέτης αποβιώσει είτε κατά τη διάρκεια της δίκης είτε μετά την έκδοση οριστικής απόφασης, όμως πριν πετύχει την απαλλαγή από το χρέος. Στην παράγραφο 12β του Ν.3869/2010 προβλέπεται η ρύθμιση των οφειλών που βαρύνουν πλέον την κληρονομία, μετά την αφαίρεση των καταβληθέντων δόσεων από τον

κληρονομούμενο. Ο κληρονόμος δεν δικαιούται να εξοφλήσει το χρέος με τη διαδικασία ρύθμισης χρεών. Όμως ισχύει και για αυτόν η παύση ή η μείωση της τοκογονίας για το διάστημα που ήταν εν ζωή ο κληρονομούμενος.³⁵

Στο ίδιο άρθρο στην παράγραφο 3 προβλέπεται η περίπτωση που ο κληρονομούμενος είχε προστατεύσει την κύρια κατοικία του από την ρευστοποίηση, αλλά δεν είχε ολοκληρωθεί το σχέδιο διευθέτησης των οφειλών. Ο κληρονόμος πλέον υπό τις προϋποθέσεις που ορίζονται στο Ν.3869/2010, δικαιούται να έχει ως κύρια κατοικία του την κύρια κατοικία του κληρονομούμενου και να αιτηθεί από το δικαστήριο την συνέχιση του σχεδίου διευθέτησης, με βάση τις δικές του δυνατότητες εξόφλησης. Στην περίπτωση αυτή, δεν επιβαρύνεται η θέση των πιστωτών, ούτε και η θέση του κληρονόμου, καθώς απαγορεύεται να εξαναγκαστεί στην καταβολή δόσης που υπερβαίνει την οικονομική του δύναμη.³⁶

Σε αυτό το πλαίσιο προδικαστικής και δικαστικής ρύθμισης οφειλών των φυσικών προσώπων, προστατεύονται επαρκώς όσοι βάσει στοιχείων έχουν αποδεδειγμένη αδυναμία αποπληρωμής των χρεών τους.

Ο νέος αυτός νόμος περιλαμβάνει το σύνολο των χρεών είτε αυτά είναι σε υπέρ της εφορίας, των ΟΤΑ, ασφαλιστικών ταμείων ακόμα και υπέρ ιδιωτών.

Από την άλλη πλευρά, το ύψος των εισοδημάτων που τελεί υπό την αιγίδα του νόμου αυτού, καθορίζεται από τον στατιστικό δείκτη των Εύλογων Δαπανών Διαβίωσης (ΕΔΔ). Σύμφωνα με αυτόν, μια οικογένεια με ένα παιδί χρειάζεται κατά μέγιστο 1440 ευρώ για να διαβιώνει. Το ποσό προσαυξάνεται κατά 280 ευρώ ανά πρόσθετο τέκνο. Επίσης, το ποσό ενοικίου και ιατρικών δαπανών υπολογίζεται προσθετικά στο ύψος των ΕΔΔ.³⁶

Προβλέπεται η εξωδικαστική επίλυση της ρύθμισης των οφειλών, είτε την παρέμβαση των Καταναλωτικών Ενώσεων είτε με το θεσμό του Συνηγόρου του Καταναλωτή ή ακόμα και της διαμεσολάβησης. Στόχος είναι η κάλυψη των εύλογων δαπανών διαβίωσης. Εφόσον τα μέτρα αυτά δεν ευοδωθούν, τότε υπάρχει η δυνατότητα συμβιβασμού με τους πιστωτές σε προδικαστικό επίπεδο. Με τις διατάξεις αυτές προστατεύεται η κύρια κατοικία, το εισόδημα στο ύψος των εύλογων δαπανών διαβίωσης. Επίσης είναι εφικτή η διαγραφή ενός τμήματος του χρέους.

Το αίτημα της αίτησης είναι και η ταχεία διευθέτηση-διαγραφή των μικροοφειλών, υπό τον όρο να μην υπάρχουν εισοδήματα και περιουσιακά στοιχεία από πλευράς του οφειλέτη.³⁶

Η άπρακτη πάροδος των δύο μηνών για τον προδικαστικό συμβιβασμό, παρέχει τη δυνατότητα στον οφειλέτη που άσκησε παραδεκτή αίτηση, να ζητήσει από τον δικαστή να διατάξει αναστολή των καταδιωκτικών μέτρων. Επίσης, μπορεί να αιτηθεί και τον καθορισμό του ποσού της δόσης που ανάλογα με τις εύλογες δαπάνες διαβίωσης του οφειλέτη, δύναται αυτός να καταβάλει. Πρόκειται για προσωρινή απόφαση που ισχύει μέχρι να συζητηθεί η κύρια υπόθεση σε συγκεκριμένη δικάσιμο.

Πλεονέκτημα του νέου Νόμου είναι ότι η συζήτηση της αίτησης ορίζεται σε δικάσιμο όχι μεγαλύτερη από έξι (6) μήνες από την κατάθεση της αίτησης. Καθ'όλο αυτό το διάστημα ο οφειλέτης υποχρεούται να καταβάλει τις δόσεις που ορίστηκαν από το προσωρινό δικαστήριο.

Στο χρόνο που μεσολαβεί ανάμεσα στο προσωρινό και τελικό δικαστήριο, παρέχεται η δυνατότητα στον οφειλέτη να προχωρήσει σε διαπραγμάτευση σχετικά με τη ρύθμιση των οφειλών με τους πιστωτές είτε αυτόνομα είτε μέσω των Καταναλωτικών Ενώσεων, την συμβουλευτική υπηρεσία του Συνηγόρου του Καταναλωτή ή ακόμα και μέσω διαμεσολαβητή.³⁶

3. Ο νέος Νόμος περί προστασίας της κύριας κατοικίας (Ν. 4605/2019).

Μια περαιτέρω προστατευτική ρύθμιση αποτελεί ο Ν.4605/2019 που ψηφίστηκε και δημοσιεύτηκε στο ΦΕΚ 52/Α/01-04-2019 και αφορά στο Πρόγραμμα επιδότησης αποπληρωμής στεγαστικών και Επιχειρηματικών δανείων με εγγραφή υποθήκης στην κύρια κατοικία του οφειλέτη. Η ρύθμιση αυτή πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο εναρμόνισης της ελληνικής νομοθεσίας με την Οδηγία (ΕΕ) 2016/943 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 8^{ης} Ιουνίου 2016 σχετικά με την προστασία της τεχνογνωσίας και των επιχειρηματικών πληροφοριών που δεν έχουν αποκαλυφθεί (εμπορικό απόρρητο) από την παράνομη απόκτηση, χρήση και αποκάλυψή τους (ΕΕL 157 της 15.6.2016) - μέτρα για την επιτάχυνση του έργου του Υπουργείου Οικονομίας και Ανάπτυξης και άλλες διατάξεις.

Στα άρθρα 68 έως 84, θεσπίζεται μια καινοτόμος δέσμη μέτρων για την επιδότηση δόσεων για οφειλέτες με χαμηλό εισόδημα και παράλληλη προστασία της κύριας κατοικίας τους από πλειστηριασμό, εφόσον το χρέος προέρχεται από εμπορικά δάνεια. Επίσης, μειώνεται το ποσό του ρυθμιζόμενου δανείου, εφόσον ξεπερνά το 120% της αξίας του ακινήτου. Οι προϋποθέσεις που προβλέπονται στα άρθρα του νέου νόμου πρέπει να συντρέχουν σωρευτικά. Αν ο οφειλέτης δεν πληρεί έστω και μια από αυτές τις προϋποθέσεις, τότε δεν κρίνεται επιλέξιμος για τη ρύθμιση.

Σύμφωνα με το άρθρο 68, μία από τις προϋποθέσεις για την ένταξη των φυσικών προσώπων στη ρύθμιση είναι η αξία της κύριας κατοικίας τους να μην ξεπερνά τις 175.000 ευρώ προκειμένου για εμπορικά δάνεια και τις 250.000 ευρώ στις υπόλοιπες περιπτώσεις. Σημειώνεται ότι τα οριακά αυτά ποσά πρέπει να ισχύουν κατά το χρόνο υποβολής της αίτησης. Άλλη προϋπόθεση είναι το εισόδημα των προσώπων αυτών να μην ξεπερνά τις 12.500 ευρώ, το οποίο προσαυξάνεται κατά 8.500 ευρώ για τον σύζυγο και 5.000 ευρώ για κάθε εξαρτώμενο μέλος και μόνο μέχρι τρία εξαρτώμενα μέλη. Επίσης, στην περίπτωση που οι οφειλές τους ξεπερνούν το ποσό των 20.000 ευρώ, απαιτείται κατά την υποβολή της αίτησης, η συνολική περιουσία της οικογένειας συνυπολογιζομένων και του συζύγου και των εξαρτημένων μελών να μην υπερβαίνει τις 80.000 ευρώ. Πρόβλεψη εισάγεται και για τις τραπεζικές καταθέσεις, τα τιμαλφή και τα λοιπά χρηματοπιστωτικά προϊόντα του οφειλέτη και της οικογένειάς του, τα οποία δεν πρέπει να ξεπερνούν το ποσό των 15.000 ευρώ. Μέγιστο όριο ανεξόφλητου κεφαλαίου κατά το χρόνο υποβολής της αίτησης είναι το ποσό των 130.000 ευρώ ή των 100.000 ευρώ για οφειλές από επιχειρηματικά δάνεια, συνυπολογιζομένων και των τόκων και λοιπών εξόδων μέχρι ολοσχερούς εξόφλησης.³⁷

Ο δανειολήπτης μπορεί να ρυθμίσει κατά τα οριζόμενα στην παρ. 2 του άρθρου 68, οποιαδήποτε οφειλή έχει σε τραπεζικό ίδρυμα ή από στεγαστικό δάνειο του Ταμείου Παρακαταθηκών και Δανείων. Μόνη προϋπόθεση η προγενέστερη εγγραφή υποθήκης ή προσημείωσης υποθήκης στην κύρια κατοικία του.

Οφειλές του φυσικού προσώπου που για τις οποίες υπάρχει εγγύηση του Ελληνικού Δημοσίου ή εκκρεμούν δυνάμει άλλων διατάξεων νόμων δεν εμπίπτουν στη ρύθμιση αυτή.

Σύμφωνα με το άρθρο 68, κάθε πρόσωπο με ή χωρίς πτωχευτική ιδιότητα νομιμοποιείται να υποβάλει την αίτηση ρύθμισης, εφόσον είναι ο ιδιοκτήτης της κύριας κατοικίας του, η οποία βρίσκεται στην Ελλάδα.

Σύμφωνα με το άρθρο 71 η αίτηση για την υπαγωγή στη ρύθμιση γίνεται μέσω ψηφιακής πλατφόρμας που αναπτύσσεται από την Γενική Γραμματεία Πληροφοριακών Συστημάτων (Γ.Γ.Π.Σ.) σε συνεργασία με την Ειδική Γραμματεία Διαχείρισης Ιδιωτικού Χρέους (Ε.Γ.Δ.Ι.Χ.)

Κάθε ένας που υποβάλει αίτηση υποχρεούται να γνωστοποιήσει τα οικονομικά και περιουσιακά στοιχεία του. Δικαίωμα αίτησης έχει κάθε δανειολήπτης για μόνο μια φορά, σύμφωνα με το άρθρο 72. Σύμφωνα με τον Κώδικα Δεοντολογίας των Τραπεζών σε περίπτωση που απορριφθεί η αίτηση του δανειολήπτη δεν απαιτείται συνέχιση της διαδικασίας επίλυσης καθυστερήσεων κατά αρ. 1 παρ. 2 του Ν.4224/2013.

Πριν την αποδοχή της αίτησης τηρείται το στάδιο προέγκρισης κατά το άρθρο 73, ώστε όσοι αιτούντες δεν καλύπτουν τις προϋποθέσεις να απορρίπτονται άμεσα οι αιτήσεις τους. Προς ενημέρωση των ενδιαφερομένων εκδίδεται και η σχετική βεβαίωση απόρριψης.

Ο νέος νόμος παρέχει τη δυνατότητα συναινετικής ρύθμισης μεταξύ δανειολήπτη και δανειστή. Κατά το άρθρο 74, ο πιστωτής μπορεί να κάνει κοινή πρόταση ρύθμισης της οφειλής στον οφειλέτη. Η προθεσμία αποδοχής ή απόρριψης της πρότασης αυτής είναι τριάντα ημέρες. Αν τα μέρη έρθουν σε συμφωνία, τότε ο πιστωτής καταθέτει ενώπιον του Ειρηνοδικείου αντίγραφο της συμφωνίας. Εν συνεχεία ο Ειρηνοδίκης την επικυρώνει και έκτοτε αποτελεί εκτελεστό τίτλο. Αυτό έχει ως άμεση συνέπεια, σε περίπτωση που οφειλέτης εκπέσει από τους όρους της συμφωνίας, ο πιστωτής να νομιμοποιείται να κινήσει τη διαδικασία αναγκαστικής εκτέλεσης βάσει αυτού του εκτελεστού τίτλου.

Η κύρια κατοικία του οφειλέτη προστατεύεται μέχρι το 120% της αξίας της, σύμφωνα με το άρθρο 75. Οι μηνιαίες ισόποσες τοκοχρεωλυτικές δόσεις που οφείλονται από τον δανειολήπτη επιβαρύνονται με επιτόκιο ίσο με το Euribor τριμήνου προσαυξημένο κατά 2%. Οι δόσεις αυτές πρέπει να εξοφληθούν εντός 25ετίας. Προβλέπεται η διαγραφή της οφειλής, εφόσον το ανεξόφλητο υπόλοιπο ξεπερνάει το 120% της αξίας της κύριας κατοικίας του οφειλέτη³⁷.

Κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 76, οι προϋποθέσεις συνεισφοράς του Δημοσίου ανά έτος επανεξετάζονται. Η κρατική επιδότηση ανέρχεται σε ποσοστό από 30 % για οφειλές από επιχειρηματικά δάνεια και έως 50 % από στεγαστικά δάνεια, η οποία είναι δυνατόν να διακοπεί, εφόσον ο οφειλέτης καταστεί υπερήμερος στην καταβολή της δόσης.

Ευρύτερη προστασία της κύριας κατοικίας του οφειλέτη προβλέπεται στο άρθρο 77. Εάν δεν κριθεί ο αιτών τη ρύθμιση επιλέξιμος ή δεν επιτευχθεί συμφωνία με τον πιστωτή του, τότε παρέχεται η δυνατότητα στον οφειλέτη να αιτηθεί στο αρμόδιο καθ' ύλην και κατά τόπο δικαστήριο την παροχή της προστασίας του άρθρου 75, ήτοι προστασία μέχρι του 120% της αξίας της. Η απόφαση αυτή είναι εκτελεστός τίτλος που παρέχει τη δυνατότητα επίσπευσης αναγκαστικής εκτέλεσης σε περίπτωση έκπτωσης του οφειλέτη από τη ρύθμιση, σε όλη την περιουσία του πλην της κύριας κατοικίας του³⁷.

Επιπλέον στο άρθρο 78, το δικαστήριο δύναται να εκδώσει υπέρ του οφειλέτη προσωρινή διαταγή αναστολής της εκτέλεσης. Η διάταξη αυτή εφαρμόζεται σε περίπτωση που αυτός είτε δεν κρίθηκε επιλέξιμος είτε δεν πέτυχε συναινετική συμφωνία ρύθμισης. Επιπλέον, προβλέπεται η αυτοδίκαιη απαγόρευση διάθεσης ή επιβάρυνσης της κύριας κατοικίας του οφειλέτη. Αντιθέτως, η διάταξη αυτή δεν εμποδίζει την εγγραφή υποθήκης, ή προσημείωση υποθήκης στην περιουσία του οφειλέτη, αρκεί να μη διενεργηθεί πλειστηριασμός της κύριας κατοικίας του. Ομοίως και για τη λήψη μέτρων εκτέλεσης ή ασφαλιστικών μέτρων στη λοιπή περιουσία του.

Το άρθρο 79 καθορίζει τις δικαστικές συνέπειες που επιφέρει η συναινετική ή δικαστική ρύθμιση. Σύμφωνα με αυτό, απαγορεύεται η λήψη μέτρων αναγκαστικής εκτέλεσης και εμπράγματης ασφάλειας επί της κύριας κατοικίας του οφειλέτη ή

ασφαλιστικών μέτρων. Για απαιτήσεις πιστωτών που δεν ρυθμίστηκαν δεν ισχύουν αυτές οι απαγορεύσεις.

Αν ο οφειλέτης καταστεί υπερήμερος ως τρεις μήνες στην καταβολή των δόσεων, τότε εκπίπτει της ρύθμισης κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 80. Ο πιστωτής δύναται να προχωρήσει στη διαδικασία του πλειστηριασμού ακόμα και για την κύρια κατοικία του οφειλέτη.

4. Οι τροποποιήσεις του Νόμου 4605/2019 για την προστασία της πρώτης κατοικίας με τον Νομο 4638/2019.

Με το νέο Νόμο 4638/2019 τροποποιήθηκε ο Ν. 4605/2019, ώστε να προστατευτούν περισσότερο οι οφειλέτες. πλέον Στην ευνοϊκή αυτή ρύθμιση εντάσσονται και οι εργαζόμενοι που έχουν μετατεθεί από τον τόπο κύριας κατοικίας τους, όπως οι στρατιωτικοί, εκπαιδευτικοί, ιατροί, και διαμένουν σε μισθωμένη ή παραχωρημένη οικία. Προβλέπεται η επέκταση της προστασίας σε πρόσωπα όπως συγγενείς όταν ο οφειλέτης διαμένει στο εξωτερικό ή στους κληρονόμους σε περίπτωση θανάτου του οφειλέτη κλπ. Ομοίως και για τους οφειλέτες που βρίσκονται αποδεδειγμένα σε διάσταση ή δεν υπάρχει επικοινωνία μεταξύ των πρώην συζύγων.³⁸

Η κρατική επιχορήγηση παρέχεται σε όλους τους συνιδιοκτήτες που αιτούνται να ενταχθούν στη ρύθμιση για την προστασίας της πρώτης κατοικίας τους, ώστε να ωφελούνται όλοι οι συνοφειλέτες.

Όσοι είναι οφειλέτες σε στεγαστικό δάνειο από εταιρείες παροχής πιστώσεων, μέσω της ηλεκτρονικής πλατφόρμας ρυθμίζουν τις οφειλές τους και να προστατεύουν την πρώτη κατοικία τους. Το ίδιο ισχύει και για οφειλές από δάνεια που αγοράστηκαν ή ανατέθηκαν σε εταιρείες απόκτησης και διαχείρισης απαιτήσεων (funds / servicers). Εάν χρειαστεί κάποια αίτηση να επανυποβληθεί λόγω ελλείψεων ή σφαλμάτων διατηρείται η προστασία της πρώτης κατοικίας στο μεσοδιάστημα που μεσολαβεί μέχρι την επανυποβολή. Αυτό διευκολύνει τους οφειλέτες που προσήλθαν στην πλατφόρμα, ωστόσο προέβησαν εξ αμελείας σε σφάλματα (π.χ. καταχώρησης πληροφοριών ή δικαιολογητικών).³⁸

Με την ολοκλήρωση της διαδικασίας ρύθμισης οφειλών από στεγαστικό δάνειο, ο οφειλέτης έχει τη δυνατότητα να αιτηθεί και τη ρύθμιση των υπολοίπων οφειλών του π.χ. οφειλές προς ΔΕΚΟ μέσω της ηλεκτρονικής πλατφόρμας.³⁹

5. Οι αλλαγές που εισάγει η ΚΥΑ 131164/2019 (ΦΕΚ 4733/19.12.2019).

Η ανάγκη καθορισμού της συνεισφοράς του Δημοσίου στο πλαίσιο του άρθρου 9 ν. 4605/2019 (Α' 52) «Πρόγραμμα επιδότησης αποπληρωμής στεγαστικών και επιχειρηματικών δανείων με υποθήκη σε κύρια κατοικία», καθώς και των ειδικότερων ζητημάτων αναφορικά με την απόδοση της συνεισφοράς αυτής, είχε ως αποτέλεσμα την ψήφιση της Κοινής Υπουργικής Απόφασης (ΚΥΑ) 131164/2019. Μέσω αυτής τροποποιείται και αντικαθίσταται η υπ' αριθμ. 39100/2019 κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομίας και Ανάπτυξης, Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης και Οικονομικών (Β' 1167) σχετικά με τον προσδιορισμό συνεισφοράς του Δημοσίου στο πλαίσιο του άρθρου 76 ν. 4605/2019 (Α' 52) για την προστασία της πρώτης κατοικίας.⁴⁰

Η Ειδική Γραμματεία Ιδιωτικού Χρέους με ανακοίνωσή της διευκρίνισε ότι με την ΚΥΑ 131164/2019 (ΦΕΚ 4733/19.12.2019), επέρχονται αλλαγές και προσθήκες, οι οποίες αφορούν στις προϋποθέσεις υπό τις οποίες θα συνεισφέρει ένα μέρος του ποσού της δόσης το Δημόσιο στα επιχειρηματικά δάνεια.

Σύμφωνα με τις διατάξεις των Κανονισμών της Ε.Ε., οι όροι χορήγησης συνεισφοράς του Δημοσίου στα επιχειρηματικά δάνεια στο πλαίσιο ενισχύσεων ήσσονος σημασίας (de minimis). Τα ανώτατα όρια ενισχύσεων ήσσονος σημασίας όπως ισχύουν στην Ε.Ε., εξειδικεύονται ώστε να υπάρχει πρόβλεψη για τις περιπτώσεις που κάποιες επιχειρήσεις δραστηριοποιούνται σε περισσότερους επιλέξιμους τομείς εφαρμογής των ενισχύσεων ήσσονος σημασίας. Επισημαίνονται οι εξαιρέσεις, ο τρόπος υπολογισμού του ποσού της ενίσχυσης, η υποχρέωση υποβολής υπεύθυνης δήλωσης με στόχο να ελεγχθεί η τυχόν σώρευση των ενισχύσεων ήσσονος σημασίας.^{40,41}

Το ποσοστό συνεισφοράς του Δημοσίου στις απαριθμούμενες περιπτώσεις ετήσιου οικογενειακού εισοδήματος και κατηγορίας νοικοκυριού ορίζεται πλέον από 30% σε 20% στα επιχειρηματικά δάνεια και από 20% σε 30% σε κάθε άλλο δάνειο^{40,41}.

Διαφοροποιούνται τα κριτήρια χορήγησης της συνεισφοράς του Δημοσίου στις περιπτώσεις πολλών συγκύριων και στις περιπτώσεις επιχειρηματικών δανείων

Σημειώνεται ότι σε εκείνους τους λογαριασμούς που καταβάλλεται η συνεισφορά του Δημοσίου, δεν πρέπει να γίνονται άλλες κινήσεις πλην των πιστώσεων του Δημοσίου με την συνεισφορά και των χρεώσεων για την καταβολή αυτής στην πιστώτρια τράπεζα

Προβλέπεται ότι διακόπτεται η συνεισφορά του Δημοσίου αν αποβιώσει ο δικαιούχος. Δεν εξετάζεται σε ποια κατηγορία ανήκει το συγκεκριμένο νοικοκυριό, σε αντίθεση με την προηγούμενη ΚΥΑ που υπήρχε ο όρος του μονοπρόσωπου νοικοκυριού.

Η αναπροσαρμογή της συνεισφοράς του Δημοσίου πέρα από την περίπτωση της μεταβολής των εισοδημάτων και κατ'επέκταση του νοικοκυριού.

Η ημερομηνία εκκίνησης για την έναρξη εννόμων συνεπειών διαφοροποιείται, αν γίνει διακοπή ή αναπροσαρμογή της συνεισφοράς.^{40,41}

Η επιστροφή των ποσών αχρεωστήτως καταβληθέντων δεν επιβαρύνεται με τόκους, πλην των περιπτώσεων που προβλέπονται στην νέα ΚΥΑ.

Επιπλέον, εισάγεται η μηχανογραφική τήρηση από την ΗΔΙΚΑ Α.Ε. αρχείου για δέκα (10) οικονομικά έτη από την ημερομηνία χορήγησης της τελευταίας μεμονωμένης ενίσχυσης, υπό την προϋπόθεση ότι έχουν τηρηθεί οι όροι των Κανονισμών de minimis.^{40,41}

Τέλος, η Ειδική Γραμματεία Διαχείρισης Ιδιωτικού Χρέους δημοσίευσε για την περίοδο 01/07/2019 ως 20/12/2019, στατιστικά στοιχεία της ηλεκτρονικής πλατφόρμας για την προστασία της πρώτης κατοικίας.

Από τα στοιχεία αυτά συνάγεται ότι στην πλατφόρμα έκαναν χρήση και συναίνεσαν στην άρση φορολογικού και τραπεζικού απορρήτου 57.166 οφειλέτες, ενώ βρίσκονται σε διαδικασία ετοιμασίας της αίτησης 38.073 χρήστες.

Οι αιτήσεις που έχουν υποβληθεί είναι 1.249 αιτήσεις και έχουν διαβιβαστεί στις τράπεζες. Από την πλευρά τους οι τράπεζες έδωσαν 315 προτάσεις ρύθμισης. Οι οφειλέτες αποδέχτηκαν 84 προτάσεις ρύθμισης, ενώ εκκρεμεί η αποδοχή των υπολοίπων. Τέλος, η Κρατική επιδότηση έχει εγκριθεί για 41 δανειολήπτες.⁴¹

6. Η Πράξη Νομοθετικού Περιεχομένου της 02^{ης}/05/2020.

Πρόσφατα στις δημοσιεύτηκε στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως η Πράξη Νομοθετικού Περιεχομένου με τίτλο: "Περαιτέρω μέτρα για την αντιμετώπιση των συνεχιζόμενων συνεπειών της πανδημίας του κορωνοϊού COVID-19 και την επάνοδο στην κοινωνική και οικονομική κανονικότητα". Αυτή η ΠΝΠ περιέχει διάταξη με την

οποία επιφέρει αλλαγή στην προστασία της κύριας κατοικίας από την αναγκαστική ρευστοποίηση. Πιο συγκεκριμένα, τροποποιείται το πρώτο εδάφιο της παρ. 1 του άρθρου 72 του ν. 4605/2019 (Α' 52) αναφορικά με ημερομηνία υποβολής αίτησης για ρύθμιση των οφειλών των παρ. 2 και 3 του άρθρου 68, η οποία παρατείνεται έως την 31η Ιουλίου 2020. Απαραίτητη προϋπόθεση είναι να πληρούνται οι όροι επιλεξιμότητας κατά την παρ.1 του άρθρου 68. Η τροποποίηση αυτή τίθεται σε ισχύ από τις 30 Απριλίου 2020.

Η έκδοση της ΠΝΠ στοχεύει στην διευκόλυνση των φυσικών προσώπων και επιχειρήσεων, καθώς εισάγει αυτόματη τρίμηνη αναστολή στην καταβολή των δόσεων στο πλαίσιο των ρυθμίσεων των Ν.4469/17, Ν.4605/19 και Ν.3869/10.⁴²

Όσοι δανειολήπτες δεν που δεν εμπίπτουν στις ρυθμίσεις αυτών των Νόμων, έχουν δυνατότητα να επιτύχουν αυτή την τρίμηνη αναστολή, έπειτα από αίτηση προς τον πιστωτή.

Από την άλλη πλευρά, παρέχεται η δυνατότητα διευκόλυνσης των συνεπών επιχειρήσεων, οι οποίες έχουν υποστεί βλάβη από την πανδημία κοροναϊού. Μετά από συνεννόηση με τις τράπεζες και λοιπούς δανειστές, είναι εφικτή η μετάθεση της καταβολής μέρους ή του συνόλου των δόσεων του κεφαλαίου των δανείων για χρονικό διάστημα έως έξι μηνών.⁴²

Πολύ σημαντική είναι η τροποποίηση που εισάγεται στο χρόνο προστασίας της κύριας κατοικίας, με την οποία παρατείνεται ο υφιστάμενος νόμος για τρεις μήνες, ήτοι έως το τέλος Ιουλίου 2020.

Σύμφωνα με τα στατιστικά στοιχεία του Υπουργείου Οικονομικών για προστασία της πρώτης κατοικίας υπέβαλαν αιτήσεις για το χρονικό διάστημα από Ιούλιο του 2019 μέχρι τα μέσα Μαΐου 2020, υποβλήθηκαν στην πλατφόρμα πάνω από 4.000 αιτήσεις, παρουσιάζοντας αύξηση κατά 40% το τελευταίο δίμηνο.⁴²

Μόνο για το δίμηνο που επιβλήθηκαν τα μέτρα του κατ'οίκον περιορισμού, λόγω της πανδημίας του κοροναϊού υποβλήθηκαν 653 νέες προτάσεις ρύθμισης από τις τράπεζες και τους διαχειριστές δανείων προς τους δανειολήπτες. Πλέον, ο συνολικός αριθμός των αιτήσεων ανέρχεται στις 1.897.⁴²

Σε όλες αυτές τις προτάσεις, σύμφωνα με τα στοιχεία του ΥΠΟΙΚ περιλαμβάνεται κρατική επιδότηση, σε ποσοστό έως 50% στη δόση του δανείου.

Μέχρι το τέλος Μαρτίου που εφαρμόστηκε η αναστολή χρεολυσίων και δόσεων, ρυθμίστηκαν από τράπεζες και διαχειριστές δανείων περίπου 200.000 δάνεια.⁴²

Ο αριθμός των δανείων που έχουν υπαχθεί σε καθεστώς νομικής προστασίας αγγίζουν τα 11 δισ. ευρώ, σύμφωνα με στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος. Το ποσοστό των κόκκινων στεγαστικών δανείων που έχουν υπαχθεί στον νόμο Κατσέλη είναι 31%, ενώ των καταναλωτικών δανείων αγγίζει το 19,9%.⁴²

7. Στατιστικά στοιχεία πλατφόρμας για την Προστασία της Κύριας Κατοικίας.

Στο σημείο αυτό παρατίθενται στατιστικά στοιχεία σύμφωνα με έρευνα της Ειδικής Γραμματείας Διαχείρισης Ιδιωτικού Χρέους, για το χρονικό διάστημα από 1η Ιουλίου 2019 μέχρι 31 Μαΐου 2020.⁴³

Από τα στοιχεία αυτά προέκυψε ότι οι υποβληθείσες αιτήσεις από τους οφειλότες αγγίζουν τις 4.308, οι οποίες έχουν διαβιβαστεί στις τράπεζες και στους διαχειριστές δανείων.

Ήδη από τις αρχές Ιουνίου 2020, υποβλήθηκαν 107 νέες αιτήσεις γεγονός που δείχνει μια αύξηση της τάξης του 2,55%.

Κατά τον μήνα Μάιο, σημειώθηκε αύξηση σε ποσοστό 14,51%, καθώς υποβλήθηκαν 546 νέες αιτήσεις.

Σε σχέση με τις 31/12/2019 υποβλήθηκαν 2.940 νέες αιτήσεις και σημειώθηκε μια πολύ μεγάλη αύξηση κατά ποσοστό 214,91%.

Οι περαιωμένες προτάσεις ρύθμισης χρέους είναι 2.082 από τις τράπεζες και τους διαχειριστές δανείων.

Στις αρχές Ιουνίου 2020 παρατηρήθηκε αύξηση κατά 4,41%, καθώς έγιναν από τις τράπεζες 88 νέες προτάσεις ρύθμισης.

Τον μήνα Μάιο 2020, έγιναν 384 νέες προτάσεις ρύθμιση και η αύξηση έφθασε στο 22,61%.

Σχετικά με τις 31/12/2019 σημειώθηκε τεράστια αύξηση σε ποσοστό 417,91%, καθώς έγιναν 1.680 νέες προτάσεις ρύθμισης.

Μέχρι στιγμής 1.254 προτάσεις ρύθμισης έχουν αποδεχθεί οι δανειολήπτες και εκκρεμεί η αποδοχή άλλων 817 προτάσεων.

Στις αρχές του Ιουνίου 2020 43 οφειλέτες δέχθηκαν την πρόταση ρύθμισης δανείου σημειώνοντας αύξηση κατά ποσοστό 3,55%.

Τον μήνα Μάιο 2020 η αύξηση έφθασε σε ποσοστό 15,79%, καθώς 171 οφειλέτες δέχθηκαν την πρόταση ρύθμισης δανείου.

Σε σχέση με τις 31/12/2019, οι οφειλέτες που δέχθηκαν την πρόταση ρύθμισης έφθασαν τους 1.130 και παρατηρήθηκε μια κατακόρυφη αύξηση σε ποσοστό 911,29%.

Η κρατική επιδότηση εγκρίθηκε ήδη για 1.200 οφειλέτες. Μέσα σε διάστημα ενός μήνα εγκρίνει η Ειδική Γραμματεία Διαχείρισης Ιδιωτικού Χρέους (ΕΓΔΙΧ) την πρόταση ρύθμισης, υπό την προϋπόθεση ότι οι προβλεπόμενοι όροι πληρούνται.

Στις αρχές Ιουνίου 2020 εγκρίθηκαν 62 νέες Κρατικές επιδοτήσεις και σημειώθηκε αύξηση σε ποσοστό 5,45%.

Τον μήνα Μάιο 2020 η αύξηση έφθασε στο 16,96%, καθώς εγκρίθηκαν 174 νέες Κρατικές επιδοτήσεις.

Σε σχέση με τις 31/12/2019 η αύξηση ήταν τεράστια καθώς έφθασε στο 1.804,76%, γιατί εγκρίθηκαν 1.137 νέες επιδοτήσεις.⁴³

8. Τα μη «εξυπηρετούμενα ανοίγματα» (non performing exposures).

Τα «μη εξυπηρετούμενα ανοίγματα» και οι νέοι κανόνες διαχείρισης των «ανοιγμάτων υπό ρύθμιση» (forborne exposures), ορίζονται με τον Εκτελεστικό Κανονισμό (ΕΕ) της Επιτροπής για τη θέσπιση εκτελεστικών τεχνικών προτύπων σχετικά με την υποβολή εποπτικών αναφορών από τα ιδρύματα.⁴⁴

Με την εισαγωγή του ορισμού των «ανοιγμάτων» (exposures), ο οποίος είναι ευρύτερος των «δανείων», συγκαταλέγονται όλα τα χρεωστικά μέσα, π.χ. δάνεια, προκαταβολές, χρεωστικοί τίτλοι και ανοίγματα εκτός ισολογισμού.

Αντίστοιχα, η έννοια του ορισμού «μη εξυπηρετούμενα ανοίγματα» επεκτείνεται τόσο στα ανοίγματα με καθυστέρηση μεγαλύτερη των 90 ημερών, όσο και στα ανοίγματα «αβέβαιης είσπραξης», τα λεγόμενα «μη εξυπηρετούμενα» με ποιοτικά κριτήρια, άσχετα του γεγονότος ότι είναι ενήμερα ή παρουσιάζουν καθυστέρηση κάτω από 90 ημέρες⁴⁴.

Προκειμένου να εναρμονίσει τη λειτουργία της Τράπεζας της Ελλάδος με την ΠΕΕ 42/30.5.2014, όρισε ένα πλαίσιο υποχρεώσεων για τη διαχείριση ανοιγμάτων από τα πιστωτικά ιδρύματα που τελούν σε καθυστέρηση, καθώς και των μη εξυπηρετούμενων ανοιγμάτων.⁴⁴

Σύμφωνα με το πλαίσιο αυτό, ορίζονται βασικές υποχρεώσεις, όπως η καθιέρωση οργανωτικά ανεξάρτητης λειτουργίας διαχείρισης των ανοιγμάτων σε καθυστέρηση και μη εξυπηρετούμενων ανοιγμάτων. Η θέσπιση χωριστής καταγεγραμμένης στρατηγικής διαχείρισης των ως άνω ανοιγμάτων, της οποίας η υλοποίηση θα υποστηρίζεται από τα κατάλληλα μηχανογραφικά συστήματα και διαδικασίες. Τέλος, προβλέπεται η καθιέρωση περιοδικής υποβολής αναφορών προς τη διοίκηση του πιστωτικού ιδρύματος και την Τράπεζα της Ελλάδος.

Η Τράπεζα της Ελλάδος με την ΠΕΕ 102/30.8.2016 τροποποίησε τους πίνακες υποβολής που είχαν εισαχθεί με την ΠΕΕ 42/30.5.2014, για να βελτιωθεί η παρακολούθηση μέσω νέων δεδομένων τόσο των επιχειρησιακών στόχων και των Βασικών Δεικτών Αξιολόγησης (KPIs), αναφορικά με τη δράση των τραπεζών προς τη διευθέτηση των μη εξυπηρετούμενων ανοιγμάτων τους, όσο και των ενεργειών διαχείρισης των δανείων που τελούν υπό καθυστέρηση σύμφωνα με τον Κώδικα Δεοντολογίας.

Εν συνεχεία, εισήχθησαν οι ΠΕΕ 134/05.03.2018 και ΠΕΕ 136/02.04.2018 με τις οποίες τροποποιήθηκαν οι πίνακες υποβολής της ΠΕΕ 42/30.5.2014, προκειμένου να βελτιωθεί ο τρόπος παρακολούθησης τόσο των διαδικασιών πλειστηριασμού στις οποίες συμμετέχουν οι υπόχρεοι υποβολής, όσο και των εξασφαλίσεων που λαμβάνονται με απόκτηση, καθώς και της ένταξης των υπόχρεων υποβολής στον Εξωδικαστικό μηχανισμό ρύθμισης οφειλών.

Οι πίνακες υποβολής του νέου υποδείγματος COR25 υποβάλλονται πλέον ανά τρίμηνο από τα υπόχρεα ιδρύματα με έδρα στην Ελλάδα σε ατομική βάση, για το χρονικό διάστημα από την 31/12/2016 και εντεύθεν. Η υποβολή του πίνακα γίνεται ανά τρίμηνο σε ενοποιημένη βάση.⁴⁴

9. Η Αναθεώρηση του Κώδικα Δεοντολογίας.

Η Επιτροπή Πιστωτικών και Ασφαλιστικών Θεμάτων της Τράπεζας της Ελλάδος προχώρησε στη θέσπιση της «Αναθεώρησης του Κώδικα Δεοντολογίας του Ν. 4224/2013», (195/1/29.07.2016, ΦΕΚ Β' 2376), έπειτα από διαβούλευση με δημόσιους φορείς, εποπτευόμενα ιδρύματα και οργανώσεις καταναλωτών.⁴⁵

Σύμφωνα με τον αναθεωρημένο Κώδικα Δεοντολογίας ορίζονται γενικές αρχές συμπεριφοράς για τα υπόχρεα ιδρύματα και για τους δανειολήπτες. Απώτερος σκοπός της αναθεώρησης αυτής είναι η εξεύρεση λύσεων ρύθμισης καθώς και οριστικού διακανονισμού οφειλών σε καθυστέρηση, σε συνάρτηση με τις ιδιαιτερότητες των δανειοληπτών.

Με τις νέες διατάξεις του Κώδικα Δεοντολογίας, συγκεκριμενοποιείται το πεδίο εφαρμογής του, τόσο στις διαδικασίες που επηρεάζουν τα φυσικά πρόσωπα, τις πολύ μικρές και λοιπές επιχειρήσεις. Επίσης, προστατεύονται αποτελεσματικότερα οι κοινωνικά ευπαθείς ομάδες καθώς και οι οφειλέτες σε σύναψη δανείων με περισσότερους πιστωτές.

Τις νέες διατάξεις υποχρεούται να εφαρμόζει κάθε ίδρυμα που τελεί υπό εποπτεία και παρέχει πιστώσεις κάθε μορφής στην Ελλάδα όπως προβλέπεται στα σημεία 1 και 22 της παρ. 1 του άρθρου 3, της παρ. 2 του άρθρου 9 και των άρθρων 34, 36, 38, 41 και 43 του Ν. 4261/2014. Ομοίως η υποχρέωση αυτή επεκτείνεται και στα υποκαταστήματα αλλοδαπών πιστωτικών ιδρυμάτων, χρηματοδοτικά ιδρύματα κ.ά. τα οριζόμενα στο σημείο 22 της παρ. 1 του άρθρου 3 του Ν. 4261/2014, καθώς και στις εταιρίες του άρθρου 1 του Ν. 4354/2015, όπως ισχύει σήμερα.

Η ψήφιση της Αναθεώρησης του Κώδικα Δεοντολογίας, παύει την Απόφαση της Επιτροπής Πιστωτικών και Ασφαλιστικών Θεμάτων 116/1/25.8.2014 (ΦΕΚ Β'

2289), όπως ισχύει, υπό την επιφύλαξη του άρθρου 99 του Ν. 4389/2016. Σύμφωνα με τα οριζόμενα στο νέο Κώδικα, «συνεργάσιμος» δανειολήπτης εξακολουθεί να θεωρείται εκείνος που το αργότερο εντός 15 εργάσιμων ημερών καταβάλλει το συμφωνημένο ποσό δόσης δανείου.

10. Το Νομοσχέδιο Ηρακλής

Το νομοσχέδιο του υπουργείου Οικονομικών σχετικά με τις μικροχρηματοδοτήσεις υπερψηφίστηκε στις 17/06/2020 και στις 26/06/2020 πρόκειται να περατωθεί η επεξεργασία του με τη διαδικασία της δεύτερης ανάγνωσης.

Στόχος αυτών των διατάξεων είναι η προστασία των μικροφειλετών από συστημικούς κινδύνους ανάλογους με εκείνους που υπάρχουν όταν είναι δικαιούχοι καταθέσεων στις τράπεζες. Ο έλεγχος προβλέπεται ότι ασκείται από την Τράπεζα της Ελλάδος, ως ο καταλληλότερος οργανισμός για να αναλάβει αυτή την ευθύνη, καθώς έχει την προϊστορία, διαθέτει τεχνογνωσία, ικανότητα στελεχών και εμπειρία, δεδομένου ότι είναι ήδη υπεύθυνη για τον έλεγχο ανάλογων φορέων.⁴⁶

Τα ιδρύματα που προβλέπονται στον Νόμο έχουν τη μορφή των ανωνύμων εταιρειών, κατά απαίτηση της Τράπεζας της Ελλάδος, επειδή με την ιδιότητα αυτή είναι πιο πρόσφορη η διενέργεια του ελέγχου. Επίσης, κρίθηκε απαραίτητη η συμμετοχή κοινωνικών φορέων Αλληλέγγυας Οικονομίας.

Το ιδιαίτερα σημαντικό στοιχείο της προστασίας καταναλωτών καλύπτεται επαρκώς, καθώς εφαρμόζονται στο νομοσχέδιο όλες οι διατάξεις περί προστασίας των καταναλωτών. Παρά το γεγονός ότι τα φυσικά πρόσωπα που βαρύνονται με μικροπιστώσεις, δεν έλαβαν καταναλωτικά δάνεια, εντούτοις είναι καταναλωτές και επομένως προστατεύονται από τις διατάξεις για την καταναλωτική πίστη. Αναφορικά με τις επιχειρήσεις, στη ρύθμιση υπάγονται οι πολύ μικρές οντότητες και συνεπώς η προστασία τους γίνεται βάσει των γενικών όρων συναλλαγών.⁴⁶

Στο νομοσχέδιο υπάρχει η πρόβλεψη της σύνδεσης των παρόχων με τον «Τειρεσία», ώστε να έχουν τη δυνατότητα τα ιδρύματα να ενημερώνονται σχετικά την κατάσταση του αιτούντος και να κρίνουν αναλόγως την καταλληλότητά τους. Σχετικά με τις εγγυήσεις δεν μπορούν να απαιτηθούν εμπράγματα εγγυήσεις. Όμως δεν αποκλείονται οι προσωπικές εγγυήσεις, π.χ. ένας απλός εγγυητής.

Στο άρθρο 27 του νομοσχεδίου, προβλέπεται η παράταση της διάρκειας επιβολής κάποιων άρθρων στις συμβάσεις από τους διαχειριστές των κόκκινων δανείων. Πρόκειται για μια μορφή moratorium, προκειμένου να αποφευχθούν τα αυστηρά κριτήρια που ως τώρα υπάρχουν. Σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο αυτό, για τον διαχειριστή δανείων που εντός ορισμένου χρόνου δεν επιτύχει τους στόχους, π.χ. το 20% των αναμενόμενων εισροών, τότε επέρχεται μείωση κατά 20% στην αμοιβή του. Στο σχέδιο αυτό θα συμμετάσχουν και οι τέσσερις υπάρχουσες συστημικές τράπεζες.⁴⁶

Το νομοσχέδιο θα τεθεί προς διαπραγμάτευση από τους Θεσμούς πριν προχωρήσει στο επόμενο στάδιο, ήτοι την ψήφιση του Νόμου.

Από τα σημαντικά σημεία του ψηφισθέντος νομοσχεδίου είναι η δυνατότητα πτώχευσης νοικοκυριών. Άλλη σημαντική ρύθμιση αποτελεί τόσο ο χρόνος όσο και ο τρόπος της απαλλαγής του οφειλέτη που θα πτωχεύει από τα χρέη του. Ορίζεται ότι ο οφειλέτης δύναται να απαλλαγθεί πλήρως από τα χρέη του, με την έκδοση της δικαστικής απόφασης πτώχευσης. Τέλος, προβλέπεται η λειτουργία κρατικού φορέα που θα αποκτά τις πρώτες κατοικίες των πτωχευσάντων. Οι τράπεζες θα

ενημερώνουν τον κρατικό φορέα για την πτώχευση του οφειλέτη και ο φορέας θα ενεργεί προς την απόκτηση του ακινήτου.⁴⁷

11. Κριτική του Νομοσχεδίου.

Το νομοσχέδιο αυτό λειτουργεί ως εργαλείο κάλυψης του υπάρχοντος χρηματοδοτικού κενού στον τομέα της επιχειρηματικότητας. Έχοντας ως βάση τον Ευρωπαϊκό Κώδικα Καλής Πρακτικής για την Παροχή Μικροπιστώσεων θεσμοθετεί την άντλησης κεφαλαίου έως 25.000 ευρώ. Οι ωφελούμενοι είναι οι πολύ μικρές επιχειρήσεις, τα φυσικά πρόσωπα που διευθύνουν πολύ μικρές επιχειρήσεις, εκείνοι που ασκούν ατομική επιχειρηματική δραστηριότητα, όσοι επιδιώκουν να εξειδικευτούν, καθώς και αυτοί που ανήκουν σε ευάλωτες κοινωνικές ομάδες.⁴⁸

Οι κανόνες που ψηφίζονται μέσω του παρόντος νομοσχεδίου σχετίζονται με την ανάληψη, άσκηση και εποπτεία της δραστηριότητας στην οποία χορηγούνται μικροχρηματοδοτήσεις, την διαφάνεια των προϋποθέσεων και των απαιτούμενων στοιχείων ενημέρωσης σχετικά με τις δραστηριότητες χορήγησής τους, καθώς και τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των δικαιούχων και των ιδρυμάτων που χορηγούν τις χρηματοδοτήσεις μικρών σχετικά ποσών.⁴⁸

Ένα από τα κύρια χαρακτηριστικά του νομοθετήματος είναι ότι εναρμονίζεται με τις ευρωπαϊκές πρακτικές και είναι ενισχύει την επιχειρηματικότητα. Συμβάλει στην μείωση της παραοικονομίας και προωθεί την υγιή επιχειρηματική κουλτούρα.

Επιπλέον, ενσωματώνει πρόνοιες που διασφαλίζουν τη λειτουργικότητα και αποτελεσματικότητά του και δεν δημιουργεί «παράλληλα τραπεζικά συστήματα». Οι διατάξεις που περιέχει μπορούν να συμβάλουν τόσο στην ανάσχεση ακραίων κοινωνικών ανισοτήτων όσο και στην αντιμετώπιση της ανεργίας και του κοινωνικού αποκλεισμού.⁴⁸

Εισάγει ένα σύγχρονο και δυναμικό εργαλείο παροχής ρευστότητας. Μέσω των φορολογικών απαλλαγών που εισάγει παρέχει κίνητρα για να διασφαλίζεται η διαφάνεια.

Αναφορικά με τις επιχειρήσεις αποκτούν την ευχέρεια να επωφεληθούν από την κρατική αρωγή. Διευκολύνονται να διασφαλίσουν τις θέσεις απασχόλησης, να αυξήσουν την παραγωγικότητα και ανταγωνιστικότητά τους.

12. Τα εργαλεία ενίσχυσης της ρευστότητας και ενδυνάμωσης της οικονομίας γενικότερα.

Σύμφωνα με τα λεγόμενα του Υπουργού Οικονομικών της χώρας μας, βασικούς στόχους αποτελούν τόσο η ενδυνάμωση του δημόσιου συστήματος υγείας, τη στήριξη της απασχόλησης, όσο και η ενίσχυση της ρευστότητας των επιχειρήσεων και η τόνωση της κοινωνικής συνοχής. Απώτερος στόχο είναι η αποτελεσματικότητα των ρυθμίσεων.⁴⁸

Σχετικά με την ενίσχυση της ρευστότητας των επιχειρήσεων, έχουν ενεργοποιηθεί συγκεκριμένα εργαλεία. Ένα από αυτά αποτελεί η επιστρεπτέα προκαταβολή, συνολικού ύψους 2 δις. ευρώ. Ήδη έχουν επωφεληθεί 52.494 επιχειρήσεις με χρηματικά ποσά συνολικού ύψους 602 εκατ. ευρώ. Ο μέσος όρος ανά επιχείρηση ανέρχεται περίπου στο ποσό των 11.500 ευρώ.

Από τα υπάρχοντα στατιστικά στοιχεία προκύπτει ότι, το 94% του συνόλου των βοηθούμενων επιχειρήσεων απασχολεί έως 20 εργαζόμενους, με αποτέλεσμα να ενισχυθούν οι πολύ μικρές και μικρές επιχειρήσεις.

Οι επιχειρήσεις που απασχολούν από 1 έως 50 εργαζόμενους συνιστούν το 86% του συνόλου των επωφελούμενων επιχειρήσεων και από στοιχεία προκύπτει ότι μοιράστηκαν το 80% των διαθέσιμων πόρων. Αυτό είναι δείγμα κοινωνικής αποτελεσματικότητας και κοινωνικής δικαιοσύνης. Εν συνεχεία, η στήριξη θα αφορά μεγαλύτερο αριθμό επιχειρήσεων και θα δοθεί πολύ μεγαλύτερο ποσό που ανέρχεται στα 1,4 δισ. ευρώ. Σύμφωνα με τα στοιχεία της ΑΑΔΕ, περίπου 47.000 επιχειρήσεις έχουν υποβάλει αίτηση.

Άλλο εργαλείο αποτελούν οι αναστολές των φορολογικών και ασφαλιστικών υποχρεώσεων νοικοκυριών και επιχειρήσεων, για όλους τους μήνες της πανδημίας του κορονοϊού. Η ρύθμισή τους γίνεται σε 12 άτοκες δόσεις ή 24 δόσεις με χαμηλό επιτόκιο περίπου στο 2,5%, ήτοι πολύ λιγότερο από το μισό του ισχύοντος για τις 24 δόσεις. Η έναρξη αποπληρωμής κείται στο 2021, ένα γεγονός που αποδεικνύεται στην πράξη σημαντική πηγή ενίσχυσης της ρευστότητας των επιχειρήσεων.

Ψηφίστηκε η επιδότηση επιτοκίου όλων των επιχειρηματικών δανείων των επιχειρήσεων που έχουν πληγεί σημαντικά.⁴⁸

Το κεφάλαιο κίνησης στο πλαίσιο του Ταμείου Επιχειρηματικότητας II (ΤΕΠΙΧ II) αποτελεί ένα ακόμα εργαλείο στήριξης. Σύμφωνα με την Αναπτυξιακή Τράπεζα, έχουν εγκριθεί και προωθηθεί σε όλες τις συνεργαζόμενες τράπεζες 10.150 αιτήσεις, συνολικού ύψους 1,29 δισ. ευρώ, προκειμένου να υπογραφούν συμβάσεις με τις ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις και να γίνει η εκταμίευση των ποσών.

Από την άλλη πλευρά, το Ταμείο Εγγυοδοσίας της Ελληνικής Αναπτυξιακής Τράπεζας, διαθέτει στην αγορά νέα δάνεια, που, μέσω μόχλευσης, φθάνουν τα 7 δισ. ευρώ. Η Αναπτυξιακή Τράπεζα δίνει εγγύηση σε ποσοστό έως 80% σε κάθε δάνειο κεφαλαίου κίνησης, σε επίπεδο χαρτοφυλακίου κάθε τραπεζικού ιδρύματος έως 40% για μικρομεσαίες και 30% για τις μεγάλες επιχειρήσεις⁴⁸.

Επιπλέον, προωθείται μεγάλη μείωση στην προκαταβολή φόρου για τις επιχειρήσεις. Τέλος, σημαντικό εργαλείο ενίσχυσης αποτελεί και προτεινόμενο νέο θεσμικό πλαίσιο για τις μικροχρηματοδοτήσεις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΚΤΟ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

1. Τα Μη Εξυπηρετούμενα Δάνεια.

Σύμφωνα με την έκθεση του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος για το έτος 2019 το πρόβλημα των ΜΕΔ είναι απόρροια της εθνικής κρίσης, εντούτοις τα νομοθετήματα που εκδόθηκαν, όπως η αναστολή των πλειστηριασμών και δικαστικά εμπόδια κυρίων με την καθυστέρηση στη λήψη των αποφάσεων, συνέβαλαν στην ελλιπή καταπολέμηση του σκοπέλου αυτού.⁴⁹

Το ποσό οφειλών από τα ΜΕΔ στα τέλη Δεκεμβρίου 2019 ήταν στα 68,0 δισεκ. ευρώ (ή 40,3% του συνόλου των δανείων, σε σχέση με το 3,4% του ευρωπαϊκού μέσου όρου στα τέλη Σεπτεμβρίου 2019), το ποσό των οποίων παρουσίασε πτώση κατά 13,8 δισεκ. ευρώ αναφορικά με τα τέλη Δεκεμβρίου 2018 και κατά 39,2 δισεκ. ευρώ σε σχέση με τον Μάρτιο 2016, όπου σημειώθηκε το μεγαλύτερο επίπεδο ΜΕΔ. Κατά το έτος 2019 υποχώρησε το απόθεμα των ΜΕΔ,

γεγονός που προέκυψε από πωλήσεις δανείων ύψους 8,1 δισεκ. ευρώ και από διαγραφές ύψους 4,3 δισεκ. ευρώ.

Από την άλλη πλευρά, οι εισπράξεις μέσω ενεργητικής διαχείρισης εμφανίζονται περιορισμένες, παρά το γεγονός ότι οι τράπεζες προωθούν σε συμφωνία λύσεις για ρύθμιση μακροπρόθεσμου χαρακτήρα. Το τελευταίο τρίμηνο του 2019 σημειώθηκε φθίνουσα πορεία στην εισροή νέων ΜΕΔ, επιφέροντας καθαρή εκροή ΜΕΔ σε επίπεδο συστήματος.

Οι επιχειρησιακοί στόχοι για τη μείωση των ΜΕΔ, επικεντρώνονται στην διαμόρφωση του δείκτη ΜΕΔ σε χαμηλά επίπεδα ήτοι κάτω του 20% στο τέλος 2021. Μέσω του νομοσχεδίου «ΗΡΑΚΛΗΣ» προβλέπεται να επιτευχθεί συνεχής μείωση των ΜΕΔ (ν. 4649/2019). Με το εργαλείο αυτό το Δημόσιο θα δώσει εγγυήσεις ύψους έως 12 δισεκ. ευρώ, ώστε να προωθηθεί η τιτλοποίηση μη εξυπηρετούμενων δανείων ύψους άνω των 30 δισεκ. ευρώ. Οι νόμιμες εταιρίες διαχείρισης απαιτήσεων θα είναι υπεύθυνες για τη διαχείριση των ΜΕΔ. Σε επόμενο στάδιο και αφού αξιολογηθούν τα αποτελέσματά του, το σχέδιο “Ηρακλής” αναμένεται να πλαισιωθεί από την εφαρμογή και άλλων μέτρων ολιστικής προσέγγισης, όπως αυτά που έχει προτείνει στο πρόσφατο παρελθόν η Τράπεζα της Ελλάδος, προκειμένου να αντιμετωπιστεί ταυτόχρονα και το ζήτημα που προκύπτει από τη σημερινή κεφαλαιακή διάρθρωση των τραπεζών με την αναβαλλόμενη φορολογική απαίτηση (DTC) να αποτελεί δυσανάλογα μεγάλο μέρος των συνολικών κεφαλαίων. Σε κάθε περίπτωση, με την υλοποίηση του σχεδίου “Ηρακλής” θα είναι σημαντικό να υπάρξει αξιολόγηση των θεμελιωδών μεγεθών του ελληνικού τραπεζικού τομέα, κυρίως της οργανικής κερδοφορίας, του δείκτη κάλυψης επισφαλών απαιτήσεων και της ποιότητας των εποπτικών κεφαλαίων, ιδιαίτερα μετά την παρέλευση της πανδημίας του κοροναϊού.⁴⁹

Οι επιδράσεις του υψηλού αποθέματος ΜΕΔ στο καθαρό περιθώριο κέρδους των τραπεζών είναι αρνητικές, γιατί συμβάλλει στη διατήρηση υψηλού κόστους του πιστωτικού κινδύνου. Κρίνεται αναγκαίο να εφαρμοστούν σύγχρονα επιχειρηματικά μοντέλα, να περατωθεί ο ψηφιακός μετασχηματισμός τους και να τελέσουν το διαμεσολαβητικό τους έργο σε νέες βάσεις.⁴⁹

2. Η 6^η Έκθεση Του Eurogroup για την ελληνική οικονομία.

Το Eurogroup με την πρόσφατη ανακοίνωσή του στις 11/06/2020, αναφορικά με την 6^η Έκθεση ενισχυμένης εποπτείας για την Ελλάδα που δημοσιεύθηκε στις 20 Μαΐου 2020, εξέφρασε τη θέση ότι πρέπει να αρθεί η προστασία της κύριας κατοικίας, παρά το γεγονός ότι η Ευρώπη τελεί υπό την υγειονομική απειλή του COVID-19. Η τελική προθεσμία για την αναστολή του μέτρου τίθεται στα τέλη Ιουλίου 2020. Επίσης, καλεί την κυβέρνηση να ψήφισει τον νέου πτωχευτικού κώδικα, στον οποίο θα συμπεριλαμβάνονται και τα φυσικά πρόσωπα ως υπαγόμενα μέρη στις πτωχευτικές διατάξεις. Στόχος των νέων ρυθμίσεων θα είναι η άμεση ρευστοποίηση όλων των εξασφαλίσεων Η εξόφληση των ληξιπρόθεσμων οφειλών του Δημοσίου προς τον ιδιωτικό τομέα, αποτέλεσαν άλλο ένα σημείο που επικεντρώθηκε η ανωτέρω Έκθεση, παρατηρώντας ότι το 2019 υπήρξαν καθυστερήσεις, παρά το γεγονός ότι η κυβέρνηση δεσμεύτηκε να εκκαθαρίσει αυτές τις οφειλές, ύψους 1,22 δισ. ευρώ έως το τέλος του 2019.⁵⁰

Η Έκθεση μεταξύ άλλων αναφέρει ότι σύμφωνα με τις πρόσφατες προβλέψεις, η Ελλάδα θα έχει πρωτογενές πλεόνασμα το 2021 διατηρώντας τους αυστηρούς στόχους για το πρωτογενές πλεόνασμα στο 3,5% του ΑΕΠ. Ο Πρόεδρος κ. Μάριο Σεντένο (*Mário José Gomes de Freitas Centeno*) διασαφήνισε ότι η

αναστολή των δημοσιονομικών κανόνων θα ισχύσει μόνο για το 2020. Τέλος, το Eurogroup στο ανωτέρω ανακοινωθέν επισημοποίησε ότι εγκρίθηκε για την Ελλάδα εκταμίευση ύψους 748 εκατ. ευρώ.

Προκειμένου να μειωθούν τα λεγόμενα «κόκκινα δάνεια» των τραπεζών, είναι αναγκαίο να επισπευστεί η εκκαθάριση των υποθέσεων των εκκρεμών αιτήσεων των οφειλετών στα Ειρηνοδικεία της χώρας. Είναι πραγματικότητα ότι η έκδοση των αποφάσεων σε κάποιες περιπτώσεις καθυστερεί, ενώ σε άλλες περιπτώσεις οι υποβληθείσες αιτήσεις έχουν λάβει ημερομηνία δικασίμου το έτος 2032!⁵¹

Η ανοδική πορεία των ΜΕΔ θα επιβραδυνθεί με την απελευθέρωση των πλειστηριασμών και με την εισαγωγή μεταρρυθμίσεων στην απονομή της δικαιοσύνης.

Από τα δεδομένα των δικαστηρίων προκύπτει ότι ένα μεγάλο ποσοστό υποθέσεων που ανέρχεται στο 60% απορρίπτεται από τα δικαστήρια. επομένως αν προβλεπόταν ο προδικαστικός έλεγχος των αιτήσεων, θα απορρίπτονταν οι προφανώς απαράδεκτες αιτήσεις και η διαδικασία στο ακροατήριο του δικαστηρίου θα προχωρούσε μόνο για τις παραδεκτά ασκηθείσες.⁵²

Ένα από τα μειονεκτήματα του Ν.Κατσέλη, είναι ότι ο χρόνος εκδίκασης των υποθέσεων ξεπερνά τον προβλεπόμενο χρόνο των 6 έως 12 μηνών. Σε κάποιες περιπτώσεις η προσωρινή προστασία των αιτούντων αγγίζει τους 12 μήνες.

Λόγω της οικονομικής στενότητας που δημιουργεί τόσο η πανδημία όσο και ευρύτερη οικονομική κρίση, μειώνεται ακόμα περισσότερο η δυνατότητα εμπρόθεσμης καταβολής των δόσεων από τους οφειλέτες και τις επιχειρήσεις. Σύμφωνα με τις έρευνες των τραπεζών ένα νέο κύμα ΜΕΔ είναι προ των πυλών, δεδομένης της οικονομικής δυσπραγίας που εντείνεται πιο πολύ λόγω της πανδημίας του κοροναϊού.⁵³

Σε πρόσφατη συνέντευξη του ο υπουργός Δικαιοσύνης κ.Κώστας Τσιάρας και συγκεκριμένα στο ραδιοφωνικό σταθμό του Αθηναϊκού - Μακεδονικού Πρακτορείου Ειδήσεων («Πρακτορείο 104,9 FM»), αναφέρθηκε στην προστασία της κύριας κατοικίας. Θεωρεί αναγκαία τη λήψη νέων μέτρων για την ουσιαστική προστασία των οφειλετών, ενόψει και της λήξης της προστασίας της κύριας κατοικίας. Τόνισε ότι οι προστατευόμενοι δανειολήπτες είναι εκείνοι που όντως βρέθηκαν σε μια δύσκολη οικονομική συγκυρία και όχι οι συστηματικοί κακοπληρωτές. Άλλωστε, στόχο της Δικαιοσύνης αποτελεί η ταχεία εκδίκαση των υποθέσεων αυτών.⁵³

Προς την κατεύθυνση της αποσυμφόρησης των τραπεζών από τα ΜΕΔ συμβάλλει και το πρόγραμμα επιδότησης δόσεων στεγαστικών δανείων που θα εφαρμοστεί την 1η Ιουλίου 2020. Σύμφωνα με μελέτες θα πρόκειται να ωφεληθούν τουλάχιστον 250.000 οφειλέτες που μεταφράζεται σε πάνω από 13 δισ. δάνεια.⁵⁴

3. Δικαστικές αποφάσεις που μείωσαν ή και διέγραψαν χρέη οφειλετών.

Το Ειρηνοδικείο Αχαρνών δυνάμει της υπ' αριθμόν 137/2020 απόφασής του, διέταξε τη συνολική διαγραφή των χρεών άνεργου δανειολήπτη. Είναι η πρώτη απόφαση στην ιστορία των δικαστικών αποφάσεων που διαγράφει το 100% των οφειλών.⁵⁵

Πρόσφατα το Ειρηνοδικείο Θεσσαλονίκης αποφάσισε ότι εντάσσεται στα μη δεκτικά κατάσχεσης πράγματα η σύνταξη του οφειλέτη - συνταξιούχου. Το Ειρηνοδικείο έκρινε ότι για τον συνταξιούχο που δεν έχει την οικονομική άνεση να καταβάλει τη δόση του χρέους, δεν πρέπει να δεσμευτεί το ποσό της σύνταξης που λαμβάνει μηνιαίως. Οι λόγοι της οικονομικής δυσπραγίας του ήταν συνέπεια της

καθολικής μείωσης των συντάξεων, γεγονός το οποίο σαφώς δεν μπορούσε να προβλέψει. Συνεπώς, έκρινε ότι δεν πρέπει να δεσμευτεί το ποσό αυτό, προκειμένου να έχει χρήματα για τη ρύθμιση των χρεών και την τυχόν απαλλαγή του από τα χρέη. Πρόκειται για απαιτήσεις που δεν εκχωρούνται και δεν υπόκεινται σε συμψηφισμό και επομένως είναι άκυρη και οποιαδήποτε άλλη αντίθετη συμφωνία ή εντολή για την είσπραξη της απαίτησης.⁵⁶

Το σκεπτικό της αποφάσεως αυτής, έχει έρεισμα στην προστασία του ελάχιστου εισοδήματος των προσώπων που βιοπορίζονται από την εργασία ή τη σύνταξή τους, ως μοναδικό μέσο για την επιβίωσή των ίδιων καθώς και των μελών της οικογένειάς τους.

Ομοίως και στην περίπτωση συνταξιούχου δανειολήπτη το ανωτέρω δικαστήριο διέταξε το ακατάσχετο του εφάπαξ, προκειμένου να σταματήσουν οι διαδικασίες κατάσχεσής του ποσού αυτού από την τράπεζα.

Μια ακόμα δικαστική απόφαση που διατάσσει τη διάσωση της περιουσίας του δανειολήπτη και «κούρεμα» του χρέους του, είναι και αυτή του Ειρηνοδικείου Ιεράπετρας. Ο συγκεκριμένος οφειλέτης έλαβε δάνεια συνολικής αξίας περίπου 60.000 ευρώ. Το δικαστήριο λαμβάνοντας υπόψη τα ανίατα προβλήματα αναπηρίας που αντιμετωπίζει ο οφειλέτης, καθώς και την περιουσιακή του κατάσταση, εφάρμοσε το άρθρο 8 του Ν. 3869/2010 περί μηδενικών δόσεων τριετίας και τη διάσωση της κύριας κατοικίας του. Επιπλέον, διέταξε τη μείωση του χρέους του στα 4.001,14 ευρώ εξοφλητέο σε τριάντα έξι (36) δόσεις ήτοι 115,15 ευρώ ανά μήνα.⁵⁷

Το Ειρηνοδικείο Ιλίου με την υπ' αριθμ. 119/20 απόφαση που έλαβε κατά τη διαδικασία Υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων, αποφάσισε τη διαγραφή χρέους. Ο οφειλέτης είχε οφειλές από καταναλωτικά προϊόντα πέντε τραπεζών συνολικού ύψους 161.497,80 ευρώ, Το δικαστήριο μελετώντας την υπόθεση λαμβάνοντας υπόψη του πραγματικά περιστατικά διέταξε σύμφωνα με το νόμο τη διαγραφή ποσού 157.537,80 ευρώ. Με την απόφαση αυτή καθόρισε και το τελικό οφειλόμενο ποσό των 3.960 ευρώ να εξοφληθεί εντός τριετίας με μηνιαία δόση 74,44 ευρώ. Το σκεπτικό της απόφασης στηρίχθηκε στο γεγονός ότι σε επιχειρηματικό δάνειο, ο εγγυητής του δανείου δεν αποκτά εμπορική ιδιότητα και συνεπώς ούτε πτωχευτική ιδιότητα από την πράξη χορήγησης της εγγύησης.

4. Ο Νέος Πτωχευτικός Κώδικας.

Ο νέος πτωχευτικός κώδικας θα είναι εναρμονισμένος με την υπ' αριθμόν 1023/2019 Κοινοτική Οδηγία σχετικά με την προληπτική αναδιάρθρωση, απαλλαγή από τα χρέη των οφειλετών κ.λ.π. που εκδόθηκε εντός του 2019. Στόχος της οδηγίας αυτής είναι να συμβάλει στην προστασία των οφειλετών, μέσω της ρύθμισης των ληξιπρόθεσμων χρεών τους ή και απαλλαγής από αυτά. Προϋπόθεση αυτών των μέτρων είναι η ρευστοποίηση της περιουσίας των οφειλετών. Υπό τις νέες διατάξεις της πτωχευτικής διαδικασίας, τόσο ο οφειλέτης όσο και δανειστής νομιμοποιούνται να ζητήσουν την ρευστοποίηση της περιουσίας του οφειλέτη.

Από την άλλη πλευρά, μέχρι να ψηφιστεί ο νέος νόμος θα συνεχίσουν να προστατεύονται, όσοι έχουν ήδη υποβάλει αιτήσεις να ενταχθούν στην ρύθμιση του καταργούμενου Ν.3869/2010. Οι υποθέσεις που εκκρεμούν στα δικαστήρια, γιατί έχουν προσδιοριστεί σε μακρινή δικάσιμο, εξακολουθούν να προστατεύονται με βάση το παλαιό καθεστώς.

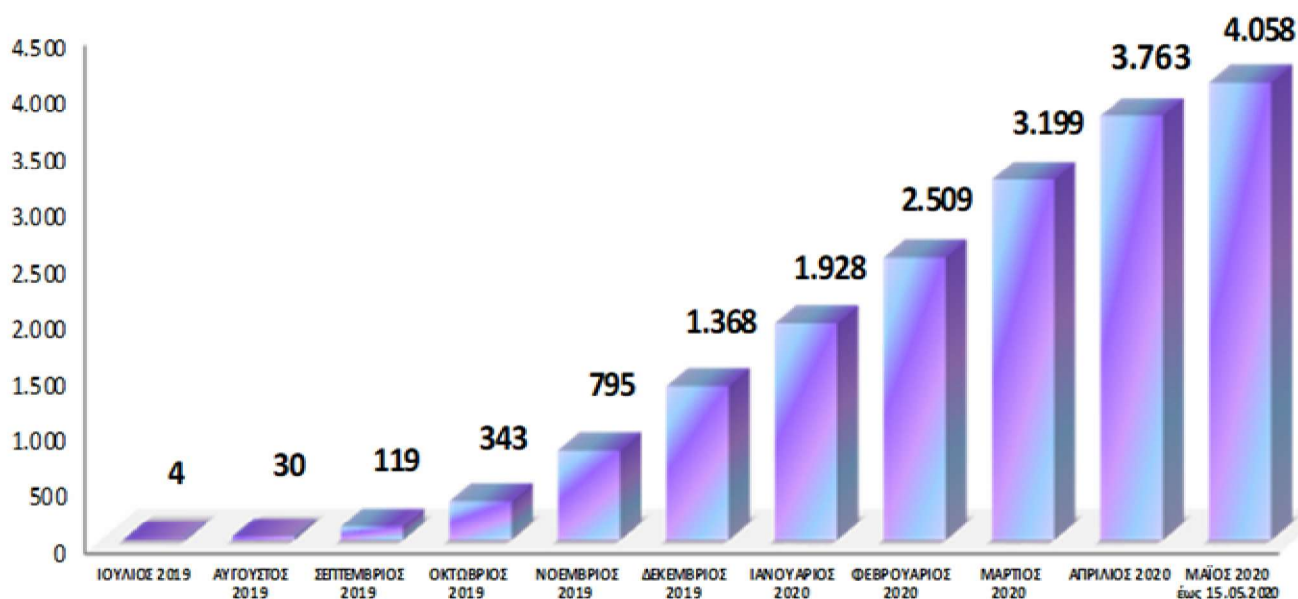
5. Εξελίξεις σύμφωνα με τον Ν.4605/2019.

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της 2^{ης} έκθεσης προόδου της Ειδικής Γραμματείας Διαχείρισης Ιδιωτικού Χρέους σχετικά με τις αιτήσεις που υποβάλλονται μέσω της Ηλεκτρονικής Πλατφόρμας για την Προστασία της κύριας κατοικίας, σύμφωνα με τον Ν. 4605/2019 προέκυψε ότι τέθηκαν στη ρύθμιση 54,1 εκατ. ευρώ δανειακών απαιτήσεων για τις οποίες εγγράφηκε υποθήκη ή προσημείωση υποθήκης στην κύρια κατοικία του οφειλέτη. Επιπλέον διαγράφηκε ποσό οφειλών ύψους 9,8 εκατ. ευρώ, ενώ σε άλλες περιπτώσεις εγκρίθηκε Κρατική Επιδότηση ποσού 20,4 εκατ. ευρώ, μέχρι ολοσχερούς αποπληρωμής των δόσεων των δανείων.

Από τα στατιστικά στοιχεία του διαγράμματος που παρατίθεται πιο κάτω προκύπτει ότι η κύρια κατοικία προστατεύεται με αποδεκτή μέση αξία τα 79,5 χιλ. ευρώ και το μέσο ποσό ρύθμισης δανείου αγγίζει τα 49,6 χιλ. ευρώ. Το μέσο ποσοστό Κρατικής Επιδότησης της μηνιαίας δόσης δανείου ανέρχεται στο 37,8 %, ενώ το μέσο ποσοστό διαγραφής οφειλών των δανειακών απαιτήσεων που εντάχθηκαν στη ρύθμιση αγγίζει το 15,3 %.

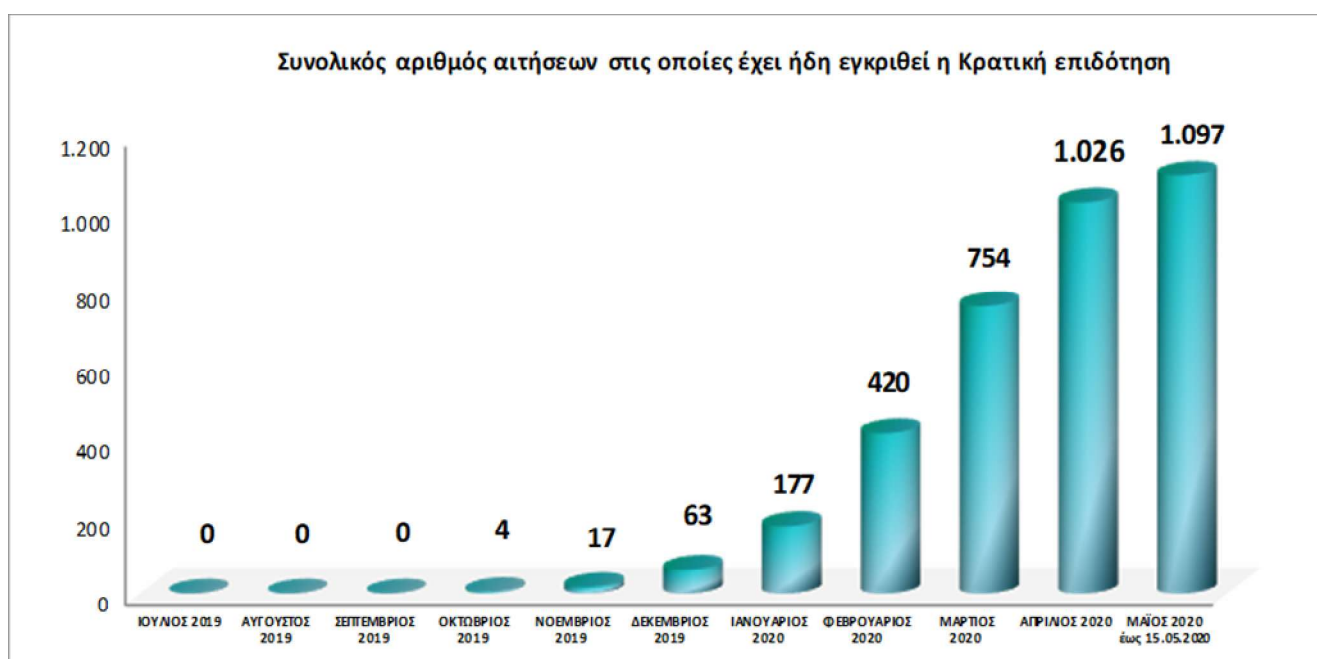
Πιο συγκεκριμένα, ο αριθμός των υποβληθέντων αιτήσεων ήταν 4.058 και έχουν διαβιβαστεί στις τράπεζες και στους διαχειριστές δανείων. Οι νέοι χρήστες που αιτήθηκαν να ενταχθούν στη ρύθμιση ήταν 295 παρουσιάζοντας αύξηση κατά 7,83%. Ο αριθμός των νέων αιτήσεων αυξήθηκε από 13/03/2020 λόγω της πανδημίας του κορωνοϊού και ανήλθε στις 1.172 αιτήσεις. Τέλος, σημειώθηκε πολύ μεγάλη ανοδική πορεία στις νέες αιτήσεις που υποβλήθηκαν στα τέλη του έτους 2019 φθάνοντας σε ποσοστό 196,64%. (Βλ. το 1^ο Δ/μα).

Συνολικός αριθμός αιτήσεων που έχουν υποβληθεί από τους πολίτες, κρίθηκαν επιλέξιμες και διαβιβάστηκαν σε Τράπεζες/Διαχειριστές Δανείων

Αναφορικά με τις αιτήσεις φυσικών προσώπων για έγκριση παροχής της κρατική επιδότησης, έγιναν αποδεκτές 1.097 αιτήσεις. Η Ειδική Γραμματεία Διαχείρισης Ιδιωτικού Χρέους (ΕΓΔΙΧ) εντός τριάντα ημερών αποφαινεται για την έγκριση της ανωτέρω επιδότησης, υπό την προϋπόθεση ότι ο αιτηθείς έχει ήδη να αποδεχθεί την προταθείσα σύμβαση και τηρούνται τα κριτήρια που ορίζει ο Νόμος.

Από την στοιχεία του πιο κάτω διαγράμματος προκύπτει ότι εγκρίθηκαν 71 νέες κρατικές επιδοτήσεις παρουσιάζοντας αύξηση σε ποσοστό 6%. Επιπλέον, από 13/03/2020 σημειώθηκε ανοδική πορεία σε ποσοστό 87,27%, καθώς οι νέες αιτήσεις που εγκρίθηκαν ήταν 535. Τέλος, τεράστια αύξηση της κλίμακας του 825,81% (!) καταγράφηκε στο ποσοστό των αιτήσεων που εγκρίθηκαν από τα τέλη του έτους 2019, με 1.034 νέες κρατικές επιδοτήσεις. (Βλ. το 2^ο Δ/μα).

ΠΗΓΗ: ΕΓΔΙΧ

6. Κριτική Θεώρηση του Νόμου «Ηρακλής».

Οι οφειλέτες από την πλευρά τους είναι αναγκαίο να κάνουν κατάχρηση της δυνατότητας που προβλέπει ο νόμος. Για το λόγο απαιτείται να είναι αυστηροί οι όροι παροχής προστασίας τους, ώστε να αποφευχθεί η δημιουργία νέας κοπής ληξιπρόθεσμων οφειλών.⁵⁷

Από την πλευρά τους, τα πιστωτικά ιδρύματα προτείνουν ο οφειλέτης να τελεί υπό καθεστώς εποπτείας καθόλη την προβλεπόμενη τριετία αποπληρωμής. Επιδιώκουν να μην αποκτά το κράτος την πρώτη κατοικία του οφειλέτη, εφόσον αυτός πτωχεύσει. Αντιτάσσουν τη διενέργεια του πλειστηριασμού από αυτά σε περίπτωση πτώχευσης του οφειλέτη, να αποκτούν αυτά το ακίνητο και έπειτα ο κρατικός φορέας να παίρνει το ακίνητο από αυτά.

Σύμφωνα με την ανακοίνωση του Συλλόγου Δανειοληπτών και Προστασίας Καταναλωτών Βορείου Ελλάδος, η δυσχερής κατάσταση που δημιουργήθηκε από τα λεγόμενα «κόκκινα δάνεια», έχει επιπτώσεις και στην εύρυθμη λειτουργία των πιστωτικών ιδρυμάτων και στην κοινωνική ισορροπία, δεδομένου ότι αναπόφευκτη συνέπεια των ανεξόφλητων χρεών είναι η ρευστοποίηση της περιουσίας των οφειλετών μέσω των πλειστηριασμών της πρώτης κατοικίας. Δεδομένου ότι οι τράπεζες διασώθηκαν με κρατική παρέμβαση ήδη τρεις φορές, με πόρους που εκταμιεύτηκαν από το δημόσιο ταμείο, είναι κοινωνικά δίκαιο να προστατευτούν οι δανειολήπτες με μέτρα που θεσπίζουν την ρύθμιση των χρεών τους ή να εξαγορά του δανείου τους. Τονίζει ότι η προστασία της κύριας κατοικίας δεν απαγορεύεται από την υπ' αριθμόν 1023/2019 Κοινοτική Οδηγία. Στο άρθρο 23 παρ.3, προβλέπονται οι ρυθμίσεις της περί απαλλαγής των οφειλετών από τα χρέη τους. Το ανώτατο δικαστήριο της χώρας έχει κρίνει ότι οι τράπεζες έχουν μερίδιο ευθύνης στη δημιουργία αυξημένων απαιτήσεων, γιατί οι συμβάσεις δανείων που υπέγραψαν οι δανειολήπτες περιείχαν καταχρηστικούς όρους αλλά και υψηλά επιτόκια. Από την πλευρά οι δανειολήπτες υπέστησαν μια πρωτοφανή οικονομική κρίση, που είχε ως αποτέλεσμα και τα μείωση των εισοδημάτων τους, γεγονός που δεν μπορούσαν να προβλέψουν κατά τη λήψη του δανείου. Η θέση του Συλλόγου είναι ότι κρίνεται αναγκαίο να μην καταργηθεί η προστασία της κύριας κατοικίας του οφειλέτη με τις διατάξεις του νέου πτωχευτικού κώδικα. Σε κάθε περίπτωση το Κράτος πρέπει να είναι αμερόληπτο και να σταθμίζει τις κοινωνικές ανάγκες που υπάρχουν, με στόχο την επίτευξη της κοινωνικής ομαλότητας.⁵⁸

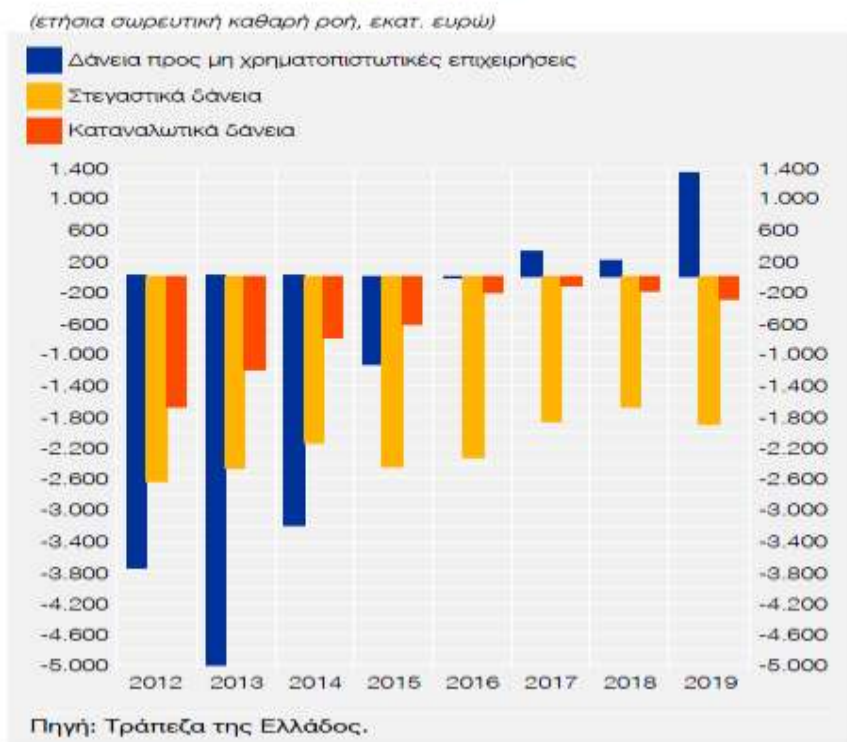
7. Η τακτική των πιστωτικών ιδρυμάτων για μεταφορά των ΜΕΔ.

Κατά ο πρώτο τρίμηνο του 2020, παρατηρήθηκε αύξηση των ΜΕΔ που μεταβιβάστηκαν στα funds κατά 7,3 δισ. ευρώ συγκριτικά με το αντίστοιχο διάστημα του προηγούμενου έτους σύμφωνα με τα δημοσιευμένα στοιχεία της ΤτΕ. Τα λοιπά στοιχεία δείχνουν ότι η χώρα μας έχει την πρωτιά σε όλη την Ευρώπη στα ληξιπρόθεσμα δάνεια, συνεπώς υπάρχει πίεση για την άμεση εξυγίανση των πιστωτικών ιδρυμάτων. Είναι γεγονός ότι τα μισά από τα εκδοθέντα δάνεια ανήκουν στην κατηγορία των ΜΕΔ. Το είδος των ΜΕΔ που απέκτησαν τα funds κατά ποσοστό 53% είναι καταναλωτικά και στεγαστικά. Σε ποσοστό 18% απέκτησαν ΜΕΔ από οφειλές αγροτών, ελευθέρων επαγγελματιών και ατομικών επιχειρήσεων και το υπόλοιπο ποσοστό του 29% αφορά σε επιχειρηματικά ΜΕΔ.⁵⁹

8. Αναμενόμενα αποτελέσματα από την εφαρμογή του Νομοσχεδίου «Ηρακλής».

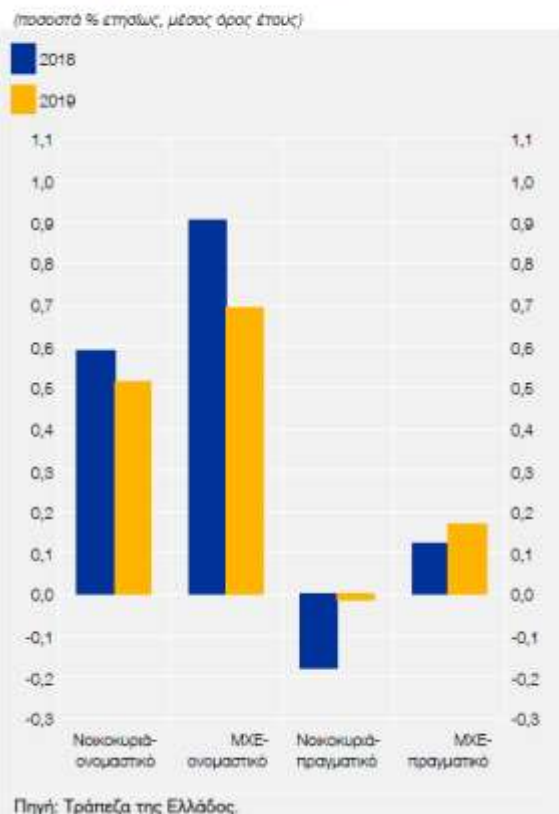
Η εφαρμογή του νομοσχεδίου «ΗΡΑΚΛΗΣ» αναμένεται να συμβάλει στην μείωση του ήδη αυξημένου αποθέματος των ΜΕΔ. Σύμφωνα με τα στοιχεία της ΤτΕ το 2019 παρατηρήθηκε φθίνουσα πορεία στο δείκτη των ΜΕΔ στη χώρα μας. Όπως φαίνεται στο παρακάτω διάγραμμα τα επιτόκια δανεισμού είναι υψηλότερα για τα νοικοκυριά από τις μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις. Το μεγαλύτερο ποσοστό μειώσεων σημειώθηκε στα επιτόκια των μικρών επιχειρήσεων, αποτέλεσμα που οφείλεται στα ευνοϊκά χρηματοδοτικά προγράμματα του ομίλου της Ευρωπαϊκής Τράπεζας επενδύσεων. Τον Μάρτιο 2016 σημειώθηκε το μεγαλύτερο ποσοστό των ΜΕΔ και το 2019 αυτό μειώθηκε πάνω από το 1/3. Μέχρι τα τέλη του 2021 τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα μέσω της εφαρμογής του νομοσχεδίου «ΗΡΑΚΛΗΣ», σχεδιάζουν τα ΜΕΔ να βρίσκονται σε ποσοστό μικρότερο του 20%.⁶⁰

Διάγραμμα VI.1 Τραπεζική χρηματοδότηση προς μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις και νοικοκυριά (2012 - 2019)

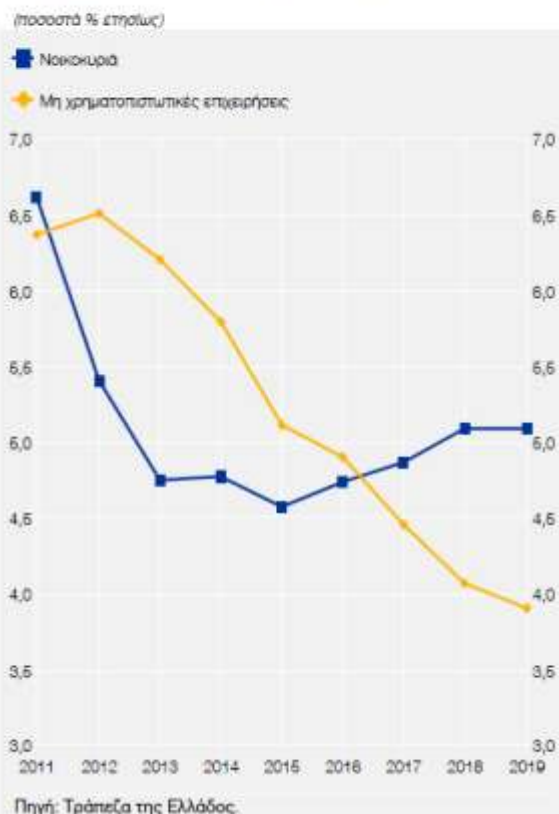

Θετικές επιρροές στην ελληνική οικονομία έχει η ενιαία νομισματική πολιτική. Η μείωση των επιτοκίων τραπεζικού δανεισμού, θα επέλθει μέσω της οικονομικής ανάπτυξης και της εξυγίανσης των τραπεζικών ισολογισμών. Αναφορικά με τα επιτόκια καταθέσεων προθεσμίας των νοικοκυριών, το 2019 το μεσοσταθμικό επιτόκιο ήταν μειωμένο, καθώς ο μέσος όρος του ανήλθε στο 0,51% συγκριτικά με το 2018 που ο μέσος όρος είχε διαμορφωθεί στο 0,59%. Μεγαλύτερη μείωση σημειώθηκε στο αντίστοιχο επιτόκιο των επιχειρήσεων το 2019, με μέσο όρο 0,69% σε σχέση με το 2018 που ο μέσος όρος ήταν 0,90%. (βλ. δ/μα VI.2). Από την άλλη πλευρά, για τις χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις το 2019 καταγράφηκε φθίνουσα πορεία στο κόστος των νέων τραπεζικών δανείων σε σχέση με το 2018. Το μεσοσταθμικό επιτόκιο στα δάνεια ακαθόριστης διάρκειας είχε μείωση σε 4,88% σε σχέση με το 5,20% του 2018. Στα δάνεια καθορισμένης διάρκειας καταγράφηκε μείωση κατά δεκαπέντε (15) μονάδες βάσης συγκριτικά με το 2018, καθώς διαμορφώθηκε το 2019 ο μέσος όρος στο 3,78%. Αξίζει να σημειωθεί ότι το κόστος δανεισμού των μικρομεσαίων επιχειρήσεων σε δάνεια ποσού άνω των 250.000 ευρώ μειώθηκε κατά σαράντα μία (41) μονάδες βάσης.

Διάγραμμα VI.2 Επιτόκια νέων τραπεζικών καταθέσεων προθεσμίας νοικοκυριών και μη χρηματοπιστωτικών επιχειρήσεων (ΜΧΕ)

Διάγραμμα VI.3 Ονομαστικό επιτόκιο νέων τραπεζικών δανείων προς νοικοκυριά και μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις (2011 - 2019)

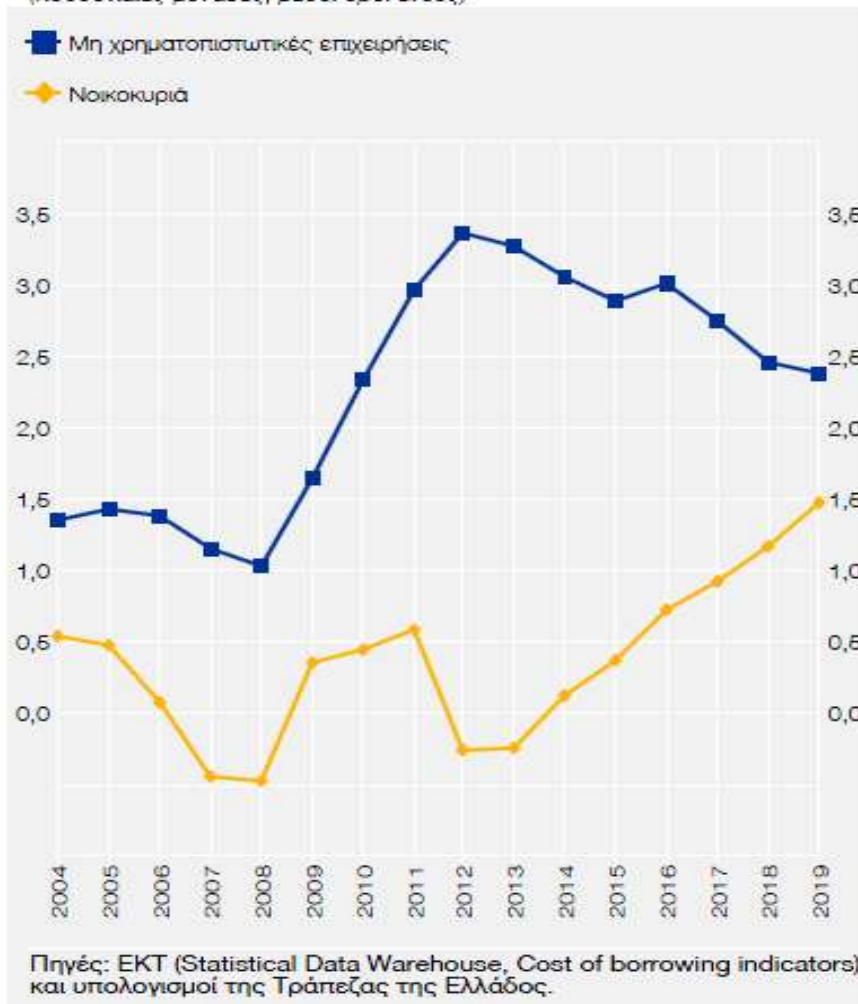

Σε σχέση με το κόστος τραπεζικής χρηματοδότησης, εμφανίστηκε αύξηση στη ζήτηση των στεγαστικών και καταναλωτικών δανείων το 2019. Το επιτόκιο καταναλωτικών δανείων καθορισμένης διάρκειας προς τα νοικοκυριά ανήλθε στο 9,46% ενώ το αντίστοιχο το 2018 ήταν 9,13%. Στα στεγαστικά δάνεια προς τα νοικοκυριά το επιτόκιο αυξήθηκε σε 3,11 % σε σχέση με το 2018 που ήταν 3,01%. Αναφορικά με τα κράτη - μέλη της Ευρωζώνης η χώρας μας το κόστος χρηματοδότησης για τις μη χρηματοδοτικές επιχειρήσεις πλησιάζει το μέσο όρο στη Νομισματική Ένωση, καθώς μειώθηκε σε 238 μονάδες βάσης το 2019 και το 2018 σε σχέση με το 2017. Η απόκλιση στο μεσοσταθμικό κόστος λήψης στεγαστικών δανείων από τα νοικοκυριά αυξήθηκε κατά 148 μονάδες βάσης το 2019 σε σχέση με το 2018 που η αύξηση ήταν 117 μονάδες βάσης. Τα αποτελέσματα αυτά οφείλονται στο γεγονός ότι έχουν βελτιωθεί οι καταθέσεις τόσο της γενικής κυβέρνησης όσο και των φυσικών προσώπων, αυξάνοντας τη ρευστότητα των τραπεζών. Η μείωση των ΜΕΔ τόσο σε όρους ποσοστού όσο και αποθέματος συμβάλλει στη δημιουργία ευνοϊκότερου κλίματος στη σταθερότητα της οικονομίας. Στην κατεύθυνση αυτή αναμφισβήτητα συμβάλλει η ενδυνάμωση της αγοράς εργασίας και των εισοδημάτων των πολιτών. (βλ. δ/μα VI.5).

Διάγραμμα VI.5 Απόκλιση στο κόστος τραπεζικού δανεισμού των νοικοκυριών και των μη χρηματοπιστωτικών επιχειρήσεων μεταξύ Ελλάδος και ζώνης του ευρώ

(ποσοστιαίες μονάδες, μέσοι όροι έτους)

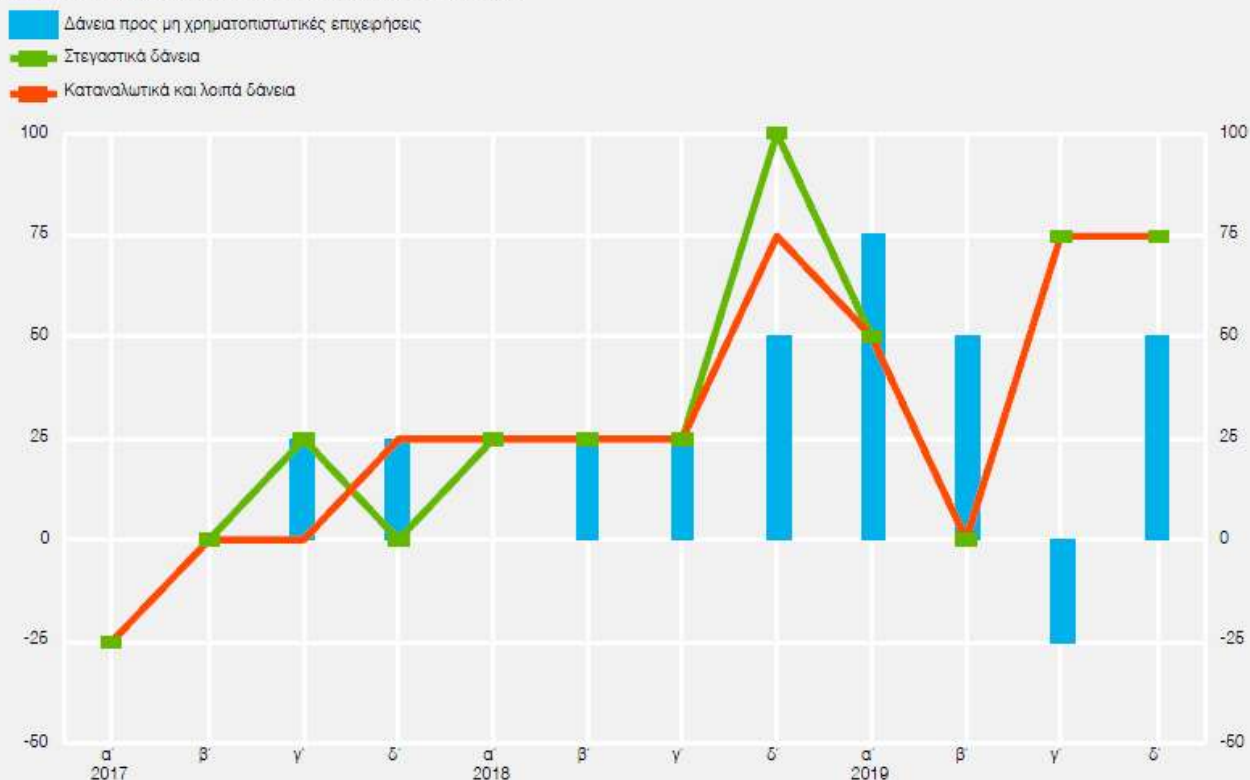

9. Οι Τραπεζικές Χορηγήσεις στην Ελλάδα.

Τα στατιστικά στοιχεία του 2019 παρουσιάζουν αύξηση στη ζήτηση των τραπεζικών χορηγήσεων. Ειδικά στο Α τρίμηνο η ζήτηση έφθασε στο 75% για τα επιχειρηματικά δάνεια. Ο λόγος αυτής της αύξησης είναι η κάλυψη αναγκών χρηματοδότησης παγίων επενδύσεων και αναδιάρθρωση χρεών. (Βλ. Δ/μα Α'). Σχετικά με τα στεγαστικά και καταναλωτικά δάνεια καταγράφηκε ανοδική πορεία, καθώς η ζήτηση κατά το γ' και δ' τρίμηνο 2019 ανήλθε στο 75%. Τα αίτια της αύξησης αυτής εντοπίζονται στις ευνοϊκότερες συνθήκες απόκτησης κατοικίας και στο επίπεδο των επιτοκίων.⁶¹

Διάγραμμα Α Μεταβολή στη ζήτηση δανείων προς μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις και νοικοκυριά στην Ελλάδα

(κατά την αντίστοιχη τρίμηνη περίοδο, ¹ καθαρό ποσοστό τραπεζών²)

Πηγή: ΕΚΤ, Bank Lending Survey.

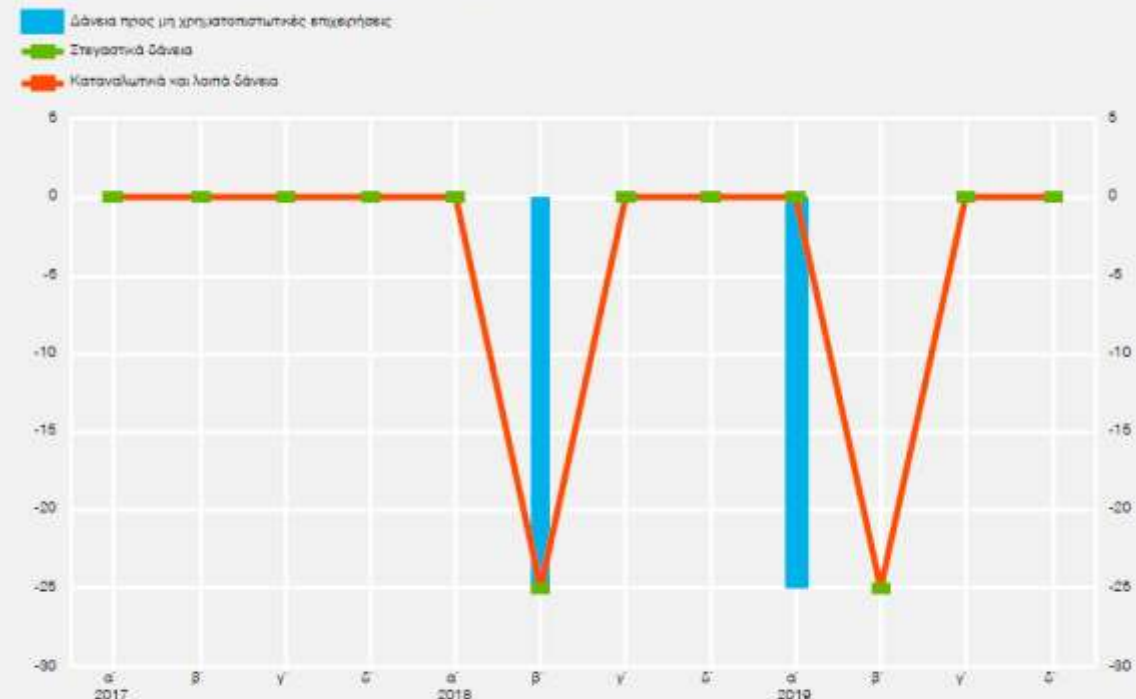
¹ Εκτιμήσεις των τραπεζών για τη μεταβολή της ζήτησης δανείων στο αντίστοιχο ημερολογιακό τρίμηνο.

² Το καθαρό ποσοστό των τραπεζών ορίζεται ως η διαφορά μεταξύ του ποσοστού των τραπεζών που απάντησαν ότι η ζήτηση δανείων ή πιστωτικών γραμμών "αυξήθηκε σημαντικά" ή "αυξήθηκε σε κάποιο βαθμό" και του ποσοστού των τραπεζών που απάντησαν ότι "μειώθηκε σε κάποιο βαθμό" ή "μειώθηκε σημαντικά".

Από την άλλη πλευρά, οι όροι και οι προϋποθέσεις για χρηματοδότηση στα νοικοκυριά και τις επιχειρήσεις ήταν λιγότερο αυστηροί κατά το 2019. Παρατηρήθηκε χαλάρωση έως και -25% σε σχέση με το 2018 για τα επιχειρηματικά δάνεια. (Βλ. δ/μα Β'), ως αποτέλεσμα του ανταγωνισμού μεταξύ των παραγόντων που ασκούν επιρροή στους όρους και προϋποθέσεις σύναψης δανειστικών συμβάσεων. Αναφορικά με τα νοικοκυριά σημειώθηκε το β' τρίμηνο του 2019 μείωση στο -25% σε σχέση με αντίστοιχο τρίμηνο του 2018, η οποία οφείλεται στην συρρίκνωση του περιθωρίου των τραπεζών.

Διάγραμμα Β Μεταβολή στους όρους και τις προϋποθέσεις χορήγησης δανείων προς μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις και νοικοκυριά στην Ελλάδα

(κατά την αντίστοιχη τριμηνιαία περίοδο, ¹ καθαρό ποσοστό τραπεζών²)

Πηγή: ΕΚΤ, Bank Lending Survey.

¹ Εκτιμήσεις των τραπεζών για τη μεταβολή στους όρους και τις προϋποθέσεις χορήγησης δανείων, στο αντίστοιχο ημερολογιακό τρίμηνο.
² Το καθαρό ποσοστό των τραπεζών ορίζεται ως η διαφορά μεταξύ του ποσοστού των τραπεζών που απάντησαν ότι οι όροι και οι προϋποθέσεις έγιναν "σημαντικά αυστηρότεροι" ή "σε κάποιο βαθμό αυστηρότεροι" και του ποσοστού των τραπεζών που απάντησαν ότι έγιναν "σε κάποιο βαθμό χαλαρότεροι" ή "σημαντικά χαλαρότεροι".

10. Η οικονομική ανάκαμψη των τραπεζών μέσω της αποτελεσματικής διαχείρισης των ΜΕΔ.

Είναι κοινός τόπος ότι το σοβαρότερο πρόβλημα που αντιμετωπίζουν οι τράπεζες στην σύγχρονη εποχή της διεθνούς οικονομικής κρίσης είναι το υψηλό αποθεματικό σε ΜΕΔ. Διασαλεύεται όχι μόνο η αξιοπιστία αλλά και κατ' επέκταση ολόκληρη η βάση του τραπεζικού συστήματος. Η εξέλιξη του δείκτη ΜΕΔ στην Ελλάδα τον τελευταίο καιρό ανήλθε σε ποσοστό 39,2% και είναι εμφανώς υψηλότερος του αντίστοιχου δείκτη στην ΕΕ που ήταν μόλις 3%. (Βλ. Δ/μα 1).

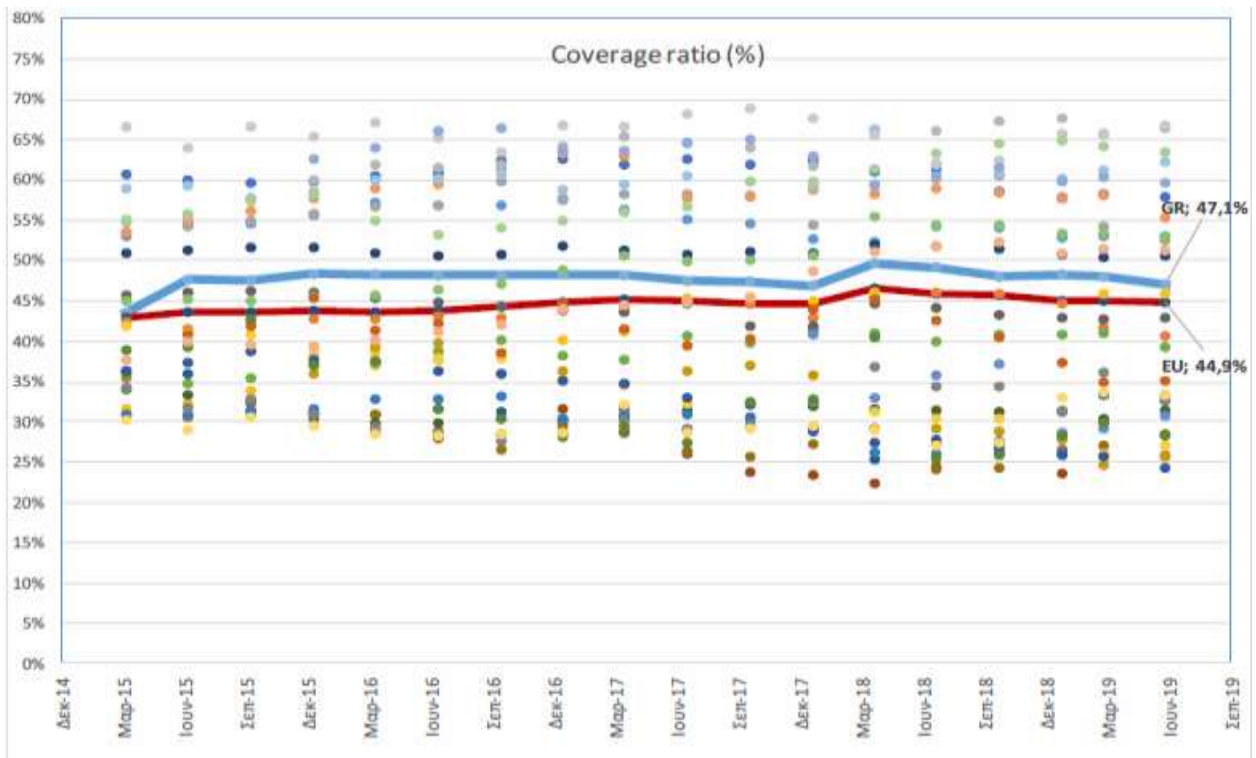
Στη χώρα μας ο μέσος όρος κάλυψης του ποσοστού των ΜΕΔ είναι 47,1% ο οποίος εμφανίζεται μεγαλύτερος από τον δείκτη ΜΕΔ της ΕΕ που διαμορφώνεται στο 44.9%. (Βλ. Δ/μα 2).

Διάγραμμα 1: Εξέλιξη δείκτη ΜΕΔ

Πηγές: EBA risk dashboard, ECB supervisory statistics.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 2: ΕΞΕΛΙΞΗ ΔΕΚΤΗ ΚΑΛΥΨΗΣ ΔΑΝΕΙΩΝ

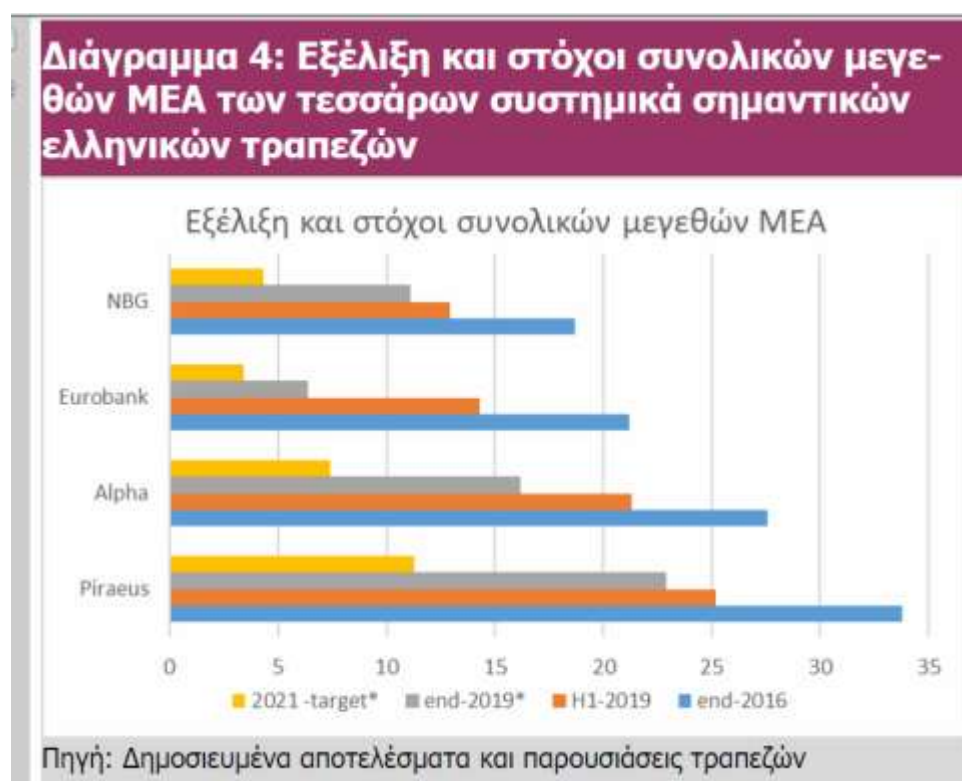

ΠΗΓΕΣ: EBA risk dashboard, ECB supervisory statistics.

Προκειμένου να αντιμετωπιστεί η προβληματική ροή των πιστώσεων, είναι απαραίτητο να μειωθεί το ποσοστό των ΜΕΔ. Όσο ο χρηματοπιστωτικός κίνδυνος παραμένει σε υψηλά επίπεδα, οι τράπεζες δεν θα είναι σε θέση να παρέχουν δάνεια με χαμηλό επιτόκιο. Οι νέοι νόμοι που θεσπίστηκαν έχουν οδηγήσει στην σταδιακή ανάκαμψη της οικονομίας, καθώς η εκτίμηση της αξίας των περιουσιακών στοιχείων των νοικοκυριών και των επιχειρηματιών έχει ανοδική πορεία, διότι αυξήθηκαν οι αποδόσεις των ακινήτων και των κεφαλαίων.

Οι τραπεζικοί οργανισμοί εκ προοιμίου λειτουργούν ως κύριες πηγές χρηματοδότησης των επιχειρήσεων και φυσικών προσώπων. Άμεση απόρροια αυτού είναι η αναδιάρθρωση της οικονομίας και κατ' επέκταση η κοινωνική ευημερία. Η αδυναμία χρηματοδότησης από τις τράπεζες λόγω υψηλού αποθεματικού σε ΜΕΔ, δημιουργεί αρνητικές ανατροφοδοτούμενες τάσεις (negative feedback - loop). Η επίδρασή τους στην οικονομία είναι δυσμενής, καθώς μεγεθύνονται οι τάσεις αυτές κάθε φορά που σημειώνεται το φαινόμενο της υπερπίστωσης φυσικών προσώπων και επιχειρήσεων.

Στην Ελλάδα τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα επιδιώκοντας την αναδιάρθρωση των ενεργητικού τους, κατάρτησαν ένα σχέδιο δεσμευτικών επιχειρησιακών στόχων, σε συνεργασία με τον Ενιαίο Μηχανισμό Στήριξης (Single Supervisory Mechanism - ESM). Οι στόχοι αυτοί αφορούν τη μείωση των ΜΕΔ. (βλ. Δ/μα 4 σελ. 61).

Από τα δεδομένα του ανωτέρω Διαγράμματος προκύπτει ότι οι Τράπεζες έχουν επιτύχει σημαντικές μειώσεις των συνολικών μεγεθών ΜΕΔ και οι προβλέψεις τους για το έτος 2021 εμφανίζονται ευοίωτες.

11. Η εκτίμηση του νέου νόμου «Ηρακλής» κατά τον Πρόεδρο της ΕΚΤ.

Σε πρόσφατη συνέντευξή του ο Φραντσέσκο Ντρούντι ⁶³, επικεφαλής της αποστολής της ΕΚΤ για την Ελλάδα, αναφέρει ότι είναι άκρως απαραίτητο να θεσπιστούν μέτρα για τη συγκράτηση των ΜΕΔ (NPLs). Τα μέτρα πρέπει να επικεντρωθούν στη στήριξη των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων. Από την πλευρά της η ΕΚΤ διατίθεται να παρέχει πλήρη στήριξη σε μεταρρυθμίσεις καίριες και ουσιώδεις. Θετική είναι η αποτίμηση του πρόσφατου νομοσχεδίου σχετικά με την παράταση προστασίας της κύριας κατοικίας των οφειλετών που είναι συνεπείς στην καταβολή των συμφωνηθέντων δόσεων. Άλλωστε το σχέδιο «Ηρακλής» είναι ένα χρήσιμο εργαλείο για τις τράπεζες, που θα συμβάλει στην ανάκαμψή τους.

Σύμφωνα με το ίδιο, κρίνεται αναγκαίο να θεσπιστούν περισσότερα μέτρα που θα συντελέσουν στην αντιμετώπιση του μεγάλου αποθεματικού των ΜΕΔ. Επιπλέον, θεωρεί απαραίτητο να υπάρχουν ισχυρές ασφαλιστικές προβλέψεις, ώστε επιδοτούνται τα βιώσιμα δάνεια. Είναι χαρακτηριστικό ότι στην Ελλάδα υπάρχουν πολλές μικρομεσαίες επιχειρήσεις, που η έλλειψη ρευστότητας τις επηρεάζει αρνητικά.

Η δυσχερής υγειονομική κατάσταση έχει αρνητική επίδραση στην κερδοφορία και τη φερεγγυότητα των τραπεζικών ιδρυμάτων. Από την άλλη πλευρά, οι προβλέψεις αποκαλύπτουν μια βαθιά ύφεση στην οικονομία της χώρας με πιθανό αντίκτυπο στις τράπεζες. Ο τραπεζικός τομέας βρίσκεται σε μειονεκτική θέση συγκριτικά με τις άλλες χώρες της ζώνης του ευρώ, καθώς το ποσοστό των μη εξυπηρετούμενων δανείων (ΜΕΔ) ανέρχεται στο 40% περίπου.

Λόγω της ένταξης των κρατικών ομολόγων στο πρόγραμμα pandemic emergency purchase programme - PEPP, σημειώθηκε σταθεροποίηση των όρων χρηματοδότησης. Τα επιτόκια έχουν μικρές αποκλίσεις και έχουν αναζωογονηθεί οι τιμές στις χρηματοπιστωτικές αγορές.

Η ηγεσία της Ε.Κ.Τ., μέσω της συνέντευξης που παραχώρησε ο Πρόεδρος της ΕΚΤ, παρατηρεί ότι η Ελλάδα, παρά το γεγονός ότι εμφανίζει υψηλή δανειακή επιβάρυνση, παρέχει δάνεια μακροπρόθεσμης εξόφλησης και με μειωμένο κόστος δανεισμού. Αυτό το γεγονός εκτιμά ότι συνέβαλε και στην έκδοση ανταγωνιστικών ομολόγων. Θεωρεί επιτακτικό τα μέτρα να στοχεύουν όχι μόνο στη διευκόλυνση ρευστότητας αλλά να συνδράμουν και στην ενίσχυση της ανάπτυξης. Τα δημοσιονομικά μέτρα απαιτείται να μην είναι στατικά, αλλά να τροποποιούνται με στόχο την επιτάχυνση της διαδικασίας αποτροπής υψηλής δανειακής επιβάρυνσης. Τα χρήματα από το σχέδιο ανάκαμψης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, με την ονομασία "Επόμενη Γενιά ΕΕ" (Next Generation EU), είναι προσφορότερο να διατεθούν στον τομέα της βιώσιμης ανάπτυξης. ⁶³

Το νέο νομοσχέδιο «ΗΡΑΚΛΗΣ» σύμφωνα με τις εκτιμήσεις της Ε.Κ.Τ. πρόκειται να καλύψει την αφερεγγυότητα των φυσικών προσώπων και των επιχειρήσεων. Επίσης, προάγει την εναρμόνιση της ελληνικής νομοθεσίας με την ευρωπαϊκή οδηγία για την προληπτική αναδιάρθρωση, με συνέπεια να είναι αποδεκτό από την Ε.Κ.Τ.

Τέλος, με στόχο την επιτυχημένη προσπάθεια αναδιάρθρωσης της ελληνικής οικονομίας κρίνει απαραίτητο, οι δημόσιοι και ιδιωτικοί πόροι να αντλούνται προς όφελος της ανάκαμψης, η οποία αποτελεί και βασική προϋπόθεση για τη μείωση των ΜΕΔ. ⁶³

Τα προσφάτως θεσπισθέντα και τροποποιηθέντα νομοθετήματα έχουν στόχο να ενθαρρύνουν τόσο τους οφειλέτες όσο και τους πιστωτές τους να εκμεταλλευτούν τις νέες προοπτικές που ανοίγονται προς τη ρύθμιση των χρεών τους. Η μείωση του

αποθεματικού των ΜΕΔ και ΜΕΑ, θα οδηγήσει στη βελτίωση της οικονομικής κατάσταση της χώρας σε εθνικό και διεθνές επίπεδο.⁴⁷

Το Κράτος έχει θεσπίσει εργαλεία επίλυσης των οικονομικών δυσχερειών που προκάλεσε η υπερχρέωση των νοικοκυριών και των επαγγελματιών είτε μέσω της δικαστικής οδού είτε ενεργοποιώντας τους εξωδικαστικούς μηχανισμούς. .Επιπλέον, τους παρέχεται η ευκαιρία να αιτηθούν τη λήψη δανείων με ευνοϊκούς όρους προς τακτοποίηση των υφισταμένων χρεών τους.

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, η ενιαία νομισματική πολιτική των χωρών της ευρωζώνης συμβάλει στην δημιουργία προοπτικών ανάπτυξης και κοινωνικής ευημερίας. Η πρακτική της εναρμόνισης των εθνικών νομοθετημάτων με τις ευρωπαϊκές οδηγίες και κανονισμούς, έχει ως αποτέλεσμα τη δημιουργία μιας ενιαίας πολιτικής γραμμής για την αντιμετώπιση των οικονομικών κρίσεων των κρατών - μελών της ΕΕ.

Τέλος, θεωρεί θετικές τις προσπάθειες που γίνονται προς την εναρμόνιση του πρόσφατου σχεδίου νόμου περί αφερεγγυότητας, που προβλέπει βελτίωση και επίτευξη των διαδικασιών πτώχευσης με την ευρωπαϊκή οδηγία.

12. Τα επιδιωκόμενα αποτελέσματα από τη θέσπιση του νέου Νόμου «Ηρακλής» σύμφωνα την Ε.Κ.Τ.

Η ηγεσία της Ε.Κ.Τ., μέσω της συνέντευξης που παραχώρησε ο Πρόεδρος της ΕΚΤ, παρατηρεί ότι η Ελλάδα, παρά το γεγονός ότι εμφανίζει υψηλή δανειακή επιβάρυνση, παρέχει δάνεια μακροπρόθεσμης εξόφλησης και με μειωμένο κόστος δανεισμού. Αυτό το γεγονός εκτιμά ότι συνέβαλε και στην έκδοση ανταγωνιστικών ομολόγων. Θεωρεί επιτακτικό τα μέτρα να στοχεύουν όχι μόνο στη διευκόλυνση ρευστότητας αλλά να συνδράμουν και στην ενίσχυση της ανάπτυξης. Τα δημοσιονομικά μέτρα απαιτείται να μην είναι στατικά, αλλά να τροποποιούνται με στόχο την επιτάχυνση της διαδικασίας αποτροπής υψηλής δανειακής επιβάρυνσης. Τα χρήματα από το σχέδιο ανάκαμψης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, με την ονομασία "Επόμενη Γενιά ΕΕ" (Next Generation EU), είναι προσφορότερο να διατεθούν στον τομέα της βιώσιμης ανάπτυξης.⁶³

Το νέο νομοσχέδιο «ΗΡΑΚΛΗΣ» σύμφωνα με τις εκτιμήσεις της Ε.Κ.Τ. πρόκειται να καλύψει την αφερεγγυότητα των φυσικών προσώπων και των επιχειρήσεων. Επίσης, προάγει την εναρμόνιση της ελληνικής νομοθεσίας με την ευρωπαϊκή οδηγία για την προληπτική αναδιάρθρωση, με συνέπεια να είναι αποδεκτό από την Ε.Κ.Τ.

Τέλος, με στόχο την επιτυχημένη προσπάθεια αναδιάρθρωσης της ελληνικής οικονομίας κρίνει απαραίτητο, οι δημόσιοι και ιδιωτικοί πόροι να αντλούνται προς όφελος της ανάκαμψης, η οποία αποτελεί και βασική προϋπόθεση για τη μείωση των ΜΕΔ.⁶³

Τα προσφάτως θεσπισθέντα και τροποποιηθέντα νομοθετήματα έχουν στόχο να ενθαρρύνουν τόσο τους οφειλέτες όσο και τους πιστωτές τους να εκμεταλλευτούν τις νέες προοπτικές που ανοίγονται προς τη ρύθμιση των χρεών τους. Η μείωση του αποθεματικού των ΜΕΔ και ΜΕΑ, θα οδηγήσει στη βελτίωση της οικονομικής κατάσταση της χώρας σε εθνικό και διεθνές επίπεδο.⁴⁷

Το Κράτος έχει θεσπίσει εργαλεία επίλυσης των οικονομικών δυσχερειών που προκάλεσε η υπερχρέωση των νοικοκυριών και των επαγγελματιών είτε μέσω της δικαστικής οδού είτε ενεργοποιώντας τους εξωδικαστικούς μηχανισμούς. .Επιπλέον,

τους παρέχεται η ευκαιρία να αιτηθούν τη λήψη δανείων με ευνοϊκούς όρους προς τακτοποίηση των υφισταμένων χρεών τους.

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, η ενιαία νομισματική πολιτική των χωρών της ευρωζώνης συμβάλει στην δημιουργία προοπτικών ανάπτυξης και κοινωνικής ευημερίας. Η πρακτική της εναρμόνισης των εθνικών νομοθετημάτων με τις ευρωπαϊκές οδηγίες και κανονισμούς, έχει ως αποτέλεσμα τη δημιουργία μιας ενιαίας πολιτικής γραμμής για την αντιμετώπιση των οικονομικών κρίσεων των κρατών - μελών της ΕΕ.

13. Ο κίνδυνος φτώχειας στην Ελλάδα.

Προκειμένου να αντιμετωπιστεί η οικονομική κρίση που οδήγησε τόσο στη δημιουργία αποθεματικού ΜΕΔ, όσο και στη μείωση του κατά κεφαλήν εισοδήματος, είναι απαραίτητο να ληφθούν κατάλληλα μέτρα. Σύμφωνα με τα στοιχεία που προκύπτουν από την έρευνα της Ελληνικής Στατιστικής Εταιρίας (ΕΛΣΤΑΤ) το έτος 2019 η χώρα μας παρουσιάζει μείωση στο ποσοστό της περίπου κατά δύο μονάδες, διατηρώντας την τρίτη θέση στην κατάταξη μεταξύ των χωρών της ΕΕ που αντιμετωπίζουν οικονομικά προβλήματα, την οποία κατέχει από το έτος 2013 και εντεύθεν. (Βλ. Πίνακα 19).

Πίνακας 19

Πληθυσμός σε κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικό αποκλεισμό σε χώρες που υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για το 2019 τη δεδομένη χρονική στιγμή: 2008-2019

Χώρες	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Βουλγαρία	44,8	46,2	49,2	49,1	49,3	48,0	40,1	41,3	40,4	38,9	32,8	32,5
Ρουμανία	44,2	43,0	41,5	40,9	43,2	41,9	40,3	37,4	38,8	35,5	32,5	31,2
Ελλάδα	28,1	27,6	27,7	31,0	34,6	35,7	36,0	35,7	35,6	34,8	31,8	30,0
Λετονία	34,2	37,9	38,2	40,1	36,2	35,1	32,7	30,9	28,5	28,2	28,4	27,3
Μάλτα	20,1	20,3	21,2	22,1	23,1	24,6	23,9	23,0	20,3	19,3	19,0	20,2
Πολωνία	30,5	27,8	27,8	27,2	26,7	25,8	24,7	23,4	21,9	19,5	18,9	18,2
Ουγγαρία	28,2	29,6	29,9	31,5	33,5	34,8	31,8	28,2	26,3	25,6	19,6	18,9
Αυστρία	20,6	19,1	18,9	19,2	18,5	18,8	19,2	18,3	18,0	18,1	17,5	16,9
Δανία	16,3	17,6	18,3	17,6	17,5	18,3	17,9	17,7	16,7	17,2	17,6	16,3
Φινλανδία	17,4	16,9	16,9	17,9	17,2	16,0	17,3	16,8	16,6	15,7	16,5	15,6

ΠΗΓΗ: ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΑΡΧΗ

14. Προγραμματισμός ανάπτυξης.

Η ενίσχυση της ενεργού ζήτησης, με την παράλληλη συμβολή της κατανάλωσης και των εξαγωγών, συνέβαλαν στην αύξηση της οικονομικής δραστηριότητας στη χώρα μας το τελευταίο διάστημα. Στόχος παραμένει η σύγκλιση του κατά κεφαλήν ΑΕΠ με τον ευρωπαϊκό μέσο όρο μεσοπρόθεσμα.⁶⁰

Η οικονομία είναι αντιμέτωπη με πολλές μεσοπρόθεσμες προκλήσεις, όπως η έλλειψη επενδύσεων, η ανεργία, το απόθεμα των ΜΕΔ, το δημόσιο χρέος, ο δύσκαμπτος ψηφιακός μετασχηματισμός. Όταν ρυθμιστούν επιτυχώς αυτά τα θεμελιώδη προβλήματα της οικονομίας μας, τότε θα είναι εφικτή η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και η προώθηση της καινοτομίας.

Οι τομείς που πρέπει να γίνουν συνετές και άμεσες δράσεις είναι της άσκησης δημοσιονομικής πολιτικής, μέσω της διατήρησης του δημοσίου χρέους σε χαμηλά επίπεδα και της ανάπτυξης σε ανοδική πορεία. Είναι απαραίτητο να αυξηθούν οι ιδιωτικές παραγωγικές επενδύσεις στη χώρα μας, ώστε να υπάρξει έφεση της συσσώρευσης υλικού κεφαλαίου. Επιτακτική ανάγκη είναι η δημιουργία θέσεων απασχόλησης πλήρους ωραρίου. Η ανεργία παρουσιάζει μείωση σύμφωνα με τις πρόσφατες αναλύσεις, όμως το ποσοστό της είναι υψηλό. Το φαινόμενο “brain drain” πρέπει να αντιμετωπιστεί άμεσα. Είναι άτοπο στη εποχή των υψηλών απαιτήσεων και προκλήσεων τόσο στις τεχνολογίες και όσο στις επιστήμες, οι περισσότεροι μορφωμένοι και ικανοί νέοι να εγκαταλείπουν τη χώρα.⁶⁰

Μια ακόμα ευεργετική παρέμβαση αποτελεί η εφαρμογή εθνικού προγράμματος μεταρρυθμίσεων, το οποίο να περιβάλλει τους τομείς της οικονομίας, της δημόσιας διοίκησης και του κοινωνικού συνόλου. Με τις απαραίτητες ποιοτικές βελτιώσεις των θεσμών και τις υπόλοιπες τροποποιήσεις θα επιτευχθεί το άνοιγμα των αγορών αγαθών και υπηρεσιών. Απαραίτητες αλλαγές πρέπει να προωθηθούν στο σύστημα απονομής δικαιοσύνης και στην αγορά εργασίας, καθώς και στη λειτουργία της δημόσιας διοίκησης. Οι περιπτώσεις διαφθοράς, το μεγάλο αυτό πρόβλημα που αντιμετωπίζει το κράτος και ωθεί σε χαμηλά επίπεδα την αξιοπιστία του, είναι από τα θεμελιώδη προσκόμματα στην πορεία της ανάπτυξης. Ο έλεγχος του προβλήματος αυτού πρέπει να ενταθεί ακόμα περισσότερο.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Η ελληνική οικονομία ακολουθεί δυνάμει των εφαρμοσθέντων μεταρρυθμίσεων που επέφερε τόσο η θέσπιση του Νόμου Κατσέλη όσο και των συναφών νόμων ως τώρα ανοδική πορεία, γεγονός που αποτυπώνεται στους αναπτυξιακούς δείκτες. Προκειμένου να διατηρηθεί η αύξουσα αυτή πορεία είναι αναγκαίο να αντιμετωπιστούν μεσοπρόθεσμα και επαρκώς τα υψηλής σημασίας προσκόμματα στη λειτουργία της οικονομίας. Η μείωση των ΜΕΔ και η επιτυχία του μεταρρυθμιστικού προγράμματος, θα συμβάλουν στην προσέλκυση επενδύσεων στη χώρα μας.⁶⁰

Το διεθνές υγειονομικό πρόβλημα που προκάλεσε η εξάπλωση του COVID - 19, αναπόφευκτα έχει σοβαρές συνέπειες στην παγκόσμια οικονομία. Σε αυτή τη δυσχερή κατάσταση, το σχέδιο αναδιάρθρωσης της ελληνικής οικονομίας περιστεύεται. Μελέτες έχουν δείξει ότι το πρώτο και δεύτερο τρίμηνο του 2021 θα εμφανιστούν δυσμενείς οικονομικές επιπτώσεις. Είναι αναμενόμενο ασθενικές οικονομίες χωρών να παρουσιάσουν και τα μεγαλύτερα προβλήματα. Ως εργαλείο σωτηρίας των οικονομιών εμφανίζεται η δημοσιονομική και νομισματική πολιτική. Η συνεργασία στους τομείς αυτούς κρίνεται απολύτως αναγκαία, ώστε να ορθοποδήσουν οι οικονομίες των κρατών.

Απώτερος σκοπός του προστατευτικού πλέγματος ρυθμίσεων, που εισήχθησαν στην ελληνική νομοθεσία, είναι η διάσωση των οφειλετών και η εξυγίανση των οικονομικών στοιχείων των πιστωτών τους. Μέχρι στιγμής, όπως προκύπτει και από τα αναπτυχθέντα στην εργασία αυτή, έχουν σημειωθεί θετικά και αποτελεσματικά βήματα προς αυτή την κατεύθυνση. Παρόλα αυτά, είναι αναγκαίο να θεσπιστούν κι άλλοι καινοτόμοι και καίριοι νόμοι ή κανόνες, ώστε να κατορθώσει η ελληνική οικονομία να επιτύχει όχι μόνο βιώσιμους αλλά και υψηλούς ρυθμούς οικονομικής μεγέθυνσης.

Η κοινωνία της χώρας μας έχει ανάγκη από θέσπιση νόμων που να επιφέρουν ανακούφιση στα ποικίλα και δυσχερή οικονομικά προβλήματα που ταλανίζουν τους ανθρώπους. Η ανθρώπινη αξιοπρέπεια και επιβίωση δεν πρέπει να παραγκωνίζονται εμπρός στο οικονομικό όφελος. Την αναγκαιότητα της νομοθέτησης με κοινωνικά κριτήρια έχει πολύ εύστοχα εκφράσει ο Κικέρωνας υποστηρίζοντας ότι «η ευημερία του λαού να είναι ο υπέρτατος νόμος».

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ - ΠΗΓΕΣ

1. Syllabus υποχρεωτικού μαθήματος Νομικής σχολής Αθήνας, «Οικονομικά και Δίκαιο».
2. Παύλος Σούρλας, (εγχειρίδιο), Φιλοσοφία του δικαίου Α' (Αθήνα – Κομοτηνή, 2000),
3. Πλάτωνας, «Πολιτεία ή περί του δικαίου»
4. Φορτσάκης Θ. Π. Ταχύτητα και ποιότητα κατά την απονομή της δικαιοσύνης. Εισήγηση. (2013).
5. Κοσμίδης Χ. (2015) Παρουσίαση προτάσεων για οργανωτικές αλλαγές - Κλάδος Ποινικής Δικαιοσύνης. Εισήγηση στην Εκδήλωση Ποιότητα και Ταχύτητα στη Δικαιοσύνη και Κράτος Δικαίου Μάιος 2015.
6. Committee for the Evaluation of the Modernization of the Dutch Judiciary, (2006).
7. Ειρήνη Δασκαλοπούλου, Διάλεξη 7, στο μάθημα Δημόσια Οικονομική του ΠΜΣ ΟΔΔΥΔΟΕ, Πανεπιστημίου Πελοποννήσου, 2018-2019.
8. Friedrich Carl von Savigny, System of the Modern Roman Law, tr. William Holloway (1867), σελ. 37-38.
9. Αριστείδης Χατζής, «Η οικονομική ανάλυση του δικαίου», κείμενο που γράφηκε με αφορμή ένα συνέδριο με θέμα: «Ο ρόλος της Δικαιοσύνης στην άσκηση της Επιχειρηματικής Δραστηριότητας» που οργάνωσε το Τμήμα Λογιστικής του ΤΕΙ Καβάλας τον Απρίλιο του 2011.
10. Richard Posner, Economic Analysis of Law (1979).
11. Συμβούλιο της ΕΕ, www.consilium.europa.eu
12. www.e-justice.com
13. Γεώργιος Πατρίκιος, Σημειώσεις Ευρωπαϊκού Δικαίου 2012
14. <https://op.europa.eu/webpub/com/abc-of-eu-law/el/>, Το Αλφάβητο Ευρωπαϊκού Δικαίου (2016). Καθ. Klaus-Dieter Borchardt
15. <https://www.eca.europa.eu>
16. <https://op.europa.eu/webpub/eca/book-state-audit/el/>
17. Πηγή: INTOSAI.
18. Πηγή: EUROSAI.
19. <https://www.ecb.europa.eu/ecb/html/index.el.html>
20. <https://www.hba.gr/EuropeanAssociation?sectiontype=SSM#top>
21. <https://www.hba.gr/EuropeanAssociation?sectiontype=SRM#top>
22. <https://www.bankofgreece.gr/kiries-leitourgies/epopteia>
23. <https://www.bankofgreece.gr/kiries-leitourgies/eksygiansi-pistotikon-idrymaton>
24. <https://www.bankofgreece.gr/kiries-leitourgies/systhmata-plhrwmwn-diakanonismou>
25. <https://www.bankofgreece.gr/statistika/xrhmatopistwtikoi-logariasmoi>
26. <https://www.bankofgreece.gr>
27. http://www.hfsf.gr/el/about_whatwedo.htm
28. <http://www.etean.gr/PublicPages/MissionObjectives.aspx>
29. <http://www.etean.com.gr/publicpages/CurrentProgram.aspx?ID=86>
30. <https://emea.gr/news/epikairoτητα/600493/ti-edeixe-to-tsekarisma-tis-moody-s-stis-ellinikes/>
31. http://www.keyd.gov.gr/np_ocw_home/
32. http://www.keyd.gov.gr/egdix_1_02_armodiothtes/EGDIX_1_04_Eswte_rikhDiar8rws

33. http://www.keyd.gov.gr/egdix_1-3/
34. Αιτιολογική Έκθεση του Ν. 3869/2010.
35. Αιτιολογική Έκθεση του Ν. 4549/2018.
36. http://www.keyd.gov.gr/fp_mainepil_3_katseli/
37. Αιτιολογική Έκθεση του Ν. 4605/2019.
38. <http://www.keyd.gov.gr/veltiwseis-kyrias-katoikias/>
39. http://www.keyd.gov.gr/platform_statistics/
40. <https://bizness.gr/allages-stin-kya-gia-tin-prostasia-tis-protis-katoikias/>,
(Πηγή: ΑΠΕ ΜΠΕ)
41. <https://sputniknews.gr/oikonomia/202005197338894-Ypourgeio-oikonomikon-erhetai-neo-programma-gia-yperhreomena-noikokyria-kai-epiheiriseis/>
42. <https://www.cnn.gr/oikonomia/story/222619/prostasia-tis-protis-katoikias-xiliades-oi-aitiseis-stin-ilektroniki-platforma>
43. (<https://www.bankofgreece.gr/kiries-leitourgies/epopteia/themata-mh-eksyphretoymenwn-anoigmatwn>)
44. 195/1/29.07.2016, ΦΕΚ Β' 2376
45. <https://www.naftemporiki.gr/story/1609905/bouli-psifistike-tonomosxedio-gia-tis-mikroxrimatodotiseis>
46. <https://www.capital.gr/oikonomia/3462253/me-tria-agkathia-stous-thesmous-to-sxedio-nomou-gia-ton-neo-ptoxeutiko>,
47. Ομιλία του Υπουργού Οικονομικών κ. Χρήστου Σταϊκούρα στη Διαρκή Επιτροπή Οικονομικών Υποθέσεων της Βουλής.
48. ΕΚΘΕΣΗ ΤΟΥ ΔΙΟΙΚΗΤΗ ΤΗΣ ΤτΕ ΓΙΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 2019.
49. https://ec.europa.eu/greece/news/20200611_1_el
50. <https://www.capital.gr/oikonomia/3408524/ekkatharisi-sok-gia-95-000-ofeiletes-tou-nomou-katseli>
51. https://www.businessdaily.gr/politiki/19212_shedio-grigoris-ekdikasis-yprotheseon-toy-n-katseli
52. <http://www.enikonomia.gr/economy/235305.panousis-idou-oi-allages-sto-thesmiko-plaisio-pou-tha-epireasoun-.html>
53. <http://www.enikonomia.gr/economy/235305.panousis-idou-oi-allages-sto-thesmiko-plaisio-pou-tha-epireasoun-.html>
54. www.greekmoney.gr/τη-διαγραφή-του-συνόλου-των-οφειλών
55. <https://www.dikastiko.gr/e%CE%B9%CE%B4%CE%B7%CF%83%CE%B7/dikastikes-apofaseis-akatascheta-efapax-gia-ofeiles-se-kokkina-daneia-kai-syntaxeis/>
56. <https://www.cretapost.gr/558371/dikeosi-daniolipti-me-diasosi-tis-periousias-tou-ke-kourema-tou-chreous-tou-kata-93/>
57. <https://www.capital.gr/oikonomia/3462253/me-tria-agkathia-stous-thesmous-to-sxedio-nomou-gia-ton-neo-ptoxeutiko>
58. <https://news.makedonias.gr/2020/06/723806/>
59. <https://economico.gr/ti-idous-kokkina-dania-metavivastikan-se-funds-pia-syberasmata-vgazoume/>
60. ΕΚΘΕΣΗ ΤΟΥ ΔΙΟΙΚΗΤΗ ΤΗΣ ΤτΕ ΔΕΚ. 2019
61. ΕΚΘΕΣΗ ΤΟΥ ΔΙΟΙΚΗΤΗ ΤΗΣ ΤτΕ ΔΕΚ. 2019. (Σελ. 206-209)
62. ΕΚΘΕΣΗ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΗΣ ΣΤΑΘΕΡΟΤΗΤΑΣ ΔΕΚ. 2019 (σελ. 59 επ).
63. <https://www.capital.gr/sunenteuxi/3462188/f-ntrounti-ekt-zotikis-simasias-i-sugkratisi-ton-npls-na-diereunithoun-kai-alles-luseis-peran-tou-irakli>

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΣΥΝΤΜΗΣΕΩΝ

1. Ελ Συν: Ελεγκτικό Συνέδριο.
2. ΚΕΔΕ: Κώδικα Είσπραξης Δημοσίων Εσόδων.
3. ΣτΕ: Συμβούλιο της Επικρατείας.
4. ΑΠ: Άρειος Πάγος.
5. ΜονΠρωτ: Μονομελή Πρωτοδικεία.
6. ΠολΠρωτ: Πολυμελή Πρωτοδικεία.
7. ΚΠολΔ: Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας.
8. ΑΚ: Αστικός Κώδικας.
9. ΕΣΔΑ: Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προστασία των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου.
10. Σ: Σύνταγμα της Ελλάδας.
11. ΣΛΕΕ: Συνθήκη για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
12. ΕΜΑ: Επιτροπή Μονίμων Αντιπροσώπων ή COREPER.
13. ΕΚΑΧ: Ευρωπαϊκή Κοινότητα Άνθρακα και Χάλυβα
14. ΔΕΚ: Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.
15. ΕΕΣ: Ευρωπαϊκό Ελεγκτικό Συνέδριο.
16. ΑΟΕ: Ανώτατα Όργανα Ελέγχου.
17. INTOSAI: Διεθνής Οργανισμός των Ανωτάτων Οργάνων Ελέγχου.
18. ECOSOC: Οικονομικό και Κοινωνικό Συμβούλιο.
19. EUROSAI: Ευρωπαϊκός Οργανισμός των Ανωτάτων Οργάνων Ελέγχου.
20. ΕΚΤ: Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα.
21. SSM: Ενιαίος Εποπτικός Μηχανισμός.
22. SRM: Ενιαίος Μηχανισμός Εξυγίανσης.
23. SRF: Ενιαίο Ταμείο Εξυγίανσης.
24. ΕΜΕ: Ενιαίος Μηχανισμός Εξυγίανσης.
25. ΔΙΑΣ: Διατραπεζικό Σύστημα.
26. ΓΣΑ: Γραφείο Συμψηφισμού Αθηνών.
27. ΤΧΣ: Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας.
28. ΕΤΧΣ: Ευρωπαϊκό Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας.
29. ΕΜΣ: Ευρωπαϊκός Μηχανισμός Σταθερότητας.
30. ΜΕΔ: Μη Εξυπηρετούμενο Δάνειο.
31. ΔΝΤ: Διεθνές Νομισματικό Ταμείο.
32. ΕΤΕΑΝ ΑΕ: Ελληνική Αναπτυξιακή Τράπεζα Ανώνυμη Εταιρία.
33. ΤΕΜΠΜΕ ΑΕ: Ταμείο Εγγυοδοσίας Μικρών και Πολύ Μικρών . . .
Επιχειρήσεων.
34. ΕΤΕΑΝ: Εθνικό Ταμείο Επιχειρηματικότητας και Ανάπτυξης.
35. ΤΕΠΠΧ : Ταμείο Εγγυοδοσίας.
36. ΤΕ-ΤΕΠΠΧ: Ταμείο Εγγυοδοσίας του Ταμείου Επιχειρηματικότητας.
37. ΕΣΠΑ: Εθνικό Στρατηγικό Πρόγραμμα Ανάπτυξης.
38. ΑΑΔΕ: Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Εσόδων.
39. ΚΕΑΟ: Κέντρο Είσπραξης Ασφαλιστικών Οφειλών.
40. ΕΓΔΙΧ: Ειδική Γραμματεία Διαχείρισης Ιδιωτικού Χρέους.
41. ΚΥ.Σ.Δ.Ι.Χ: Κυβερνητικό Συμβούλιο διαχείρισης Ιδιωτικού Χρέους.
42. ΚΕΥΔ: Κέντρα Ενημέρωσης και Υποστήριξης Δανειοληπτών.
43. ΟΠΣ: Ολοκληρωμένο Πληροφοριακό Σύστημα.
44. Γ.Γ.Π.Σ.: Γενική Γραμματεία Πληροφοριακών Συστημάτων.
45. ΚΥΑ: Κοινή Υπουργική Απόφαση.
46. PEPP: pandemic emergency purchase programme.